

PT
0584

teatrul

Nr. 5 (Anul VI)

Mai 1961

cast nou

RELE FLUVIU
ADUNĂ APELE

sem dramatic

DAN TARCHIA

teatrul

Nr. 5 (anul VI)

Mai 1961

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ
DE MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI CULTURII
ȘI DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.P.R.

S U M A R

	Pag.
GLORIOASA ANIVERSARE	1
<i>Lucia Sturdza Bulandra</i>	
OMAGIU	5
STRÎNS UNIȚI ÎN JURUL PARTIDULUI	
Ne vorbesc: Gh. Storin, Aura Buzescu, Beate Fredanov, Marcel Anghelescu, Marga Anghelescu, Leopoldina Bălănuță, Eliza Plopeanu, Marian Hudac, Vasile Gheorghiu	6
<i>Mircea Alexandrescu</i>	
MARTOR AL ACESTOR ZILE	15
DE LA PERIGEUL LA APOGEU	
Feerie cosmică într-un act	
de VICTOR BÎRLĂDEANU	17
<u>TEATRU ȘI CONTEMPORANEITATE</u>	
<i>Mihai Dimiu</i>	
FIȘE DE TEREN	
Din carnetul de notițe al regizorului	24
MARELE FLUVIU ÎȘI ADUNĂ APELE	
Poem dramatic	
de DAN TĂRCHILĂ	32
<i>Mira Iosif</i>	
„O DEZBATERE DESPRE DRAGOSTE“	
SAU MAI MULT DECIT ATÎT?	
„Prietena mea Pix“	
pe scena Teatrului de Comedie	68
<i>Angela Ioan</i>	
De vorbă cu EUGENIA POPOVICI	
despre alții și despre sine	76
<u>BUN SOSIT TEATRULUI „MAIAKOVSKI“</u>	
N. P. Ohlopkov	
PARTICULARITĂȚI ȘI CĂUTĂRI	82
<u>CRONICA</u>	89

Coperta I: Moment din montajul scenic Cîntăm partidului slavă!
(Colectivul Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale“)

Coperta IV: Scenă din Poveste din Irkutsk de A. Arbuzov (Teatrul „V. Maiakovski“ din Moscova)

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Sir. Constantin Mîlie nr. 5-7-9 - București - Tel. 14.35.58

Abonamentele se fac prin factorii poștali și oficiile poștale din întreaga țară

PREȚUL UNUI ABONAMENT

15 lei pe trei luni, 30 lei pe șase luni, 60 lei pe un an

www.cimec.ro

40 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

GLORIOASA ANIVERSARE

40

de ani de la întemeierea partidului. E un eveniment pe care întreg poporul îl sărbătorește cu nemărginit entuziasm. Clasa noastră muncitoare, țărănimea și intelectualitatea noastră au din nou prilejul să-și mărturisească, în plin elan constructiv, recunoștința și încrederea, dragostea și atașamentul față de inițiatorul și conducătorul încercat al tuturor marilor victorii și realizări de care se

bucură astăzi fiecare dintre noi. Sărbătorim această glorioasă aniversare în avântat urcuș spre înalta treaptă a desăvârșirii construirii socialismului, mândri că țara noastră, liberă și în continuă înflorire, face parte din marea familie a țărilor ce alcătuiesc, în frunte cu Uniunea Sovietică, puternicul lagăr al socialismului; mândri că țara noastră poate contribui la forța, prestigiul și influența pe care sistemul socialist mondial le cunoaște în lume.

Sub înfrigurarea impetuos crescândă a sistemului socialist mondial, popoare — veacuri de-a rîndul ținute în lanțurile colonialismului — au rupt cătușele înrobirii și se îndreaptă spre o viață liberă, neatîrnată. Alte popoare — și ele ani de-a rîndul obiect al jafului marilor monopoluri străine — s-au ridicat la revoluție națională, hotărîte să folosească pentru ele, nu pentru jefuitoarii monopolști, bogățiile țărilor lor și rodul muncii lor. Orice încercare de a le întoarce de pe acest drum este sortită eșecului.

În întrecerea cu sistemul socialist, lumea capitalului e nevoită zi de zi să cedeze pasul, să-și recunoască inferioritatea. Pe toate planurile de viață: pe țărîm

economic, tehnic, științific, cultural, uman, superioritatea lumii socialiste se arată zi de zi mai vădită.

În fața noastră se aștern mărețele perspective ale comunismului, către care, pilduitor și cu o nebănuită forță stimulatorie, se îndreaptă, în construcție desfășurată, marele popor sovietic. Omul redat propriei lui demnități, eliberat de asuprire și umilire, rupt din chingile intereselor și eticii mărunț-individualiste, își descoperă, întreagă, puterea cuceritoare și creatoare a personalității lui, în climatul de viață, de activitate și de năzuințe al socialismului. Orizonturile omului se largesc și se luminează tot mai mult, se năruie miturile în care a fost altădată crescut, miturile ignoranței, ale micimii și neputinței lui față de copleșitoare și necunoscutele forțe ale naturii, ale universului. Sub ochii omului nou, educat în spiritul gândirii descătușate de opreliștile acestor limite mincinoase, necunoscutul își despică negurile, forțele naturii cedează, domesticite de forța rațiunii, universul își pune la dispoziție imensitatea lui infinită cuceritoarei dorințe de cunoaștere și de adevăr a omului. Cerul, „inaccesibilul“, a fost, iată, străpuns. De om. În zilele noastre. De omul sovietic. De omul gândirii comuniste!

De pe această amefitoare culme a istoriei contemporane, sărbătorim a 40-a aniversare a partidului nostru. Ce drum de veacuri a străbătut, în acest răstimp, mai scurt decât o viață de om, poporul nostru! Pe atunci, prea puțini au avut clarviziunea întemeietorilor și fermitatea lor eroică de a vedea și urmări drumul spre această culme. Ecoul Marii Revoluții din Octombrie pătrunsese adânc în conștiința maselor muncitoare din lumea întreagă. Ruperea vechii Rusii din lanțul imperialist fusese pentru sistemul mondial capitalist o lovitură grea, ireparabilă și cu consecințe ideologice, politice, economice de nestăvilit. Șuvoiul revoluționar al mării răsturnări din Octombrie era însuși șuvoiul istoriei. Fapta și pilda partidului lui Lenin, care săvârșise Revoluția, chemau irezistibil și privirile și convingerile celor mai înaintați fii ai clasei muncitoare din țara noastră. Partidul nostru — partid leninist — a fost întemeiat. De atunci, cu o fermitate neabătută de nici o prigoană, el a știut să pătrundă, cu cuvântul și îndrumarea lui, în masele truditorilor, să le ciștige încrederea și dragostea, să le lumineze viața și să le întărească inima și conștiința, arătându-le adevărul despre rostul și rolul lor în lume, despre forța lor de neînvins în lupta pentru acest adevăr, pentru dreptatea socială, pentru libertate și demnitate, fiind avangarda lor neînfricată în această luptă.

Nu a fost moment greu din nesfârșitul șir de grele și triste momente în care au trăit și trudit muncitorimea, țărănimea și intelectualitatea cinstită în țara noastră, în care Partidul Comunist să nu fi stat în fruntea luptei, cu prețul celor mai cumplite jertfe. Nu a fost moment greu din care partidul să nu fi făcut prilej de întărire morală, de îmbogățire a conștiinței și experienței politice și patriotice a omului muncii. Hăituit, zvârlit în ilegalitate, partidul a fost far staționar în viața poporului și răspuns mereu clar la întrebările lui chinute. Statornic i-a orientat pașii, dezlegându-i frământările, pregătindu-l și mobilizându-l pentru lupta și victoria finală.

Drumul partidului este drumul luptelor de pe Valea Mureșului, de la Lupeni și din zilele măreței Grivițe Roșii. Este drumul luptelor împotriva exploataării și a vinzării de țară. Este drumul luptei împotriva fascismului, împotriva războiului criminal antisovietic. Este drumul care, în condițiile apropierei armatelor roșii eliberatoare, a dus la insurecția armată de la 23 August, la eliberarea țării de cotropitori și fascism, la lichidarea claselor exploatare în țara noastră, la revoluția populară. Este drumul luminos de azi al construirii și desăvârșirii construirii socialismului, drumul risipirii întunericului și uritului din viața și

gîndurile omului, drumul umanismului socialist, drumul de luptă pentru bună-stare și pace în omenire.

Pe acest drum, închinat cauzei eliberării omului din lanțul exploatării și minciunii, cuvîntul și îndrumarea înțeleaptă a partidului au răsunit în rîndul tuturor oamenilor cinstiți, cu o forță profund mobilizatoare. Din primele clipe ale existenței sale, lupta politică a partidului s-a însoțit cu lupta pentru cultură, pentru ca omul muncii, pe care regimul burghez-moșieresc îl ținea departe de școală, de carte, de artă, să aibă libertatea, dreptul de a se bucura, după cuviință, de ele. Descătușarea economică și socială nu poate fi înțeleasă fără descătușarea din ignoranță și obscurantism. Politica partidului în domeniul culturii s-a desfășurat astfel și pe tărîmul orientării muncii artistice, și pe tărîmul creării condițiilor materiale corespunzătoare pentru oamenii de știință și de artă, și pe cel al promovării și răspîndirii operelor lor în mase. A stimula pe scriitori și, în genere, pe artist, să se apropie de popor, de omul muncii, să-l cunoască și să-i deschidă oăi spre cunoașterea adevărului prin mijlocirea frumosului, a fost una din statornicele preocupări ale partidului, în anii în care decadența și deruta culturală, absurdul, ezoterismul și misticismul în poezie și artă bîntuiau mișcarea culturală și primejduiau pînă și tradițiile noastre — populare, realiste — pe fîgașul cărora se așezase tot ce era mai valoros și mai durabil în creația înaintașilor. Linia partidului și lupta lui pe tărîmul cultural s-au dovedit a fi fost drepte și triumfătoare. Linia realismului, a caracterului social popular al artei; linia apropierii strînse a artistului de viață, de om, de realitățile vii, actuale, de sensurile lor istorice; linia funcției transformatoare a artei, a partinității operei de artă, o regăsim neschimbată, deopotrivă în puținele și greu tipăritele pagini ale Bluzelor albastre, de ieri, ca și în tirajele uriașe de cărți puse azi la îndemina muncitorului și țăranului nostru colectivist. O găsim deopotrivă în acel Azil de noapte al anului 1931, pus în scenă în sala „Roxi” — cu prețul nespus de greu al lipsei totale de condiții de montare și cu prețul sîngeros al interdicției de a se manifesta public — precum și în nenumăratele piese, jucate azi, pe cele 40 de scene dramatice, profesioniste, și pe cele zeci de mii de scene amatoare, cite împinzesc țara.

E explicabil de aceea că, îndată după Eliberare, cînd partidul a inițiat și condus marea revoluție culturală, tot ceea ce era efectiv valoare creatoare în rîndul scriitorimii și lumii artistice a înțeles chemarea și îndrumarea partidului, a făcut front în jurul partidului și cauzei sale. Frontul scriitoricesc și artistic, încheiat atunci pe principiile estetice ale realismului socialist, a crescut apoi an de an. Partidul a făurit oamenilor de artă și cultură condiții optime de viață și de creație. Și nu e satisfacție mai înaltă pentru scriitor și artist, decît a sta activ, alături de constructorii vieții noi, cu toată puterea lor de creație, în slujba măreței epoci ce le-a fost dat să trăiască, în slujba acestei epoci de înnobilitare a omului și a vieții lui. Artistul simte că a cînta această epocă și oamenii ei înseamnă a cînta partidul; că a ști să cînte, pe măsura epocii, frumusețile și perspectivele înălțătoare ale acesteia înseamnă a fi pătruns de îndrumarea partidului, de ideologia clasei muncitoare, a fi stegar, pe cîmpurile frumosului, al acestei ideologii. Despre aceasta stau mărturie strădaniile artiștilor dramatici — scriitori, ca și actori și regizori — în căutarea și descoperirea celor mai rodnice mijloace pentru a răspunde chemării zilelor de azi, pentru a dărui maselor muncitoare, crescute în spiritul celei mai înalte culturi — cultura socialistă —, opere pe măsura exigențelor lor crescute, opere care, înfățișîndu-le cu pregnanță viața, să fie în stare a da un răspuns întrebărilor celor mai vitale, în stare a îmbogăți și întări conștiința nouă, a înlătura din conștiințe toate reziduurile de gîndire și deprinderi învechite.

În cursul acestor zile, teatrele noastre au prezentat, în cadrul Decadei dramaturgiei originale, noi piese și spectacole. Poezii dramatice, ca și regizorii și actorii, au adus primosul lor sărbătoresc de mulțumire partidului, dovedind cu noile creații, propria lor creștere artistică.

Unitară în substanța, în vibrația, în sensurile ei de viață, pe care le surprinde și promovează, creația artistică a anilor noștri se înfățișează diversă în forme, în expresia ei stilistică. Această diversitate este semnul marii libertăți de creație în care se dezvoltă personalitatea artistului și scriitorului în țara noastră. Ea este în același timp semnul viilor, pasionatelor căutări înnoitoare, care fac astăzi particularitatea scrisului și artelor noastre, căutări menite să imprime operei de artă cea mai puternică forță de pătrundere, de emoționare, de convingere. Măsura în care opera de artă izbutește să activeze, să transforme conștiințele, a devenit azi criteriul de judecare a acestei opere, criteriul de măsurare a calității ei. Calitatea creației artistice este o cerință în fața căreia artistul n-a rămas niciodată indiferent. În aceste zile însă, în care pe tot întinsul țării — pe șantiere și în abataje, în uzine și pe ogoare, pe schelele marilor construcții, ca și în atelierele de confecții — oamenii muncii cinstesc aniversarea partidului, întrecându-se să dea o producție calitativ superioară, calitatea operei de artă sporește în importanță în ochii creatorului, devine o preocupare primordială și a slujitorilor frumosului. Căci, problema calității superioare în producție și în tehnică presupune, înainte de toate, o calitate nouă, superioară, a omului. Viața acestui om de care partidul ne îndeamnă mereu să ne apropiem, pe care ne cere mereu s-o cunoaștem multilateral și profund; omul acesta însuși, cu tot ce este în el elan și bucurie, dar și frământare și dorință de mai mult, de mai frumos, sînt obiectul central al operei de artă. A contribui la transformarea acestui om înseamnă a-l crește în spiritul eroismului și eticii comuniștilor ce ne-au pregătit peisajul și perspectivele contemporaneității noastre, înseamnă a înălța conștiința lui pe linia romantismului robust și a fermității conștiinței a celor ce au inițiat și dus la realizare frumusețea nemărginită, nouă și în continuă înnoire, a țării și vieții poporului; înseamnă a contribui la creșterea calității umane a poporului în perspectiva desăvîrșirii construirii socialismului în țara noastră. Perspectiva aceasta este și perspectiva întăririi continue a forței de înfrîngere a sistemului și umanismului socialist în lume. A vedea creația noastră artistică contribuind activ, și pe largile meridiane ale pămîntului, la victoria libertății și demnității omului asupra umilirii și urgisirii lui, la victoria înțelegerii în pace și construcție a omenirii, împotriva spiritului întunecat și nimicitor al războiului: ce țel mai înalt poate rivni un artist? Și cum am putea mulțumi pentru acest țel decît silindu-ne a fi neconținut în înălțimea lui? La glorioasa aniversare, artistul exprimă, drept cinstire și recunoștință, angajamentul de a se strădui din ce în ce mai mult să fie vrednic de prețuirea și îndrumarea partidului.

Omagiu

reamătu! care străbate întreaga țară — cu prilejul aniversării a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din România — a pătruns și în rindurile noastre, ale actorilor.

În consecință, în numele A.T.M. — a cărei președintă am onoarea să fiu — și în numele meu propriu, am rugat revista „Teatrul” să publice căldurosul nostru omagiu către conducerea partidului, care ne-a sprijinit și ne sprijină în propășirea artei noastre, nu numai prin îndrumările sale, dar și cu ajutorul mate-

rial, fără de care nu ar fi putut să se dezvolte numeroasele teatre din București și regiuni.

În ceea ce mă privește personal, nu pot să nu-mi amintesc cum în 1945 eram singură, ca o frunză bătută de furtună, într-o lipsă totală de activitate. Tot ce realizasem Tony și cu mine, împreună cu asociații noștri, între anii 1914 și 1940, în calitate de conducători de teatru particular, se năruise. Deznădejdea mea ajunsese la culme, cînd, deodată, am primit invitația să ocup postul de directoare a Teatrului Municipal. Măturisesc că am acceptat cu sfială la început. Nu-mi dădeam seama pînă la ce punct crezul vieții mele se adapta concepțiilor partidului. Dar foarte repede am văzut cu bucurie că principiile mele despre artă corespundeau acestor concepții și că pentru dovada pe care o făcusem în munca mea de pînă atunci, mi s-a încredințat locul de cînte pe care îl ocup încă din 1947. Și nu numai eu, dar foarte mulți din artiștii din generația mea au fost investiți cu titlul de artiști ai poporului, dăruiri cu înalte distincții.

Nouă ni s-au alăturat generațiile tinere ieșite din Institutul de Teatru și Cinematografie, creat de partid. Vîrstnicii cu experiență, cei tineri cu elanul prospețimii lor, sprijinindu-ne reciproc, am răspîndit în țară lumina culturii, pe o cale artistică bine înțeleasă, contribuind la ridicarea nivelului intelectual al maselor.

Și atunci am văzut cum oamenii muncii de prin fabrici, uzine, sate, școli și universități, atrași la rîndul lor de farmecul dăruirii ce-l dă arta, s-au organizat în echipe de amatori din ce în ce mai reușite, mai numeroase, constituind astăzi o forță de o importanță socială și artistică necunoscută în trecut.

Dacă voi aminti de fala pe care o aduc țării, alături de scriitori și oameni de știință, artiști ca maestrul George Georgescu, de succesul concertelor sale date în Statele Unite, de gloria cîntăreților noștri: Herlea, Arta Florescu, Zenaida Pally, precum și a unor instrumentiști ca Voicu sau frații Gheorghiu, în U.R.S.S., Anglia, Belgia, Bulgaria și Cehoslovacia, de turneul Teatrului Național la Moscova, Paris și în Italia, al Teatrului Municipal la Budapesta, vom vedea cum, sub conducerea înțeleaptă și fermă a Partidului Muncitoresc Român, patria noastră ocupă azi un loc însemnat în concertul mondial.

Să-mi fie deci îngăduit să profit de sărbătorirea celei de a 40-a aniversări a Partidului, ca să-i aduc un modest dar sincer omagiu pentru realizările menționate în această fugară evocare și pentru toate celelalte care stau la baza minunatei sale activități.

Lucia Sturdza Bulandra

*artistă a poporului a R.P.R.,
laureată a Premiului de Stat,
directoare a Teatrului Municipal*

STRÎNS UNIȚI ÎN JURUL PARTIDULUI

seară ca oricare
alta. Cu cine ne
vom întâlni la bă-
taia solemnă a gon-
gului?

Cu Gh. Storin,
Aura Buzescu, Marcel Anghelescu,
sau cu tinerii de la Studioul In-
stitutului de Teatru?

În culise sau pe scenă, în scurte
întâlniri sau interviuri, cu toată di-
ferența de vîrstă care desparte ge-
nerațiile, cu toată deosebirea dintre
personalități, am deslușit bătaia
unei singure inimi, răspunsul unei
singure conștiințe, unitatea moral-po-
litică ce strînge în jurul partidului
pe slujitorii scenelor noastre.

G. H. STORIN:

„Recunoștința noastră se exprimă prin muncă și dăruire artistică...”

Furtuna din Lear s-a limpezit. Cerul de primăvară e răsfrînt în liliacul din grădina maestrului. Pășim, parcă, peste pragul istoriei teatrului nostru, la început de veac, acum 55 de ani, cînd tînărul Hagi Stoica își schimba numele în Storin, pentru a nu deranja veleitățile mic-burgeze ale unor rubedenii.

I. L. Caragiale remarcă undă sinceră, credința artistică, filonul de aur, realist, al băiatului din anul II — clasa de declamație. „Bravo, măi lungule...” L-a invitat atunci la berărie, la Gambrinus. Băiatul a ezitat, firească, n-avea o lefcaie în buzunar. „Ține, mă!” a spus Caragiale și i-a dat o piesă de 5 lei. Actorul a păstrat-o talisman, deși au fost multe zile cînd ea se cerea schimbată pe o piine, o cină, sau pe o pereche de pinge. Caragiale întrevădea în tînărul Storin un viitor mare actor realist. Al. Davila și l-a apropiat în compania sa, i-a îndrumat pașii, apoi, Paul Gusti; în compania soților Bulandra a cunoscut o serie de mari realizări artistice.

Artistul poporului ne vorbește cu simplitate și modestie.

78 de ani, 55 de ani de teatru, peste 300 de roluri... Un bilanț impresionant, o viață artistică închinată adevărului artistic, realismului scenic.

— Apropierea de rol, studiul neconținut, munca fără de preget, credința biruitoare în personaj, iată cheia secretului unei creații.

La repetițiile cu Lear, Gh. Storin a venit primul cu rolul învățat, dînd exemplu colegilor săi mai tineri.

L-am ascultat cu firească emoție pe acest decan al scenei românești, depășind amintiri...

Un mare actor al scenei românești își agonisea o piine la bătrînețe, jucînd pe butoaie, undeva într-un birt; o actriță se stîngea la azil, avînd drept pernă afișe, printre care și pe cele ale Comediei Franceze, unde, la loc de frunte, era tipărit numele ei... Acesta a fost trecutul.

*— Recunoștința noastră față de Partidul Muncitoresc Român pentru cele înfăptuite în țara noastră, pentru cele peste 40 de teatre existente, pentru stimularea creațiilor dramaturgiei originale, dintre care nu puține vor rămîne în istoria teatrului românesc, se exprimă prin muncă și dăruire artistică. În unele dintre aceste piese, cum este *Hanul de la răscruce*, am jucat cu multă plăcere. Doresc să mai joc în piese noi, contemporane, în care să pot aduce cîte ceva din experiența mea artistică.*

...Era în ziua primului zbor în Cosmos. Pomenind numele primului astronaut, maestrul s-a ridicat solemn, în picioare.

— Ce acorduri înalte și puternice trebuie să capete și arta noastră teatrală, acum, cînd biruințele omului nou sînt uriașe!

AURA BUZESCU:

„Visez un rol luminos, străbătut de optimismul ceasului de față”

Vă amintiți strigătul sfișietor, cumplit act de acuzare, al Mariei Buznea din Anii negri, strigăt în care se îmbrățișau revolta cu durerea infinită a unei mame... Aura Buzescu realiza, cu măiestria proprie artei sale, una din cele mai vibrante figuri ale dramaturgiei noastre noi.

În preajma marii sărbători a întregului popor român, artista poporului a ținut să-și exprime gândurile și sentimentele.

— Ne aflăm astăzi în pragul Marii Aniversări. Clasa noastră muncitoare, îndrumată și luminată de partid, s-a ridicat tot mai puternică și a scris strălucitoare pagini de istorie. S-au înfăptuit schimbări fundamentale în toate sectoarele de activitate economică, științifică, artistică. La împlinirea acestor schimbări pe care le trăiește țara întreagă, fericită, noi, slujitorii artei, ne mindrim să aducem contribuția priceperii și puterilor noastre. Noi teatre, care-și desfășoară activitatea în condiții nevisate în trecut, au înflorit în întreg cuprinsul țării. Paralel cu rețeaua teatrelor de stat, s-a înființat, încurajat și susținut o impresionantă rețea de echipe teatrale de amatori, care însumează contribuția a sute de mii de oameni, reprezentanți din toate sectoarele de activitate ale poporului nostru. Din mijlocul acestora, s-au selecționat atâtea talente care au devenit artiști profesioniști. Contactul nostru cu echipele de amatori, care aduc cu ele un aer proaspăt și înnoitor, ne ferește. În fața acestui nou și viu curent, în preajma Marii Aniversări, trebuie să mărturisesc că mă simt cuprinsă de valul de schimbări pe care țara le trăiește, mă surprind făcând entuziaste planuri de viitor. Aveam înainte o viziune întunecată, sumbră, despre lume. Ei bine, prinsă de ritmul nou al vremii noastre, visez un rol deosebit de tot ce am lucrat pînă acum — un rol luminos și străbătut de optimismul ceasului de față, visez să mă mișc între tinerii constructori ai lumii acesteia noi. Așa întâmpin eu Marea Aniversare.

BEATE FREDANOV:

„Partidul ne-a dat concepția despre lume, viață și artă...”

Aplauzele s-au stins. În cabină, în fața oglinzii, artista înlătură machiajul, iar Lena Younger redevine artista emerită Beate Fredanov.

Înainte de spectacol, studenții clasei de măiestria actorului au ascultat sfaturile, îndrumările profesoarei.

Artista își privește personajul :

— S-au mai prezentat la noi piese cu eroi negri. Iar Teatrul Municipal a înscris în repertoriul său, nu mult după înființarea lui, piesa *Rădăcini adânci* de Arnold How și d'Usseau, spectacol în care am jucat și eu. Piesa *Un strugure în soare* are drept motto un vers al scriitorului negru Langston Hughes, în care marele poet întreabă :

„Oare ce se întâmplă cu un vis neîmplinit ?

Se usucă ca un strugure în soare ?

Se coace ca o rană ?

Sau izbucnește crîncen în afară ?”

Am urmărit să întruchipez figura unei mame care se luptă cu dirzenie, sacrificîndu-se în fiecare zi, pentru a deschide calea către o viață mai bună, mai omească, copiilor ei. Ca interpretă a Lenei Younger, am urmărit să dezvălui în primul rînd trăsăturile ei înaintate, caracterul ei popular, vitalitatea ei, aspirațiile ei. Joc cu mulțumire acest rol, pentru mesajul său uman, pentru că el militează împotriva înjosirii omului, împotriva prejudecăților rasiale, pentru demnitate umană și progres social. Și dacă noi am reușit să-i deslușim piesei sensurile ei adevărate, să facem totodată din ea o armă de luptă ideologică, să demascăm în același spectacol și pe agresorii din Congo și pe rasiștii din Little Rock, aceasta o datorăm învățaturii pe care ne-o dă partidul, îndrumării sale, concepției noastre despre lume, viață și artă.

MARCEL ANGHELESCU:

„Cei mai dragi eroi îmi sînt eroii timpului nostru...”

— *Bună seara, Rodion Neceai ! Cum vă simțiți după spectacol ?*

— E uimitor, e formidabil, *ne răspunde, în loc de salut, Marcel Anghelescu.* Îți dai seama, joc un om sovietic, pe unul din acei care au cucerit cerul. O nouă răspundere se adaugă rolului meu. Mă gîndesc în permanentă la tensiunea la care trebuie să vibreze rolurile noastre acum. De altfel, cei mai dragi eroi îmi sînt eroii timpului nostru.

— *Și cum ați reușit ca pe scenă să nu fiți mereu același ?*

— Pe vremuri, nu acest lucru îmi cerea directorul trupei particulare. Publicul era chemat să-l vadă pe Birlic, pe Beligan, pe mine și nu niște personaje. Teatrul realist-socialist m-a învățat să creez caractere scenice, personaje complexe, mi-a dat a doua și marea mea tinerețe. Astăzi îmi gîndesc rolul științific, îi compun biografia, îi descopăr coordonatele, aduc în el experiență și viață și, mai ales, poziție partinică. De aceea joc cu multă bucurie în piesele dramaturgiei noastre noi... Un rol mult visat de mine e acela al unui Păcală, nîmbat de înțelepciune populară, Till Eulenspiegel și Nastratin totodată, ris și lacrimă, rol scris de un mare dramaturg-poet. Cred că acum îmi este limpede drumul către o asemenea întruchipare scenică...

Veneam în seara aceea împreună cu Marcel Anghelescu de la spectacolul Ascultă-ți inima.

Deasupra noastră se rotea în osia imensă a lumii, cerul albastru cucerit de unul din nenumărații tovarăși ai lui Neceai.

MARGA ANGHELESCU:

„Privesc fiecare personaj prin prisma epocii noastre...”

Două roluri atât de diverse, două atitudini față de viață — Domnișoara Nastasia și Mariana Pineda — interpretate de o aceeași actriță: Marga Anghelescu.

— Drumul meu artistic se confundă cu drumul întregii generații de artiști tineri, crescuți și educați de partid. Am intrat în teatru la doi ani după Eliberare, la înființarea Teatrului Muncitoresc C.F.R. Am fost educată artistic cu convingerea că fiecare rol al nostru e o sarcină politică și că trebuie să privim fiecare personaj prin prisma învățăturii partidului, prin prisma epocii noastre. Întreaga mea activitate artistică poartă pecetea acestei convingeri. Dincolo de febrilele căutări pentru a găsi mijloacele cele mai eficiente de înfriurare emoțională a spectatorului, mijloacele care să-l anime, să-l înflăcăreze, a stat în primul rînd dorința de a afirma clar o poziție ideologică, dorința de a reflecta în permanență poziția mea partinică. Din fericire, am lucrat în mod deosebit asupra unor roluri cu un caracter revoluționar, de la care am învățat multe despre fermitate și hotărîre, despre curaj și abnegație, despre înaltele principii morale.

Am fost în permanență preocupată de dorința de a raporta acțiunile acestor personaje la idealul pe care îl urmăresc. Fără sublinierea cu pregnanță și convingere a acestui ideal, nici un spectator n-ar fi putut fi convins de măreția acestor eroine. Cristalizarea conștiinței mele politice și profesionale a contribuit la îmbogățirea rolurilor cu tot mai multe date artistice. De la Nina Slavina din *Viața începe din nou* de Sobko, rol pe care l-am realizat mai stingaci, schematic și liniar, la Mariana Pineda, am parcurs un drum lung, în ceea ce privește puterea de a înzestra personajele cu o înflăcărare lăuntrică, cu un patos fierbinte, exprimat sincer. Rezerv rolurilor mele viitoare dorința de a le atribui o și mai mare expresivitate pe linia adîncului umanism ce caracterizează oamenii înaintați ai epocii noastre. E principala mea problemă de conștiință.

În valorificarea piesei lui G. M. Zamfirescu *Domnișoara Nastasia*, în dorința de a apropia această operă de înțelegerea și gîndirea spectatorului de azi, am fost înarmată și călăuzită de învățătura partidului, încercînd să exprim prin acest personaj, aspirația către o lume mai bună, mai luminoasă, încercînd să exprim prin destinul tragic al acestei femei, protestul vehement față de lumea me-

schină, odioasă, de odinioară. De aceea, la teatrul nostru, cred că spectacolul a avut o puternică semnificație socială. Aș vrea să arăt că una din trăsăturile generale ale creației noastre este bucuria muncii colective, bucuria fiecărui succes al colectivului.

În marea bătălie generală care se dă astăzi în numele problemei esențiale a construcției socialismului — *calitatea* — eu personal mă simt obligată să-mi îmbogățesc gama mijloacelor mele de expresie, spre a putea aduce o mai mare contribuție la înfrigurarea aceluia spectator care prin munca lui, prin idealurile sale, prin lumea pe care o făurește, se dovedește vrednic de o mare cinste și respect.

LEOPOLDINA BĂLĂNUȚĂ:

„Arta mea poetică...”

— De multe ori, mă surprind că am început să mă comport ca Valea, să gîndesc ca ea, să mă emoționez odată cu ea!

— *Ca Valea din piesă?*

— Da, Valea din *Prima întâlnire*. Între mine, Leopoldina Bălănuță, și ea, există acum o comuniune atît de adîncă, încît simt nevoia, cu orice prilej, de a-mi împărtăși fericirea. Da, fericire se numește acest sentiment. Sînt o tînră actriță, pe care școala, profesorii, regizorii au ajutat-o și care acum are prilejul să se întâlnească față în față cu publicul, pentru a exprima cel mai înalt punct de vedere asupra vieții. Am dăruit acestui rol întreaga mea ființă, gîndurile, sentimentele, tot ce am cules mai bun din viața plină și trepidantă din jurul meu. Repet, sînt fericită că în primul meu rol de mare întindere, am jucat pe o tînră comunistă. Și dacă am început să gîndesc, să mă comport ca Valea, aș dori din toată inima ca aceasta să fie însăși „arta mea poetică”.

ELIZA PLOPEANU:

„Artei noi, îndrumate de partid, îi datorez prezența mea pe scenă!”

— *Cum te simți interpretînd rolul din* Ascultă-ți inima, *tovarășă Eliza Plopeanu?*

— Deși e un rol de mai mică întindere, îmi place foarte mult. Aceasta, pentru că sînt convinsă că sarcina realizării micilor roluri nu este mai ușoară decît a

acelora bogate în replici. Pentru că ele cer interpretului o concentrare maximă, o vibrație cu atât mai puternică cu cât ele trec fugar prin scenă. În rolul tinerei Lidia, am căutat să exprim cât mai clar puritatea morală a eroinei, robustețea ei, optimismul caracteristic unei tinere sovietice.

Am avut de asemenea de interpretat, în *Discipolul diavolului*, pe nefericita Essie, la care am urmărit să exprim, cu mijloacele specifice dramei, zbuciumul, teroarea exercitată asupra ei de o lume aspră, neîndurătoare. Plastica scenică, mișcarea pe care am căutat-o cât mai expresivă, concentrarea maximă în momentele dramatice au fost mijloacele cu care am căutat să completez replicile monosilabice ale rolului.

Dacă în ambele personaje am realizat ceva, aceasta se datorește faptului că am fost educată și crescută la școala realismului socialist și că am fost învățată să privesc dialectic viața cu toate aspectele ei complexe. Artei noi, îndrumate de partid, îi datorez prezența mea pe scenă, având toate condițiile pentru a putea să-mi dezvolt personalitatea artistică.

MARIAN HUDAC:

„Simt necontenit grija partidului pentru noi, viitorii actori”

— Ne aflăm, așadar, la primul dv. interviu, tovarășe Marian Hudac ?

— Da... evident... e prima convorbire cu un gazetar.

— Roluri interpretate ?

— Borcea din *Ultima oră*, Rudeanu din *Ultimul mesaj*, Arnolf din *Școala femeilor*, Hrapov din *Vassa Jeleznova*, Xantos din *Vulpea și strugurii*, H. C. Curry din *Omul care aduce ploaie*, Boehm din *Reportaj cu streangul de gît*, Zaharia Trahanache din *O scrisoare pierdută* și Cannis din *Centrul înaintaș a murit în zori*.

Acestea sînt cîteva din rolurile interpretate de studentul Hudac, fost muncitor, strungar la „Steaua roșie” din București, îndrumat în munca de artist amator la Școala populară de artă și apoi student al Institutului de artă teatrală.

— Învăț, învăț și iar învăț. Învăț din arta marilor noștri actori. Învăț măiestria actorului, învăț marxism-leninismul, care-mi ajută să-mi ridic nivelul, să mă formez ca artist și ca om. Am învățat să cînt la două instrumente, să mînuiesc floreta, mă frămîntă probleme de ritm, de plastică scenică, și e numai începutul. În școală, simt necontenit grija partidului pentru noi, viitorii actori. Primesc de la dascălii mei, de la maeștrii scenei, flacăra unei arte pe care voi lupta din toate puterile să o păstrez vie, aprinsă.

Pe scenă, mîine, în teatrul în care voi avea fericirea să joc, vreau să fiu un fiu credincios al partidului, căruia îi datorez totul, faptul că acum pot să visez la creație, să năzuiesc către artă.

VASILE GHEORGHIU:

„Înarmat cu învățătura partidului, mă apropii mai ușor de roluri”

— Ce roluri ați interpretat, tovarășe Vasile Gheorghiu ?

— Teterev din *Micii burghezi*, Mayer Bayer din *Arcul de triumf*, Esop din *Vulpea și strugurii*, Grig din *Steaua fără nume*, Hamlet din *Centrul înaintaș a murit în zori*, Tipătescu din *O scrisoare pierdută* și Fucik din *Reportaj cu ștreangul de gît*.

Sînt și eu fiu de muncitor și visez, la fel ca și colegul meu de bancă și de scenă, Hudac, amîndoi elevi ai profesorului George Dem. Loghin, să dau viață unor creații scenice. Cînd am venit în Institutul de teatru, voiam în primul rînd să joc și iar să joc... Am priceput apoi că pentru a ajunge la rol, la personaj, trebuie, pe lingă măiestria artistică, să stăpînesc materialismul dialectic, istoria, literatura. Înarmat cu învățătura partidului, am început să mă apropii mai ușor de roluri și am avut fericirea să întruchipez un erou al luptei pentru adevăr și lumină, Iulius Fucik. Îl simt alături de mine, și prezența lui îmi dă putere în munca dedicată artei, pe drumul lung, greu, dar plin de bucurii și lumină, pe care partidul mi l-a deschis azi în fața.

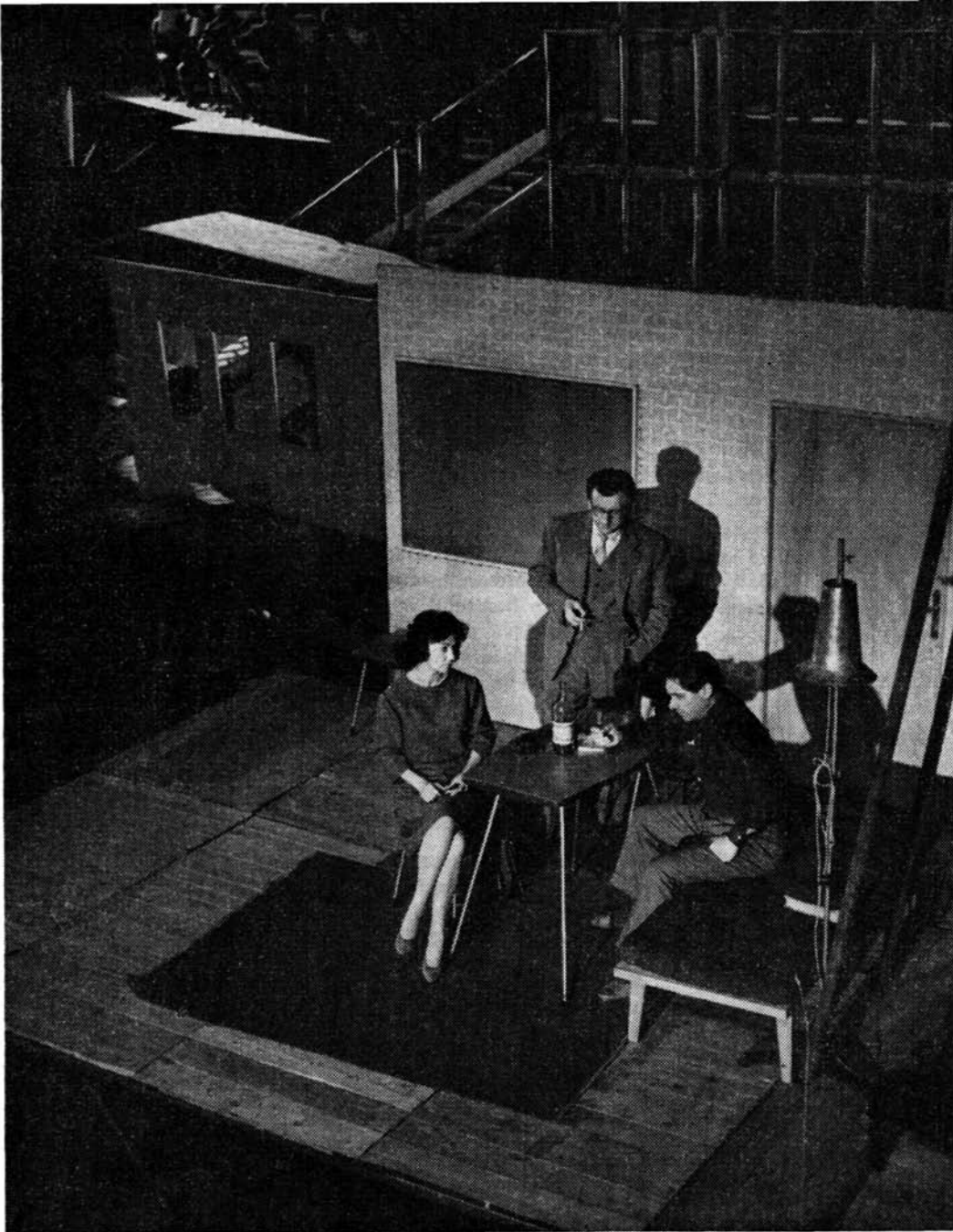
* * *

Ce drum lung e de la „băiatul” dăruit de Caragiale cu o piesă de 5 lei, pînă la tinerii aplauzați pe scena școlii lor, în fiecare seară, de către public.

Se întîlnesc cu toții în paginile acestui reportaj, așa cum se întîlnesc în viața de toate zilele, și mai ales pe scenă, uniți în credința artistică, legați de aceeași concepție despre viață, atît de diverși ca personalități, dar atît de strînși în același front al artiștilor epocii noastre socialiste.

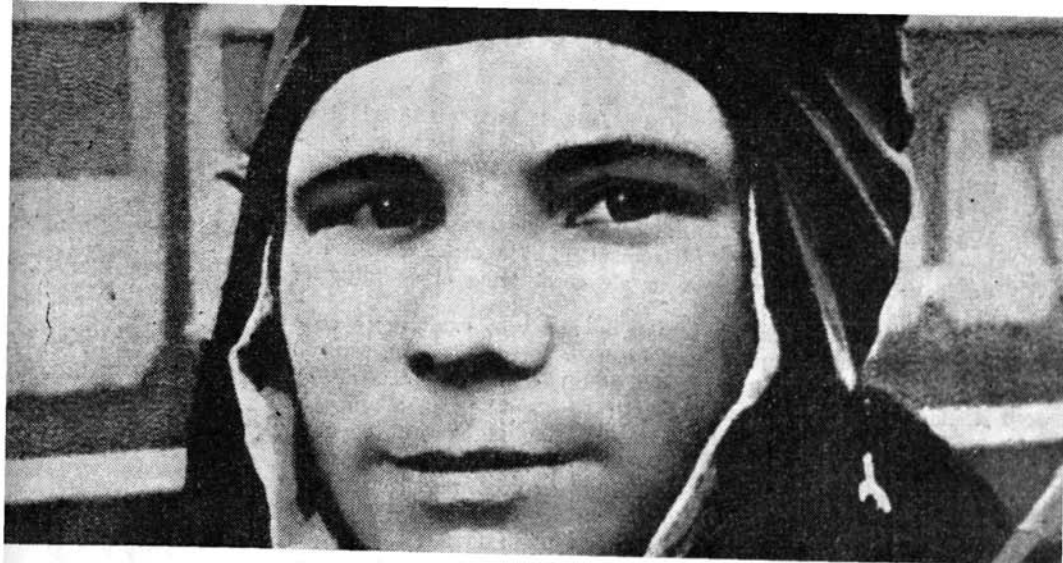
Al. Popovici

Desene de Silvan

TEATRUL MUNCITORESC C.F.R.

„Ochiul albastru“ de Paul Everac. De la stînga la dreapta : Eugenia Bădulescu (Corina), Costel Gheorghiu (Ing. Nistor) și Colea Răutu (Ing. Popescu). Scenă din repetiție.

MARTOR AL ACESTOR ZILE

Ațișnit într-o dimineață, prin perdeaua de nori încă a iernii, spre adîncurile pînă atunci necunoscute ale văzduhului, o navă cosmică pilotată de un tînăr, maiorul Iuri Gagarin.

Cîteva minute după aceea, pe toate lungimile de unde, posturile de radio ale Moscovei anunțau întregii omeniri vestea epocală. Comunicatele se repetau în răs-timpuri dese și citeai în ele deopotrivă bucuria pentru temerarul act, ca și grija părintească pentru acela care, cel dintîi în lume, înfrunta marele necunoscut de pînă atunci. După 108 minute, omenirii i se deschiseseră porțile noii sale ere. Din această clipă,

basmele mitologice sau povestirile fantastice de pină ieri și-au pierdut ineditul : isprava lui Gagarin le covârșește prin autenticitatea ei.

În al 109-lea minut, pe strada Gorki au și apărut studenții Moscovei cu pancarte de o înduioșătoare improvizație, exprimînd laconic nu o simplă năzuință romantică, ci o certitudine, încrederea nețărmurită în știința în ale cărei taine ei se inițiază : plecăm în Cosmos !

Nu e nici o emfază în aceasta, și nici vreo exaltare ; e ca o concluzie logică la capătul unei etape de lucru. De altfel, oamenii de aici sînt obișnuiți cu neobișnuitul și nu fac caz de el. „Ciolovek v kosmose, vsio“. Adică : s-a făcut ! Omul a ajuns în Cosmos ! Așa mi-a relatat vinzătoarea de la chioșcul de flori evenimentul, pe care ea îl aflase cu o secundă înaintea mea. Oamenii de aici s-au deprins să privească neobișnuitul cu modestia și profunzimea deschizătorilor de noi drumuri. De fapt, nu s-ar putea spune că cineva aci a fost uimit la auzul știrii din dimineața de 12 aprilie. Realizarea lui Gagarin se înscrisa în aria faptelor posibile. Ceea ce citești însă pe chipurile celor pe care îi întilnești este sentimentul de mîndrie că sînt oameni sovietici, deschizători ai acestor noi orizonturi omenirii. Nu în zadar, din acea zi, în fața statuii lui Maiakovski, tineri și vîrstnici se adună, seară de seară, ca să recite versurile ce cîntă mîndria de a fi cetățean sovietic.

L-am cunoscut pe Iuri Gagarin și l-am auzit vorbind la conferința cu reprezentanții presei din toată lumea. Cuvîntul lui e simplu, măsurat. Pornește fără echivoc și fără prea multe căutări. În genere, ideile sînt exprimate pe scurt, dar pregnant. Nici n-ar avea nevoie de adăugiri sau înflorituri. Și totuși, cîtă poezie este cuprinsă în sensul lor riguros, matematic. „Orizontul era la început albastru, apoi a apărut o fișie portocalie, dincolo de care se deschidea cerul absolut negru. Stelele străluceau mult mai puternic. De la înălțimea aceea, pămîntul începea să-și arate rotunjimea. Relieful se deslușea destul de bine. Planul meu de observații trebuia îndeplinit. Mașinile și aparatele de la bord funcționau cu precizie. Contactul cu baza era continuu. Am început să lucrez“.

Da, ai impresia, ascultîndu-l, că pămîntul însuși își schimbă proporțiile și locul în sistem și o pornește în explorare pe urmele lui Iuri.

Cînd a terminat de vorbit, ți-ai dat seama că în raționamentul lui apar argumentele unor noi dimensiuni ale universului. Și atîta simplitate totuși. Lumea nouă a deschis zările unei ere noi. Omul preamărit de Maiakovski îl confirmă pe poet.

Mircea Alexandrescu

de la perigeu la apogeu

FEERIE COSMICĂ ÎNTR-UN ACT
(PRIMUL DINTR-UN NUMĂR INFINIT DE ACTE)*

de Victor Bîrlădeanu

În vastitatea opacă și mută a sălii răsună prin microfon, cu ecou prelung, o voce. Vocea Pământului: „Atențiune, Iuri Alexeevici! Se pun în funcțiune motoarele rachetei”. Răspunsul vine prompt și vesel: „Am plecat, tovarăși!” Și, deodată, întunericul este despicat de un fulger orbitor, însoțit de imensul uragan sonor al navei cosmice, care sparge carapacea atmosferei terestre. În clipele următoare, scena se luminează și zărim un colț din cabina cosmonautului. În prim-plan, așezat comod în fotoliul cabinei — cu fața la noi, spectatorii săi pămînteni —, Gagarin schițează, prin „fereastra” transparentă a căștii costumului, un zîmbet. Primul zîmbet uman în univers. Se aude din nou Vocea cosmodromului de pe Pămînt.

PERSONAJE:

(mai bine zis eroi — și încă toți pozitivi)

Gagarin;	Jules Verne;
Prometeu;	Konstantin Țiolkovski;
Cristofor Columb;	Omul anului 1961;
Giordano Bruno;	Vocea Pămîntului.

VOCEA PĂMÎNTULUI: Ascultă, „Răsărit”! Vorbește Pămîntul. Așteptăm vești.

GAGARIN: Privesc Pămîntul. Vizi-bilitate bună. Vă aud excelent.

(După o pauză.) Ce frumusețe! Un gigantic glob albastru inundat de lumină... Ce multă lumină, tova-răși! (Pauză.) Văd apele și munții ca pe cea mai desăvîrșită hartă.

* Reprezentată pentru întâia oară în seara de 25 aprilie 1961 pe scena Teatrului de Comedie.

Iată Volga, măicuța noastră Volga.
E ca un arbore uriaș cu zeci de
ramuri. Iată și un lanț de munți
cu piscurile pierdute într-un văl-
mășag de nori. Caucazul...

(Din conul de umbră al scenei răsar
Prometeu, așa cum îl cunoaștem din
legendele mitologice — înalt, viguros,
cu pieptul încă însingurat de urmele
piroanelor care l-au ținut de stîncă
și ale mușcăturilor vulturului trimis
de Zeus.)

PROMETEU: O, tu, lumina întregii
lumi! O, Helios, tu, zeul căldurii
și al vieții...

GAGARIN: Nu sînt zeu.

PROMETEU: Atunci, desigur, ești
semizeul Faeton, fiul lui Helios
și al Climenei, cel care a prefăcut
în tîndări carul de foc, tras de
cai înaripați, al ilustrului său tată...

GAGARIN: Nu sînt nici semizeu,
crede-mă!

PROMETEU (descumpănit): Înseamnă
că nu poți fi decît vreunul dintre
frații mei, Titanii...

GAGARIN (zimbete larg): Iartă-mă,
scumpe Prometeu, că te dezamă-
gesc: nu sînt nici măcar Titan...

PROMETEU: Atunci ce ești, ciudată
ființă zburătoare?

GAGARIN: Om. Un simplu om de
pe planeta Pămînt.

PROMETEU (ulușit și tulburat): Om?
Nu cumva una dintre acele făpturi
pentru care am răpit focul sacru
de pe crestele eterne ale Olimpului?

GAGARIN: Focul tău a rodit, Pro-
meteu. A rodit în strădăniile și în
lupte, în suferințe și izbînzii. A

rodit în gîndirea oamenilor. A
rodit în puterea oamenilor.

PROMETEU (neîncredător): Oare așa
să fie?

GAGARIN: Ce dovadă mai puternică
vrei decît însăși nava aceasta care
cutreieră căile nebătătorite ale
stelelor?

PROMETEU: Și nu ți-e teamă,
omule?

GAGARIN (mirat): De cine să-mi fie
teamă?

PROMETEU: De Zeus. De toată liota
înfricoșătoare și trufașă a O-
limpului.

GAGARIN (simplu, constativ):
Olimpul e jos. Iar eu sînt sus.
Cu mult deasupra lui. (Cercetează
aparatele din jur.) Altimetrul navei
arată două sute de mii de metri.
Iar altimetrul istoriei — mii de
ani...

PROMETEU: Nu ți-e teamă de înăl-
țimi?

GAGARIN: Mi-e sete de înălțimi.

PROMETEU: Ești mai mult decît
cutezător.

GAGARIN: Sînt om.

PROMETEU: Binecuvîntată fie
vremea cînd oamenii au devenit
Titani!

(Prometeu dispăre în conul de umbră
al scenei. Răsună din nou Vocea
cosmodromului de pe Pămînt.)

VOCEA PĂMÎNTULUI: Ascultă, „Ră-
sărit“! Ascultă, „Răsărit“! Vorbește
Pămîntul! Așteptăm noi vești
despre desfășurarea zborului.

GAGARIN (în microfon): Zborul se
desfășoară normal. Mă simt bine.
Privesc Pămîntul. Vizibilitate
bună... Se poate vedea totul. Unele
zone sînt acoperite de nori cu-
mulus. Zbor mai departe. (Un
declic, și se întrerupe legătura cu
Pămîntul. Gagarin continuă să
observe planeta și să-și facă în-
semnări într-un bloc-notes care
atîrnă într-un mod ciudat, de fire
invizibile. Se resimte starea de
imponderabilitate.)

GAGARIN (făcînd însemnări în bloc-
notes): Se văd contururile Ame-
ricii de Sud...

(Din conul de umbră al scenei își
face apariția Cristofor Columb, în
uniforma de mare amiral al Invinci-
bilei Armade, așa cum ni-l descriu
contemporanii în epoca sa de glorie:
statura înaltă, fața albă cu linii ro-
tunde, părul și barba blonde, nasul

acvilin, ochii albaștri, tulburați însă din cînd în cînd de umbrele rapacității.)

COLUMB (arătînd în „jos“, spre planetă): Eu am pășit primul pe acele pămînturi. Le-am descoperit în fața privirilor uluite ale Europei. Le-am scos la iveală bogățiile și frumusețile...

GAGARIN: Știu, scumpul meu Columb. Încă de pe băncile școlii ți-am învățat pe de rost călătoriile.

COLUMB: Dar tu, tu ce cauți aici, pe oceanul acesta nemărginit de beznă și haos?

GAGARIN: Ceea ce ai căutat și tu: noi itinerarii umane.

COLUMB: Spre ce continente?

GAGARIN (amuzat): Trăim în secolul XX. Toate continentele au fost descoperite, amirale.

COLUMB (dezorientat): Atunci?

GAGARIN (fîresc): Spre alte planete. Spre alte constelații. Spre alte galaxii.

COLUMB: Nu ți-e frică?

GAGARIN: De ce să-mi fie frică?

COLUMB: Să zicem — de singurătate. Cînd am plecat spre Indii prin apus, aveam cu mine pe cele trei corăbii — „Santa Maria“, „Nina“ și „Pinta“ — optzeci și opt de oameni...

GAGARIN: Cu mine sînt sute de milioane de inimi omenești. Nu le auzi bătăile?

COLUMB: Și ce năzuiești, ce visezi? Să stăpînești semințiile altor planete?

GAGARIN (face un gest energic de negație): Nu.

COLUMB: Aha, înțeleg... visezi aur? (Gagarin clatină din cap a negație.) Argint?! (La fel.) Rubine, safire, smaralde?! (La fel.) Mirodenii?!

GAGARIN: În nici un caz.

COLUMB: Visezi, desigur, gloria? ! Află de la mine că nu-i o afacere rentabilă. Continentul acela peste care ai zburat l-am descoperit eu, dar poartă totuși numele unui aventurier care a venit acolo cîteva decenii după mine... Să nu-ți faci cumva iluzia că oamenii vor da vreunei constelații numele tău...

GAGARIN: Nici nu mă gîndesc.

COLUMB: Atunci, ce urmărești,

omule? Pentru ce îți riști viața? Ce vrei?

GAGARIN: Să știu.

COLUMB (dezamăgit): Te mulțumești cu puțin.

GAGARIN: Te înșeli, scumpul meu Columb. Vreau să știu mult. Nespus de mult.

COLUMB (contrariat): Totul are o margine.

GAGARIN: Știința n-are margini. Ca și universul. Ca și omul.

COLUMB (rămîne cîteva clipe pe gînduri, apoi se înclină cu o solemnitate melancolică și gravă): Îți mulțumesc, Cristofor Columb!

GAGARIN (nedumerit): Mă cheamă altfel. (Simplu.) Iuri Alexeievici Gagarin...

COLUMB: De miine, lumea îți va spune: Columb al Cosmosului. Și e puțin, crede-mă pe mine. Eu am descoperit că Pămîntul are margine. Iar tu descoperi, cu ochii tăi, cu simțurile tale omenești, nemărginirea universului. Îți mulțumesc că-mi perpetuezi numele pe tărîmuri unde piciorul meu nu va călca niciodată. Îți mulțumesc, Cristofor Columb!

(Columb dispare în conul de umbră al scenei. Răsună din nou Vocea cosmodromului.)

VOCEA PĂMÎNTULUI: Ascultă, „Răsărit“! Ascultă, „Răsărit“! Vorbește Pămîntul! Vorbește Pămîntul! Cum se desfășoară zborul? Cum te simți?

GAGARIN (în microfon): Zborul se desfășoară în mod normal. Starea de imponderabilitate este bine suportată. (Pauză.) Ce extraordinară splendoare! Probabil că nava iese din zona luminată a Pămîntului. Și cit de lin se face trecerea de la albastru deschis... la albastru închis... violet... negru... negru absolut... Iată stelele — limpezi, strălucitoare. Parcă un vîrtej de bolizi

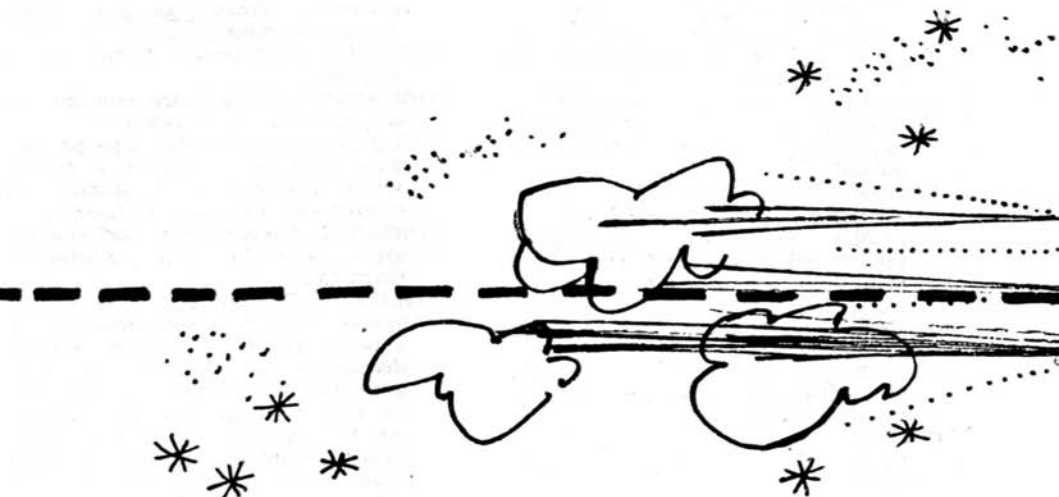
prindeau văpăile rugului de pe Campofiore?

GAGARIN: „Pe mine mă puteți arde, dar adevărul spuselor mele nu-l veți putea nimici. Secolele viitoare mă vor înțelege și mă vor prețui“. (Pauză.) Înșuși zborul acesta îți arată cît de mult te înțelegem și te prețuim...

BRUNO: Și nu ți-e frică, temerarele, de rugurile inchiziției? De minia Sanctității Sale Pontificale?

GAGARIN: Inchiziție? Ruguri? Sîntem doar în secolul XX, bunul meu Giordano! E drept că biserica mai are o armă — ultima...

BRUNO: Care?

cerești năvălește spre navă. De fapt, nava trece cu viteza ei uriașă prin infinitul constelațiilor... Simt asupra mea miliardele de ochi omenesci...

(Din conul de umbră al scenei apare Giordano Bruno, mîndru, cu părul și barba fluturînd, așa cum arăta cînd a fost ars pe rugul inchiziției.)

BRUNO: Și cine știe cîte miliarde de ochi omenesci nu te privesc de pe alte planete... Din alte galaxii... Căci în univers există o infinitate de lumi locuite...

GAGARIN: Bunul meu Giordano, îți mulțumesc că ai venit, că ești alături de mine...

BRUNO: Nu se putea să lipsesc. Era o datorie. Îți amintești cuvintele pe care le-am spus cînd mă cu-

GAGARIN: Neștiința unor oameni. O va pierde și pe asta. Cu fiecare zbor al omului spre piscurile cunoașterii.

BRUNO (ironic): Nici nu știi, dragul meu, de cîte vicisitudini este capabilă. E în stare să te declare o expresie a voinței divine. Ba chiar să te și înscrie în calendarul sfinților...

GAGARIN (ride voios): Mîine-poi-mîne, cînd toți oamenii planetei noastre vor zbura în Ccsmos cu bilete de la sindicat, n-or să mai ajungă zilele calendarului pentru numărul sfinților...

BRUNO: Binecuvîntată fie ziua aceasta cînd oamenii au sfărîmat ultimele mituri și ultimii idoli! (Dispare în umbră.)

VOCEA PĂMÎNTULUI: Ascultă, „Răsărit“! „Răsărit“! Vorbește Pămîntul! Cum decurge zborul? Cum te simți?

GAGARIN (în microfon): Continuă zborul. Funcționează totul perfect. Merg mai departe. (Un declic, și se întrerupe comunicația cu Pămîntul. Gagarin contemplă cerul.) Totul e atît de imens și atît de simplu. Întinericul... Stelele... Păcat numai că nu pot vedea Luna... (Din conul de umbră apare Jules Verne, cercetînd curios cabina cosmonautului.)

VERNE: Bună ziua, mister Barbicane. Cum vă simțiți în proiectil?

GAGARIN: Nici o minune. Revoluția. VERNE. Aha, înțeleg, revoluția tehnică...

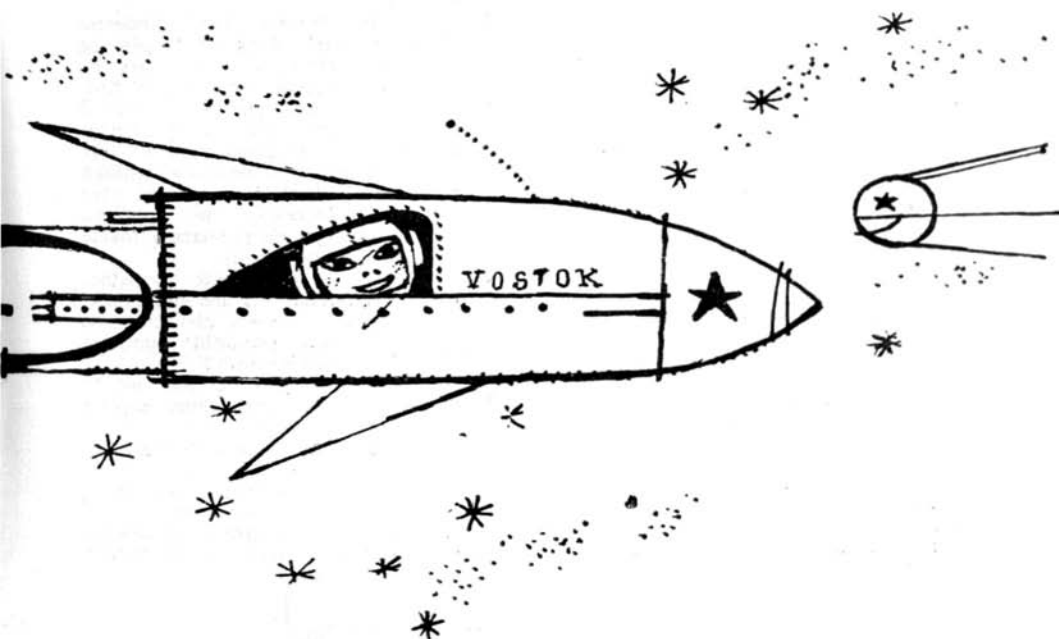
GAGARIN: În primul rînd și înainte de orice — Revoluția Socialistă. VERNE: Cînd? Unde?

GAGARIN (fîrsc): În Octombrie 1917. La noi, în Rusia. Tunul unui crucișător a tras o salvă. Și s-a cutremurat din temelii lumea veche.

VERNE (mulțumit): Prin urmare, previziunea mea s-a îndeplinit: nava dumitale a țîșnit dintr-un tun...

GAGARIN (amuzat): La drept vorbind, ai dreptate.

VERNE: Mă mai citește lumea, domnul meu?

GAGARIN: Minunat, scumpul meu Jules Verne. Numai că nu mă aflu într-un proiectil, ci într-o navă cosmică. Și nu mă cheamă Barbicane, ci Gagarin.

VERNE (uimit): Gagarin? Nu cumva sinteți rus?

GAGARIN: Exact. Rus din Smolensk.

VERNE: Bine, dar eroii mei erau americani...

GAGARIN (simplu): S-au schimbat vremurile.

VERNE (gînditor): S-au schimbat și eroii. Prin ce minune, domnul meu?

GAGARIN: Enorm. Mai mult ca niciodată. În țara mea nu există țînc care să nu vă știe cărțile pe dinafară...

VERNE (trist): Bine, dar, precum văd, cărțile mele sînt depășite...

GAGARIN: Sînt depășite previziunile științifice. Dar a rămas ceva mare, esențial: pasiunea, îndrăzneala, visul, poezia.

VERNE (se înclină ceremonios): Omgile mele, domnul meu! Primește sincerele mele felicitări — dumneata și țara care te-a născut. Fericită eră a marii poezii cînd

visul este depășit de faptă! (*Dispare în umbră.*)

VOCEA PĂMINTULUI: Ascultă, „Ră. sărit“! Ascultă, „Răsărit“! Vorbește Pământul! Vorbește Pământul! Așteptăm noi comunicări.

GAGARIN (în microfon): Mă simt bine. Mă simt plin de vigoare. Continuă zborul. (*Declic.*) Dar ce se vede acolo în depărtare? (*Notază febril în bloc-notes.*) Chiar la orizontul Pământului văd o fișie de un portocaliu strălucitor... Trece prin toate culorile curcubeului... E o feerie... Intru din nou în zona luminoasă a Pământului...

(*Din umbră se ivește Țiolkovski, care se îndreaptă cu pași grăbiți spre aparate și le cercetează cu un ochi priceput.*)

ȚIOLKOVSKI: Trei sute și doi kilometri! Ai ajuns la apogeu, fiule!

GAGARIN (imensă bucurie): Bună ziua Konstantin Eduardovici! Nu

se putea să lipsiți tocmai dumneavoastră...

ȚIOLKOVSKI: Cum ți-ai putut măcar închipui c-aș putea să nu fiu alături de tine? Mai ales în clipele acestea când tu, om al Pământului meu, înfăptuiești visul care mi-a luminat zilele și nopțile? (*Privind în interiorul navei.*) Mai desăvârșit decât mi-am închipuit în cele mai îndrăznețe visuri ale mele!

GAGARIN: De fapt, totul se întemeiază pe proiectul dumneavoastră din 1903...

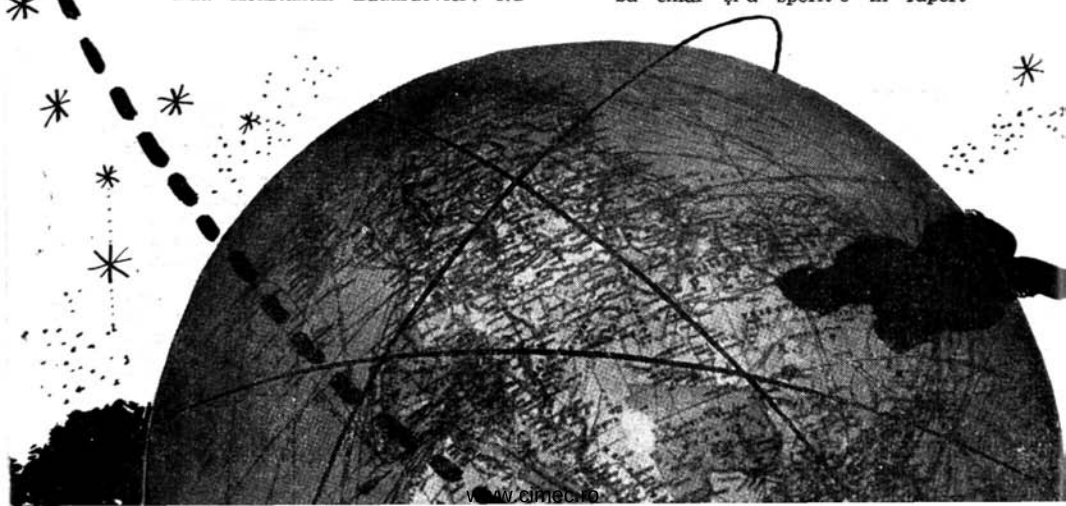
ȚIOLKOVSKI (vesel): Lasă modestia laoparte, Iuri Alexeevici. Nu se potrivește nici cu locul, nici cu timpul. Proiectul meu era o fantazie de savant, pe care mulți îl socoteau cam sucit. Avea contururile fluide, străvezii, ale visului. Nava aceasta e o realitate tehnică concretă, palpabilă, perfectă. Iar tu, Iuri Alexeevici, deși plutești în Cosmos, ești cu picioarele foarte bine înfipite pe pământ.

GAGARIN: Nu te uimește, Konstantin Eduardovici, că de mult seamănă ceea ce vedem aici cu ceea ce a înfățișat romanul dumitale „În afara Pământului“?

ȚIOLKOVSKI: Știam că așa va fi. Altfel n-aș fi scris. Cum suportă imponderabilitatea?

GAGARIN: Bine, Konstantin Eduardovici.

ȚIOLKOVSKI (pe gânduri): Și, totuși, există aici ceva ponderabil, ceva care nu și-a pierdut greutatea, ba chiar și-a sporit-o în raport

direct cu uriașul drum străbătut...
GAGARIN: Ce anume, Konstantin
Eduardovici?

ȚIOLKOVSKI (fiiresc, dar apăsât):
Mindria de a fi om. (Solemn.)
Te-ai înălțat, în sfârșit, din leagăn,
rațiune umană. Din clipa aceasta,
toate porțile universului îți sînt
larg deschise... (Dispare în umbră.)

VOCEA PĂMÎNTULUI: Ascultă, „Ră-
sărit“! Ascultă, „Răsărit“! Vorbește
Pămîntul! Vorbește Pămîntul!
Ce e nou?

GAGARIN (în microfon): Totul se
desfășoară bine. Mașina funcțio-
nează normal. (Declic. Gagarin con-
templă iarăși Pămîntul și își no-
tează în bloc-notes.) Pămîntul e
din nou în plină lumină. Văd de-
parte, foarte departe...

(Din conul de umbră apare Omul
anului 2961 — o făptură simplă și
luminoasă, din care se degajă o mare
strălucire interioară.)

OMUL ANULUI 2961: Așadar, dum-
neata ești Iuri Alexeievici Gagarin!

GAGARIN: Exact. (Îl cercetează
atenț). Dar dumneata cine ești?
Nu te cunosc...

OMUL ANULUI 2961 (zîmbind): N-ai
cum. Nici nu m-am născut încă.
Sînt urmașul dumitale. Voi trăi
abia în anul 2961.

GAGARIN: Poate 2000, vrei să spui...

OMUL ANULUI 2961: Omul anului
2000 ești chiar dumneata. Numai
că ai apropiat începutul noului mi-
leniu cu vreo patru decenii... (Pe
un ton fiiresc, informativ.) Știi,
scumpul meu stră-stră-stră-bunic,
tocmai vin dintr-o călătorie în
Sirius. Am asistat la un miting
uriaș. Sirusienii ți-au înălțat și ei
un monument.

GAGARIN (profund uimit): Mie?
Glumești...

OMUL ANULUI 2961: Deloc... Ai
uitat oare că astăzi, 12 aprilie 2961,
se împlinește exact un mileniu
de la zborul dumitale? Un mileniu
de cînd noi, locuitorii planetei Pă-
mînt, am frînt chingile de granit
ale gravitației. De atunci ne-am
întîlnit prin Cosmos cu locuitorii
multor altor planete. Azi, întreg
universul nu este decît o mare și
unică familie gînditoare. Gigan-
tica familie umană a universului,
care trăiește în Era Universală a
Păcii. Nimeni nu uită, însă, că
actul de naștere al acestei ere l-ai
îscălit tu, Iuri Alexeievici Gagarin,
în dimineața aceea de primăvară
a anului una mie nouă sute caze
zeci și unu. (Dispare în umbră.)

VOCEA PĂMÎNTULUI: Ascultă, „Ră-
sărit“! Ascultă, „Răsărit“! Vor-
bește Pămîntul! Ți-ai îndeplinit
cu cinste misiunea. Te felicită în-
tregul popor sovietic. Începe cobo-
rîrea!

GAGARIN (nestăpînită veselie): Mă
întorc acasă, tovarăși!

(Pauză. Apoi Gagarin începe să fre-
doneze ușor cîntecul „Patria aude,
Patria știe...“ Cîntecul crește, reluat
de un cor uriaș, confundîndu-se cu
zgomotul aterizării navei. Iar pe cor-
tină apare scris):

SFÎRȘIT ?

NU !

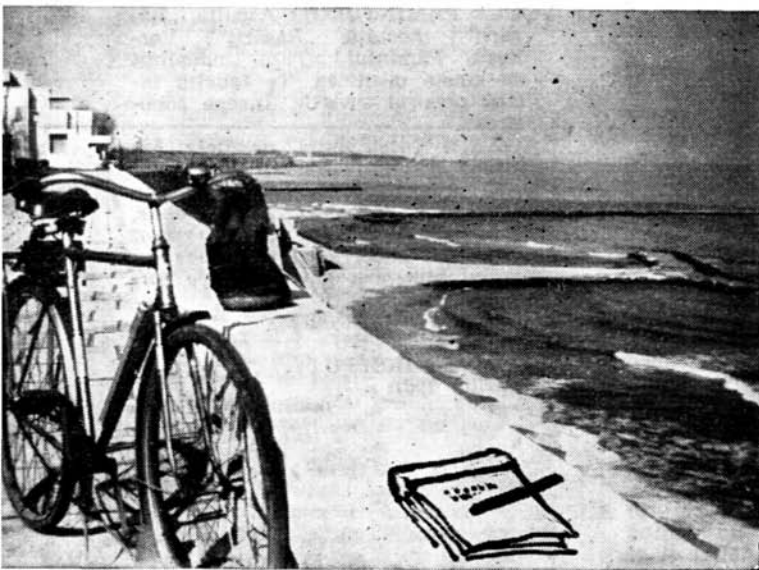
ÎNCEPUT ...

16 aprilie 1961.

Ilustrații de Val Munteanu

fișe

de teren

DIN CARNETUL DE NOTIȚE
AL REGIZORULUI

R

epetiții generale la
Puterea întinericului.
Tensiune. Premieră,
bineînțeleș cu emoții.
Public festiv. Pe cât
se pare, succes. Al
doilea spectacol urma

să aducă o firească liniștire. Dimpotrivă. A fost dramatic, ca un meci de box. Deși actorii au pornit actul I foarte conștiincios, publicul din seara respectivă a reacționat derutant, riziind la pasaje grave. Agitație pe scenă și în cabine. Nervi. Tot teatrul zbîrniia asemenea unui stup lovit. A doua zi, ședință: ce să facem? Sim-

team că îmi pocnește capul. Încă trei zile de repetiții suplimentare. Un al treilea spectacol — în sfîrșit, publicul s-a comportat așa cum cerea piesa.

Atunci am respirat ușurat și am dormit 14 ore în șir. A doua zi, am descoperit că trecuse iarna...

Mi-am pus la punct bicicleta. În zorii zilei următoare, m-am dus cu ea la gară. Aveam la mine un aparat fotografic și câteva schimburi îngheșuite într-un sac de sport. Haină de vînt, o sută de lei și citeva scule.

Primul tren pleca spre Constanța. Perfect: am să plec acolo. Mi-am luat

bilet, am făcut formele pentru bici-
cletă și m-am suit în primul vagon.
În vagon era cald, o toropeală ador-
mitoare, joantele se succedau ritmic
sub roți, plăcut, monoton. În tren,
la frizer și la spectacolele romanțioa-
se, îmi vine întotdeauna să dorm!
Am adormit. M-au trezit huriiturile
podului de peste brațul Borcea. Se
făcuse ziuă. Peste baltă pluteau aburi
groși din care se desfaceau sălcii și
ape. Cu aripi mari, păsări triste dă-
deau la o parte pictele, vislind lin-
ced spre vaguri cenușii.

Atunci abia mi-am dat seama ce
bine am făcut că am plecat: la ca-
pătul a patru luni de încordare, voi
fi singur prin singurătăți, nu voi cu-
noaște pe nimeni, nimeni nu mă va
tulbura. Voi colinda litoralul pustiu,
voi absorbi soare și miresme saline,
voi face sute de kilometri cu bicle-
ta, voi adormi cu o oboseală simplă,
musculară — fără obsesia evoluției
lui Nikita și a ritmului actului III.
Voi privi marea, blocurile noi și ră-
mășițele antichității. De asemenea,
mă bucuram că voi vedea și ceva ce
nu văzusem încă: Marele Mozaic de
curînd descoperit la Constanța.

Am ajuns la Cernavodă. Pe apa
murdară alunecau, docile, șlepuri. Fu-
mul fabricii de ciment atrîna leșeș
în văzduhul coclit. Sub olane prăfui-
te, în casele mici, albe, din piatră po-
roasă, țigul părea că dormitează la
soare. Nu știu ce mi-a venit că m-am
dat jos din tren. M-am dus la vago-
nul de mesagerii și am cerut bici-
cleta. „—Bine, dar drumul e plătit
pînă la Constanța. — Nu-i nimic.“
Am coborît-o, i-am controlat cau-
ciucurile mi-am pus sacul la port-
bagaj și am pornit-o spre Constanța.

Vîntul mă înnebunește: cînd mă
duce din spate, cu viteza unui acce-
lerat, cînd mă bate din față, mai-mai
să mă dea jos de pe bicicletă. Dru-
mul merge mai greu decît mă aștep-
tam. O să mă prindă noaptea pe drum,
și n-am far la bicicletă, dar am să
mă descurc. O să cutureier prin sate,
poate am noroc și o să găsesc vreo
lanternă, să pot merge și noaptea.

Găsesc lanternă, chiar la primul ma-
gazin sătesc. O cumpăr. Dacă voiam
să-mi cumpăr scuter, puteam să-mi
cumpăr și scuter: a avea. Chiar în vi-
trină, printre cele șase sortimente de
aparate de radio.

— Colectivist noiștri-s pretențioși,
îmi spune vinzătoarea.

Cîteva date culese din gospodăria
agricolă de la Stupina, comuna
Crucea, raionul Hirșova:

Suprafața arabilă: 2.400 ha. Fon-
dul de bază la înființare: 23.000 lei.
Astăzi, peste 5 milioane. Anul trecut,
an mediocru, producția medie pe co-
lectivă: 3714 kg boabe porumb la
ha; pe unele tarlale s-au obținut și
7.000—8.000. S-au livrat statului, în
1960, cantități de porumb de trei ori
mai mari decît cele contractate.

Pentru ziua-muncă, colectivității au
primit numai porumb cîte 5 kg, fără
a mai pune la socoteală celelalte pro-
duse și banii. Și cînd te gîndești că
unii au avut, cu familia, cîte 1.000
zile-muncă pe an!

Anexe foarte rentabile. Cea zooteh-
nică — nucleu de oi merinos, repro-
ducție cu ajutorul montei artificiale.
Se obțin fătări duble, trei miei la doi
ani, injectindu-se oilor gravide ser de
iapă gestantă. La puierii, se intro-
duc becuri cu infraroșii: puii și bo-
bocii cresc mai repede.

Anexă viticolă: 47 ha.

„— Pînă'n 62, vrem să atingem su-
prafața planificată pentru 1975, să
păcălim și noi timpul cu 13—14 ani“
— îmi spune președintele Boncea
Mihai, membru de partid, decorat cu
Medalia Muncii.

La Stupina, toți au radio, mobilă
nouă și, mai toți, biciclete. Anul a-
cesta, în februarie, au dat 120.000 lei
să se electrifice toată comuna și vor
ridica încă două săli de clasă și un
nou cămin cultural — cel de-acum a
devenit neîncăpător. Materialele —
procurate prin contribuție obștească,

manopera — muncă voluntară. „N-a-
vem nevoie de credit de la stat. Sta-
tul are socotelile lui, de ce să-l îm-
povărăm? De ce să-i cerem, dacă
avem?“

În sat se joacă fotbal, ping-pong,
handbal, oină. Nu mai vezi opinci în
Dobrogea, „opinci găsiți doar la că-

minul cultural, în pleșe; pînă și cio-banii care-s la oi au cizme de cau-ciuc". Toți colectivisții mănîncă pîine albă, mămăliga e o delicată, se mănîncă doar duminica cu brînză, sau cu sarmale. Semănătorile cu cai sînt de mult date la I.C.M. Totul se ba-zează pe mecanizarea cea mai mo-derună, pe arătura mai adîncă de 30 cm., pe îngrășăminte.

Procesul de producție agricolă a de-venit foarte tehnic și, ceea ce este im-portant, este că totul se bazează pe o mare știință a planificării. Toți știu ce au de făcut — pe brigăzi, pe echipe, pe familii, pe individ; „să faci totul la timp, să-i dai pămîntului tot ceea ce-i este necesar, să obții de la el tot ceea ce-ți trebuie“, asta este marea taină a lucrurilor. Știința planificării individuale, sentimentul de răspundere personală aveam să le întîlnesc, peste cîteva zile, și la muncitorii pe care i-am cunoscut. Mi se pare o trăsătură de bază a unor oameni care pînă acum șaisprezece ani trăiau la întîm-plare, fără să poată descifra nimic înainte.

După cum nu poți să-ți închipui o umbră fără un obiect care s-o deter-mine, așa nu poți să-ți închipui E-foria fără freamătul colorat al zilelor de vară. Și totuși, există și o aseme-nea Eforie. Am văzut-o la începutul lui martie. Îți face o impresie abso-lut unică, să contempli pe o zi cu soare plaja pustie cît vezi cu ochii. Doar labelle palmate ale pescărușilor se inserau, ici și colo, pe nisipul jilav. Vilele și sclikeau în soare cristalele de terasit, obloanele își detașau vop-selele jucăușe, totul era îngrijit și părea nou-nouț, ca scos din cutie,

pregătit pentru cineva anume, dar pe acest „cineva“ nu-l vedeai. Hec-tare întregi de oraș ultramodern, în încremenire. Totul exprima mîna o-mului, dar nici un om... Era exact ca în dorințele mele inițiale de sin-gurătate — și totuși nu-mi tîhnea. Și atunci, am pornit-o către o anu-

mită parte a stațiunii, de unde răz-bătea larmă de om.

Acolo, în miezul Eforiei, pulsa o inimă din oameni, schele, plastic, că-rămidă, sticlă și metal: un șantier de construcții. Am avut o răscolire, și întremătoare, și tristă: și eu am fost tehnician de construcții, înainte de a intra în Institutul de teatru. M-am apropiat, am dat cu bucurie capul pe spate, să număr etajele vii. toare clădiri a Poștei, am văzut oa-menii cățărâți pe cer, la buza ulti-mului etaj, și mi-am umplut urechile de biziitul inform al camioanelor și macaralelor, al scripeților și al vocii omenești.

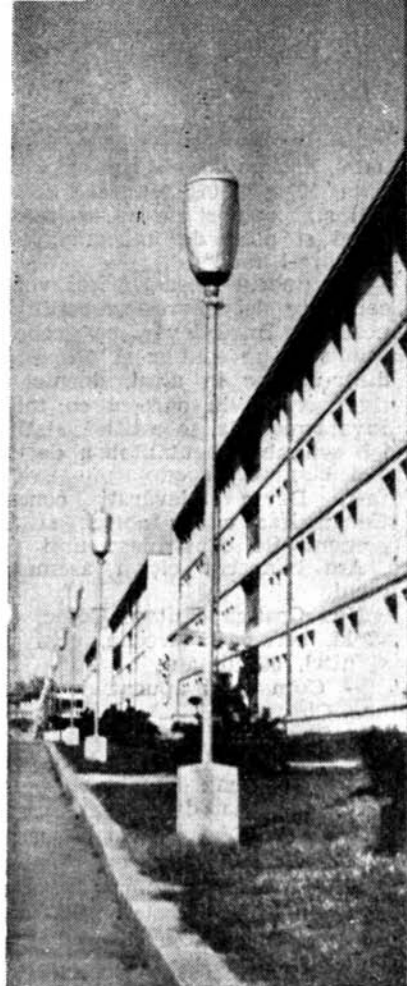
Și, ca altădată, m-am suit cu un pas sprinten pe schele.

Așa a început reîntîlnirea mea cu oamenii de pe șantier, de pe șantie-rele litoralului dobrogean. Din mul-titudinea de oameni acolo cunoscuți, aleg doar cîteva.

Inginerul Cornel Poenaru. Îmi spu-ne, ușor visător: „Toți cei pe care-i vedeți sînt niște pasionați ai șantie-rului. Altădată, erau țărani. Acuma și-au pierdut conștiința «țărănească»... Nu s-ar întoarce acasă, pentru nimic în lume. Au îndrăgit meseria lor, ridicarea clădirilor. Doar uneori, cînd trec pe lîngă noi mașinile agricole, de la S.M.T.-ul din Tekirghiol, oame-nii se mai opresc cu mistria în mîină și rămîn pe gînduri amintindu-și de locurile de baștină. Sau, alteori, pri-măvara și toamna, cînd se schimbă aerul, au neliniști; își aduc amînte de muncile cîmpului și tînjesc. Îi simt cînd sînt neliniștiți, mai cu seamă cînd păsările călătoare vin sau pleacă peste mare. Atunci sînt toți nostalgici. Și trebuie să știi cum să-i iei. Dar de întors, nu s-ar întoarce. În gene-ral, cu fiecare trebuie să te porți alt-fel. Pe unii trebuie să-i iei cu: «nene Ionică, hai s-o facem și p-asta». Pe alții, trebuie să-i iei mai din scurt, altfel nu te descurci. Toți sînt însă oameni detreabă. Și iubesc șantierul ca pe o femeie pentru care ai o mare patimă. Toți acești oameni își iubesc meseria nouă în care s-au calificat și sînt în stare să-și dea pînă și ultima fărîmă de vlagă, pentru ca să iasă bine și la timp construcțiile. În gene-ral, cei care vin aici, la început se gîndesc să stea doar temporar și apoi să se întoarcă la țară. Nici unul însă nu se mai întoarce, chiar dacă păs-trează o legătură strînsă cu familia lui. Aici aflăm mai multe categorii

de oameni : unii se mulțumesc să mănânce doar la cantină, fumează țigări ieftine, altfel nu cheltuiesc nici un ban și îi trimit pe toți acasă. Alții trimit acasă cam cît cred necesar, restul își păstrează pentru ei. În cea de a treia categorie intră cei care nici nu trimit bani acasă, nici nu-i păstrează : îi fac praf pe măsură ce-i câștigă. Cea de a patra categorie este a celor care se îmbracă — «duminica vrem să părem ca studenții» — sau își cumpără biciclete și, după cum vedeți, motoare sau motocicletă. În general, oamenii câștigă bine pe șantierele noastre. Sint mîndri că muncesc pe șantierele care, după cum spun ei, reprezintă, pentru turiștii care vin vara, «fața țării». De asemenea, ei se bucură că lucrează la clădirile în care se vor odihni tovarășii de muncă din toate colțurile țării. În munca de șantier, fiecare dăruiește din el o bucată din inimă“.

„Uitați-vă cum e munca pe șantierele noastre — îmi explică inginerul Cărașu, șeful șantierului de la Eforie, un tînăr uscățiv, smolțit, cu capul ușor băgat între umeri, cu ochii aprinși de o flacără lăuntrică —, în anii noștri, se lucrează într-un ritm nou, caracterul sezonier al lucrărilor a dispărut. În perioada «bună» se tinde să se lucreze masiv, ca, odată cu venirea iernii, clădirea să se «închidă», să se lucreze atunci în interior. Se acoperă ferestrele, se folosesc butelii de aragaz și radianți și se lucrează în camere. Specificul nostru e acela că sezonul bun nu-l putem folosi în voie, vara nu lucrăm decît periferic, ca să nu tulburăm odihna oamenilor, să nu alterăm cu schele peisajul natural. Altădată, iarna era sezon mort, baza, vara era ; acuma, e greu să lucrezi vara, să arăți treburile de bucătărie ale șantierului oamenilor care vin la odihnă. Cum să le hurui la cap cu macaraua și camioanele ? E drept că nouă ne e mai anevoie să lucrăm iarna și în anotimpurile proaste, dar avem și o satisfacție : în iulie, cînd vin oamenii, văd clădirile noi-nouțe și se miră : «Asta cînd a mai răsărit ? Anul trecut era aici un maidan cu ciulini». La noi, termenele sînt cu adevărat «fatale», noi nu putem întîrzia. La 1 iunie — deschiderea sezonului — totul trebuie să fie gata. Chiar dacă întîrzie proiectele sau materialele, noi trebuie să prindem totul din urmă. La

„Data X trebuie să fie gata ceva, la data X e gata. Muncesc din inimă, toți sînt mîndri de ce le iese de sub mînă și plini de importanța lucrului pe care-l fac!“

Inginerul Poenaru îmi vorbise de cei care își pierd „conștiința țărănească“. Într-adevăr cei care rămîn statornici pe șantier și nu se perindă dintr-un loc în altul, dornici de ciștig ușor, devin oameni cu totul noi: învață meseria, se califică, ciștigă bine, își schimbă mentalitatea de nici nu mai cunoști că odată au fost ce au fost. Devin adevărați constructori. Construiesc case, fabrici, și totodată oameni. Se construiesc unii pe alții.

Am cunoscut cîțiva asemenea oameni.

Nea Costică Chițan. Cojoc, dinți de viplă, cercel în ureche, ochi mărunți și hîtri, 56 de ani.

— Cum te-ai apucat de construcții, nea Chițane?

— Să vedeți cum a fost. La gospodăria mea la țară, nu mai era mare lucru de făcut. Copiii crescuseră, se făcuseră prea deștepți și ei duceau toată casa. Nu-mi mai găseam locul. Și s-a întîmplat — era în urmă cu cîțiva ani — că tinerii din sat de la noi plecau pe șantiere: „— Hai mă, nea Chițane, hai cu noi să facem uzine și palate, au zis ei! — Hai mă, că merg! — Fii serios, nea Chițane, noi glumim! Cum o să vii prin străini la vîrsta matală?“ — mi-au răspuns. Uite că eu nu glumesc. Și am venit. Întîi am lucrat la Medgidia — ai văzut fabrica aia de ciment? E făcută de mine (lucru spus fără ifose, cu o mîndrie simplă, neorogantă, și bineînțeles fără să-și dea seama de proporția afirmației). Am lucrat întîi săpător, după aia m-am calificat.

— Cum?

— Bine. Prin minte. Omul vede și învață. Și-l mai învață și pe al din jur. Și cînd mă gîndesc că părinții mei au trăit ca niște cîrțițe, n-au văzut în viața lor orașe, nici măcar o dată. Eu acum — continuă nea Chițan — cunosc nu numai meseria mea, pot spune că știu toate muncile de pe șantier. Acum îi învăț și pe alții!

Și trebuie să vă spun că am mai adus lume aici: pe ginere-meu și trei nepoți. La noi în neam sînt toți deștepți, așa că toți au deprins meseria. Păcat însă că unul dintre nepoți, unul Tite (în acte îl cheamă Jianu Mihai), fiindcă muncește bine, prea a dat de bani și s-a făcut cam „bagabond“: de muncit muncește, e drept, dar banii nu-i mai trimite acasă. Și-a luat bicicletă și-și dă aere. Dar lasă că-l punem noi pe roate, cu tovarășii, că așa-i la noi. Una să știți de la mine: pe șantier mașina să fie bună. Că pe om îl facem noi bun.

— Și după ce s-o termina șantierul aici, ce ai de gînd să faci, nea Costică?

— Păi, cît timp o să mai pot munci, o să muncesc pe șantiere! Aș fi vrut să fac o școală de ingineri, să le scriu acasă scrisori semnate „inginer Chițan“, să-i fac praf pe ai mei. Dar nu cred că mă primește la 56 de ani, mai ales că nu prea stau eu bine nici cu școala primară! Măcar că, să știți, sînt isteț la minte, oltean, nu prea oltean prin naștere, dar oltean prin minte!

— Și nu ai de gînd să te întorci la țară?

— Ce să caut? Se cheamă că acum sînt constructor. Mă duc acolo doar vara, mă odihnesc printre ai mei și le mai înalț cîte o casă, după tehnica nouă. Pînă acum le-am făcut două; în vara asta fac și fetei ălei mici, să aibă și ea cuibul ei. Păcat că nu le pot dura chiar cum știu eu: de, dacă la noi la Vața n-am ce-mi trebuie, n-am materiale noi, nici măcar cărămidă cu aer STAS, ca să le pot face acolo o casă din plastică, beton și sticlă, așa cum îmi place mie acum, ca să zică ăia: mamă!

Acest fenomen de „desprindere“ de locul de obîrșie, destul de uimitor pentru ceea ce știam noi altădată despre țăranul legat de pămînt, este un fenomen des întîlnit pe actualele șantiere de construcție. Fotografia din pagina 30 prezintă patru asemenea oameni care, porniți de la țară, s-au calificat pe șantiere la locul de producție și au ajuns la un nivel de trai cu totul deosebit, căpătînd și o conștiință cu totul nouă. În fotografie îl

vedeți pe tovarășul Capră, înconjurat de cei trei frați Anton. Toți sînt dulgheri, toți au plecat de la țară. Frații Anton, împreună cu tatăl lor, au venit unul cîte unul de la Marighita, din regiunea Crișana. Au lucrat întîi la Medgidia, apoi la Năvodari, și acum au venit aici la Eforie. Sînt muncitori buni și cîștigă bine. Tatăl lor are motoretă, fratele cel mare, Ion, are motocicletă de 250 cmc, al doilea frate, Emil, are motocicletă de 175 cmc, și acum strîng bani la C.E.C. ca să-i cumpere și celui de al treilea frate, Aurel, o motocicletă de 125 cmc: ierarhia motocicletelor urmează pe cea familială. Capră e fiul unor otleni săraci, care și-au părăsit locul de naștere înainte de anii 1940, tatăl de lîngă Craiova, mama de lîngă Corabia. Au făcut foame pe locurile de baștină și au venit în Dobrogea. În 1940, s-au mutat la Schitu. Capră, în 1950, era muncitor necalificat la Sovrom VII. Apoi s-a calificat pe locul de producție, și din 1958 lucrează la construcțiile de la Vasile Roaită-Eforie. Are motoretă și de abia așteaptă să-și cumpere un „IJ”. Toți patru au nevestele departe de șantier, frații Anton le au la Medgidia, Capră la Schitu. La sfîrșitul săptămîinii se duc acasă, pe motorete sau motocicletele.

În clipa în care am vrut să le fac fotografia, Capră m-a întrerupt: „Ce diafragmă ați pus? 11 sau 8? Ce timp de expunere? 50 sau 100?”

Am rămas uimit, și cînd am început să discutăm despre DIN-urile rolfilmului, am constatat că se pricepe la fotografie; avea un aparat fotografic mult mai perfecționat decît al meu...

— Cine știe unde am să lucrez la vară, după ce vom termina șantierul ăsta — îmi spune Capră. Mă gîndesc însă că într-o sîmbătă seară, ducîndu-mă acasă la nevastă, la Schitu, am să mă opresc cu motocicleta chiar aici unde sîntem acum. Atunci construcția va fi gata, restaurant grozav și plin de lume. Toți bine îmbrăcați, puși la punct, de!... ca în concediu. Eu o să fiu ca omul după lucru, ca omul după drum. Am să cer o bere, și poate unii o să se întoarcă și o să zică: „Mă, ce caută ăsta aici?” Dar eu n-am să mă simt rău, pentru hainele mele, dimpotrivă, am să tac cu o mulțumire a mea ascunsă: eu o să mă

simt mai bine decît toți cei care vor sta veseli la mese, fiindcă știu de pe acum că bucuria lor se va datora tovarășilor mei și mie. Și eu am să văd clădirea altfel decît cei de la mese: fiecare o s-o vadă așa cum va arăta atunci, dar eu am s-o văd și în timp, și pe dinăuntru, eu știu cum arăta la trei zile, și la 30, și la trei luni după prima săpătură! Acolo unde toți ceilalți o să vadă numai ornamentația peretelui, eu am să-i văd miezul, de la fierul beton pînă la fiecare cărămidă, și o să știu că acolo a fost zidită munca mea și a altora. Și poate, la plecare, am să-i dau ospăturului cu mult mai mult decît se aștepta de la un om îmbrăcat ca mine. Și numai eu am să știu de ce i-am dat!

Iar, pe de altă parte, dacă am să găsesc oameni beți, scandalagii, acolo unde noi am muncit iarna, pe vînt și pe ger, de ne îngheța mina și răsuflarea — mare lucru dacă n-o să-mi vină să-i apuc de guler și să-i dau afară!

La Mamaia:

— Hasinger Ion.

— D-ta ești secretarul organizației de secție U.T.M., pe cît mi s-a spus.

— Da. Și am dosarul în discuție să devin candidat de partid. Sînt tîmplar. Aici în șantierul de la Mamaia.

— Hasingher se scrie cu h înainte de e sau fără? Nu e un nume nemțesc?

— Ba da. Se scrie cu h; fără h, cum vreți.

— Ești ardelean? Nu te arată vorba.

— Moldovean. Din comuna Codăiești, raionul Vaslui. Bunițul a fost neamț. A rămas aici în țară în 1916. Johann îi zicea. I-a plăcut mai mult aici.

— Și cum s-a descurcat?

— S-a descurcat. A învățat limba și s-a făcut mecanic la un boier. Unu' Belu. Avea moși în Vaslui, la Țibă-

nești și la Tonacu. Acolo a copilarit și taică-meu, la conac, și noi la fel. (După o clipă de tăcere.)

Cît eram copil, munceam doar pentru mâncare și o zdreanță-două, care nu le trebuiau boierilor. Doar cei mari primeau o leafă, și asta nu ne ajungea de multe ori nici măcar pentru chirie. Cum nu plăteam chiria, venea ala la care stăteam, unu' Miron Constantin, circiumar, omul dracului, și ne lua ușa de la casă, de sufla vîntul iarna mai-mai să înghețăm. Am avut o copilarie destul de grea, cu secetă și război. După aceea, lucrurile s-au îndreptat. Am făcut armata pe aci, pe litoral, și mi-a plăcut locul. M-am stabilit aici, la construcții. Ce să mă mai întorc acasă? Am intrat ca muncitor necalificat, tovarășii au fost mulțumiți de mine, am fost chemat împreună cu secretarul U.T.M., de atunci, la șantierul unde lucram, și am fost ajutat să mă calific ca tîmplar. Am intrat în atelierul de tîmplărie și peste un an am dat examen și m-am calificat: categoria a IV-a.

— Și ce vrei să faci mai departe?

— Am să lucrez la șantierul ăsta pînă ce s-o termina lucrarea, și după aceea am să plec la altul. Așa e viața de construcții, unde se construiește, trebuie să fii prezent!

Au trecut zile și am cunoscut oameni. Nu m-am bucurat de singurătăți, și e bine așa. Oamenii m-au antrenat mai mult decît orice peisaj. În gara nouă, cînd să-mi iau bilet de întorcere, am încremenit: plecam din Constanța și nu văzusem tocmai ținta călătoriei mele: Marele Mozaic. Trebuia neapărat să-l văd. M-am uitat în

„Mersul trenurilor“, am văzut că mai am un accelerat peste două ore, și am întrebat pe primul cetățean din cale:

— Nu cumva știți unde e Marele Mozaic descoperit în 1959/60?

Mi-a răspuns:

— Cum să nu? Toată lumea știe: e în spatele Sfatului.

Peste 20 de minute eram acolo. În fața unui gard nou, o tăbliță anunța „Marele Edificiu cu Mozaic“. Sun. Apare portarul. Îi spun ce doresc, și el îmi arată dezamăgirea:

— Mozaicul e în baraca asta mare, făcută anume. Deocamdată e acoperit cu nisip și covoare de rogojină, să-l protejeze. Nu-l puteți vedea. Păcat, e tare frumos, ca un vas vechi din bucățele roșii, albe, verde-închis, cărămizii și gălbui, și are peste 1000 mp.

— Și cum a fost descoperit?

— Săpîndu-se temeliiile unui bloc nou.

— Și acum ce se întîmplă? Nu se mai construiește blocul?

— Ba, cum să nu, se construiește. Dar, pe deasupra, după un plan nou, ca să nu se știrbească nici măcar o pietricică din Mozaic. Mozaicul va rămîne la subsol, ca un hol de 2000 de ani, ca fundamentul unei clădiri noi.

Bloc nou, înalt și superb, avînd la bază edificiul milenare — splendid sens al anilor noștri!

Am plecat îndărăt. Aproape de fosta gară, pe strada Traian, două clădiri alăturate: sediul comitetului regional de partid și Institutul de proiectare a noilor construcții. Și aici se poate descifra un sens.

Cînd am trecut din nou cu trenul podul de la Cernavodă, bătea vîntul.

Dunărea se încrețise toată, de la nord spre sud, de parcă ar fi curs în sens invers, răsucită spre obârșie. Fumul fabricii de ciment se înșuruba pieziș. Acum citeva zile, aci mă dădusem jos din tren. Cîte văzusem de atunci !

Se însera. Peste baltă pluteau aburi groși din care se desfăceau sălcii și ape. Cu aripi mari, păsări triste dădeau la o parte pictele, vislind lînced spre vaguri cenușii.

De-abia acum mi-am dat seama ce bine făcusem că plecaseram încoace : de-a lungul a patru zile de întremare, am fost mereu în mijlocul oamenilor, am cunoscut *Oamenii*. Totul m-a tulburat.

Și deodată am avut o revelație : e drept că nu văzusem Marele Mozaic, ținta călătoriei mele, dar în realitate, văzusem Marele Mozaic : nu cel vechi, încremenit, din piatră, ci marele, uriașul, și noul, și dinamicul, și cel mai de preț mozaic al Dobrogei : *Oamenii* !

Mihai Dimiu

Post-scriptum

Nu, categoric, Dobrogea nu este aceea pe care o cunoaștem noi în zilele de concediu ; viața ei nouă este

mult mai complexă și mai fierbinte. Ca și a țării întregi. Mă întreb adesea, de ce dramaturgii noștri nu îmbrățișează mai larg și mai adînc aspectele de viață pe care le cuprinde lumea aceasta dinamică, tonică, răscolitoare — a constructorilor...

La Eforie sau la Mamaia, cînd stăteam de vorbă cu cei de acolo, cînd vedeam grupurile de țărani cu priviri neîncrezătoare și aerul lor rural, grupuri abia sosite pe șantier, și cînd îi întâlneam apoi în forma lor evoluată, de muncitori calificați, ca cei pe care i-am pomenit mai sus, mă gîndeam desigur la un viitor spectacol ! La început, tinerii vin pe șantier fără o conștiință precisă, atrași de mirajul litoralului, visează să aibă bicicletă sau să învețe șoferitul. Peste un an sau doi, evoluează de nu-i mai cunoști. Se mîndresc cu titlul de constructor. Un capitol aparte îl constituie inginerii, îndrăgostiți de șantier, acei oameni care renunță la viața comodă a orașelor, la tihna biroului, numai și numai din dorința de dăruire, de zidire a ceea ce au mai bun din ei în zidurile noilor uzine, ale noilor case.

Noi, cei din teatre, avem încredere în dramaturgii noștri și le așteptăm piesele și noii eroi : constructorii socialismului.

MARELE

PERSONAJELE :

Caterina ;
Milan ;
Victor ;
Oniga ;
Mihai ;
Eliad (60 de ani) ;
Lixandru ;
Circiumarul ;
Krisch ;
Rănitul ;
Lăutarul ;
Acarul ;
Călugărul ;
Turista (25 de ani) ;
Turistul (50 de ani) ;
Şeful gării ;
Comisarul de poliţie ;
Directoarea azilului ;
Sergentul I ;
Sergentul II ;
Patronul ;
Fritz ;
Directorul Doftanei ;
Agentul de siguranţă ;
Profesorul de filozofie ;
Prima femeie de stradă ;
A doua femeie de stradă ;
A treia femeie de stradă ;
Inspectorul de poliţie ;
Judecătorul ;
Gardiana închisorii.

Muncitorul bătrîn, Muncitorul
tînăr, Femeia grasă, Negustorul,
Mecanicul de locomotivă, Soldatul,
cele cinci deţinute, doi agenţi ai
siguranţei, Fetiţa, Băiatul, Mama,
două muncitoare, Ofiţerul neamţ,
Corul.

*Reprezentată pentru prima oară
pe scena Teatrului pentru Tineret
şi Copii, în seara zilei de 7 mai 1961.*

În fotografie : Tatiana Iekel (Cate-
rina) şi Stamate Popescu (Victor)
— Teatrul pentru Tineret şi Copii

FLUVIU

își adună apele

POEM DRAMATIC

de Dan Tărchilă

P A R T E A I

În fața cortinei, în stînga, a apărut Caterina. Îmbrăcată într-un balonseide, stă cu minile în buzunare și privește la spectatori. Apoi, începe să vorbească liniștit.

CATERINA: Viața este plină de întâmplări. Dureroase sau fericite. Interesante, sau nu. Oricum, iubim aceste întâmplări pentru că ele sînt chiar viața noastră.

Unii oameni mai cred într-un destin care îi poartă prin viață ca pe niște orbi. Sînt însă alții care au înțeles că pot să-și aleagă singuri drumul pe care să apuce dacă vor să fie fericiți. Și oamenii vor să fie fericiți. Pentru că pot. Pentru că au și început să fie.

Vreau să vă povestesc ceva. Despre oameni. Despre oameni pe care i-am cunoscut. Pe unii i-am urît, pe alții i-am iubit. Acei pe care i-am iubit își făureau singuri destinul. Așa m-au învățat și pe mine. De la ei știu că destinul este o minciună. M-am născut în anul 1920... Toamna tîrziu, în noiembrie... N-am cunoscut-o niciodată pe mama. Nici pe tata. Știu numai că mama... — mama mea! — a lăsat scris ce nume să mi se dea.

(Cortina se ridică și reflectorul se oprește asupra scenei, care reprezintă un zid înalt de piatră cu o poartă mare. E noapte. Deasupra porții, un felinar cu gaz luminează slab o firmă pe care se poate zări scris: Azilul sfînta M... Lîngă poartă, o bancă. Din întinerie apare o femeie sărac îmbrăcată, ținînd în brațe un copil: Mama. În timpul scenei rămîne cu spatele la Caterina, care nu-și părăsește locul. Femeia vine pe lîngă zid, se oprește în fața porții.)

CATERINA: E mama mea... Oricît aș încerca să mi-o închipui, nu pot...

MAMA *(pune copilul pe bancă. Apoi trage încet de clopotul de la poartă. Șoptește)*: Să aveți grijă de ea!... Vă rog... *(strigă)* să aveți grijă de ea!... *(Dispare în noapte.)*

CATERINA *(urmărind-o cu privirea)*: Așa a spus... sau a spus altfel... sau n-a spus nimic... De cîte ori nu mi-am închipuit noaptea aceea... O noapte ca aceea. Totdeauna, însă, mama rămîne întoarsă cu fața în altă parte și nu se uită niciodată la mine s-o pot vedea... *(Lumina se stinge încet. Caterina continuă)*. Primul lucru de care mi-aduc aminte sînt zidurile azilului: înalte, murdare și veșnic umede. Copiii mai mari spuneau că noaptea mama fiecăruia dintre noi vine și plînge pe pietrele zidurilor... Acolo, la azil, am învățat ce-nseamnă „disciplina”. Curățam cartofi, căram lemne, spălăm dușumelele... Și așa au trecut anii. Într-o zi...

(Lumina se reaprinde peste același decor, din care au dispărut felinarul, banca și clopoțelul. E ziua. În mijloc e Directoarea azilului, în stînga domnul Lixandru și Patronul, iar în dreapta, Fetița și Băiatul.)

DIRECTOAREA *(cu uniformă caracteristică conducătoare de azil)*: Tomnilor, ich bin fericit că luați pe ei de la noi.

LIXANDRU: Cucoană, m-am gîndit bine: o iau. La mine e treabă multă: am cea mai mare cîrciumă din mahala. Dacă treceți pe-acolo, întrebați pe oricine: unde-i cîrciuma „La trei butoaie”?

PATRONUL: Iar io, doamnă directoare, vorbesc negustorește, ca la noi în Gorj. Io am o baracă în care pusei cinci paturi jos și alte cinci deasupra, adicătelea să poată

- dormi zece băieți. La mine se trăiește bine. Ei vinde ziare și io le dau de mâncare.
- DIRECTOAREA** : Gut, gut !... Vă rog, întrebați la ei. Băiat ist sieben Jahre alt, und fetița ist acht Jahre alt... Băiat șapte... ani... fetița opt... ani... Ich nu știu bine rumunește, aber...
- LIXANDRU** (*Fetei, încercînd să fie binevoitor*) : Cum te cheamă ?
- CATERINA** (*care tot timpul privește în scenă din colțul ei*) : Caterina... (*Apoi repede.*) Nu ! Nu-am răspuns de prima dată. Tremuram. A trebuit să strige la mine doamna directoare.
- DIRECTOAREA** (*printre dinți*) : Name de la tine !
- CATERINA** : Caterina, doamnă.
- DIRECTOAREA** : Gut !
- LIXANDRU** : Cine i-a pus numele ăsta ?
- DIRECTOAREA** : Mama de la ea. Scris ein țidul.
- PATRONUL** (*Băiatului*) : Cum te cheamă ? (*Băiatul tace.*)
- DIRECTOAREA** : Milan, tomnule, Milan. (*Către Fetiță*) Warum taci ? Spune ein poezi la tomnul.
- CATERINA** :
- Țara noastră e frumoasă,
Inima ne e voioasă.
Eu cresc mare, fericită ;
Și de mama mea iubită.
Nu mi-e frică de nimic ;
Brațul meu este voinic.
Am o țară și o lege
Și un prea înțelept rege.
- LIXANDRU** : Bravo ! Cucoană, facem țîrgul.
- DIRECTOAREA** : Tomnilor, știți... azil de la noi... misiun nobil...
- LIXANDRU** : Înțeleg, cucoană. Eu sînt negustor cinstit : miine vă trimit un butoiaș cu vin. Cel mai prima !
- PATRONUL** (*se apropie de băiat*) : Știi să strigi, mă ? (*Îl ciupește. Băiatul țipă scurt*) Trei poli, mada !
- (*Scena se întuneacă. Reflectoarele se reaprind. Decorul : un colț din pivnița domnului Lixandru. Cîteva butoiaie, semiîntineric.*)
- CATERINA** : Cea mai mare parte din viața pe care am trăit-o la domnul Lixandru se scurgea între circiuma plină veșnic de oameni beți și pivnița care duhnea îngrozitor a vin. (*Fetița apare în ușa pivniței, purtînd două cîni mari, de tablă.*)
- VOCEA LUI LIXANDRU** : Caterinooo !
Ce dracu', ai înțepenit în pivniță ? (*Fetița, speriată, privește cu frică spre ușa pivniței și dă zor să umple cîmile.*)
- CATERINA** : Jupinul era un om evlavios și...
- VOCEA LUI LIXANDRU** : Dumnezeu' mătii de nenorocită ! Vii odată, sau vin eu și te schilodesc ? !
- CATERINA** : ...și se ducea în fiecare duminică la biserică. (*Fetița a umplut cîmile și se îndreaptă spre ușă.*)
- VOCEA LUI LIXANDRU** : Caterinooo !
- CATERINA** : Acu', jupîne, vin îndată ! (*Fetița iese.*) Treceau zilele, lunile, anii... (*Fetița apare din nou cu cîmile ei.*) Coboram mereu să scot vin din butoiaie. Vremea trecea și eu nu mai eram fetița aceea mică, dar pivnița duhnea la fel de tare a vin, iar jupinul se ducea și mai des la biserică.
- (*Fetița a umplut cîmile și se grăbește spre ușă, dar se oprește, lasă cîmile jos și rămîne nemișcată.*)
- CATERINA** : Au mai trecut cîteva ani... (*Își scoate pardesiul și bascul, rămînînd cu un șorț murdar și o rochie ruptă, asemănătoare Fetei.* Se duce apoi spre Fetiță, care pleacă încet pe ușă. *Caterina îi ia locul între cele două cîni, privește lung spre ușă pe care iese Fetița și rostește plină de emoție.*) Și așa a plecat copilăria mea, ca și cum n-aș fi avut-o... A plecat pe nesimțite pe ușă, pe ușa pivniței domnului Lixandru și nu s-a mai întors niciodată...
- VOCEA LUI LIXANDRU** : Caterinooo !
- CATERINA** (*parcă se dezmeticește dintr-un vis, luînd cele două cîni*) : Acu', jupîne ! Vin îndată ! (*Iese repede. Lumina scade, apoi se reaprinde. Caterina apare cu cîmile. Intră în pivniță și se duce la butoiaie. După cîteva clipe, se aude vocea lui Milan.*)
- VOCEA LUI MILAN** : Ziare ! Dimineața, Curentul, Universul ! Ziare... (*E îmbrăcat sărăcăcios : o șapcă largă și ruptă, pantalonii prinși cu o sfoară.*)
- MILAN** : Hei, jupîne ! Unde ești ?... Ziare ! (*Viră capul pe ușa pivniței.*) Jupîne, ești aici ? Am adus ziarele !
- CATERINA** : Nu-i aici jupinul. E-n prăvălie.
- MILAN** : De unde crezi că vin, din lună ? Nu-i în prăvălie.

CATERINA : Atunci e-n lună ! Cau-
tă-l acolo !

MILAN : Ia uite-te la ea ! (*Intră în
pivniță.*) Ia să te văd mai bine. Lu-
crezi aici ?

CATERINA : Vezi-ți de drum !

MILAN : De două zile vînd ziare în
mahalaua asta. Vrînd-nevrînd, ai să
mă mai vezi. Sau, măcar, ai să
m-auzi. (*Strigă*) Ziare !...

CATERINA : Îmi spargi urechile.

MILAN : Așa-i că am voce ? Nu de-
geaba jupînul meu — care-ntre noi
fie zis e un porc și jumătate —
m-a ciupit de picior ca să vadă
cît pot să strig de tare.

CATERINA (*brusc*) : Te-a ciupit de
picior, zici ?

MILAN : M-a durut al dracului !

CATERINA : Cînd ?

MILAN : Nu ți-am spus ? Cînd m-a
ciupit.

CATERINA : Și cînd te-a ciupit ?

MILAN : Eh, asta-i o chestie veche.
Cînd aveam șapte ani.

CATERINA : La... azil ?

MILAN (*uimit*) : Măi, dar repede le
ghicești !

CATERINA (*cu un strigăt de bucu-
rie*) : Milan !

MILAN : Știi și cum mă cheamă ! ?

CATERINA : Și tu știi cum mă chea-
mă. Eu sînt...

MILAN (*dintr-o dată*) : Caterina ! Ura !
Ura ! Miine dimineată, toate zia-
rele vor scrie pe pagina întîii :
„Cel mai mare eveniment al anu-
lui ! Caterina a întîlnit pe Milan !
Dejunul oferit de primul ministru
în cinstea marelui artist și a prie-
tenei lui !“

CATERINA (*naivă*) : Zău ! Așa are să
scrie ?

MILAN (*rizînd*) : Da' de unde ? ! În
ziare nu scrie despre pîrliți ca noi
decît la rubricile : Accidente mor-
tale și Sinucideri. Din toată pălă-
vrăgeala mea, un singur lucru e
adevărat : că voi fi un mare artist.

CATERINA : Da ? Și ce-ai să faci ?

MILAN : Am să ies pe scenă și am
să joc. Am să te invit în fiecare
seară.

CATERINA : Cînd ?

MILAN : Hai să lăsăm asta. Știi, m-am
gîndit mereu la tine. Îmi ziceam :
pe unde o mai fi Caterina ?
Ți-aduci aminte, cînd au venit să
ne ia pe amîndoi de la azil ?

CATERINA : Plîngeai cu sughițuri.

MILAN : De ciudă că nu mai eram
împreună. Cîteodată îmi venea să

cred că ești sora mea. Cum o duci
aici ?

CATERINA : Eu știu ? !... Ce bine-i de
tine că poți să ieși pe stradă... să
alergi... să vezi oameni, soare... Eu
nu vîd decît bețivi. Aici pînă și
soarele miroase a rachiu...

MILAN : Tu nu ieși pe stradă ?

CATERINA : Niciodată. Nu mă lasă
jupînul.

MILAN : Și de ce nu pleci de la el ?
Încearcă la altul ! Adică, toți ju-
pînii sînt niște porci !

CATERINA : Sst ! Să nu ne-audă !

MILAN : Citești ziarele ?

CATERINA : Nu...

MILAN : Am să trec în fiecare dimi-
neață să-ți las ziare. „Universul“
e mai bun decît „Curentul“, fiindcă
atunci cînd scrie despre mesele
miniștrilor, dă și ce mincăruri s-au
servit. Să tot stai să citești și să-ți
lingi buzele ! Mîncîncă pînă la două-
zeci de feluri la o singură masă !

CATERINA : Cîte lucruri știi tu, Mi-
lan !

MILAN (*dîndu-și aere*) : Eu am trecut
prin viață, nu glumă ! Cunosc pe
toți miniștrii, ce crezi tu ! Și am o
plăcere să strig în gura mare cînd
cade guvernul, cum nici nu-ți în-
chipui ! (*Strigă*) A căzut guvernul !
Dizolvarea cabinetului ! (*Apare Li-
xandru.*)

LIXANDRU (*în panică*) : Cum ? Ce ?
A căzut guvernul ? Ziarul ! Dă-mi
ziarul !

MILAN (*ride și-i dă ziare*) : Încă nu,
jupîne ! Glumeam și eu...

LIXANDRU (*răsuflă ușurat*) : Dar știi
că m-ai speriat ? Și ce-ți veni să
strigi în gura mare ?

MILAN : Ei, odată și-odată o să
cadă și guvernul ăsta.

LIXANDRU : Hai, șterge-o ! Ia stai !
Stai puțin. De unde știi tu ?

MILAN : Păi dumneata nu citești zia-
rele, jupîne ?

LIXANDRU : Ei și ? Ce-i cu asta ?

MILAN : De un an se țin lanț nunțile
dintre fetele și băieții domnilor mi-
niștri. Ei, acum a venit și rîndul
opozității să facă nunți. Așa că, în
curînd guvernul va cădea și va da
locul celorlalți. Și tot așa...

LIXANDRU : Mă, al dracului ești !
Cine ți-a spus ție toate astea ?

MILAN : Eu sînt ziarist, jupîne ! N-am
nevoie să-mi spună nimeni !... Bună
ziua ! (*Caterinei*) Mai vin eu...
(*Pleacă.*)

LIXANDRU (*pe gînduri ; vorbește sin-
gur*) : O fi știînd și haimanaua asta

- ceva!.. Sigur... sigur că într-o zi... Nu zic, mi-a mers bine sub guvernul ăsta... Dar vorba haimanalei : o să cadă într-o zi ! Și la urma urmei, să cadă cât o pofti ! Eu sînt negustor... (Caterinei) Și tu ce te zgîiești la mine ? Du vinul, că te așteaptă clienții ! (Caterina dispăre. Lumina se micșorează, apoi se reaprinde. Caterina vine din nou cu cîmile în pivniță.)
- CATERINA (se apropie de butoi și începe să ridă) : Zău, dacă butoalele astea nu seamănă cu burta jupînului !... Rotunde și umflate, gata să plesnească ! (Ride tare, se duce lingă un butoi și vorbește cu el.) Hei, jupîne, ai să crăpi într-o zi... Ascultă-mă pe mine... Prea te umfli, zău așa !... Nu te mai sature... Taci, ai ?... Prea ți-am zis-o !... Ce, crezi că mi-e frică de tine ? (Lovește butoiul cu piciorul.) Na ! Ești un porc și jumătate ! (Îl mai lovește de cîteva ori cu piciorul) Mai na ! Să-ți ajungă !... Am să te bat pînă are să-ți treacă pofta să mai dai în mine !... (Îl lovește, mereu furioasă, cu picioarele și cu pumnii.) Am să dau pînă ai să cazi jos, cum m-ai bătut tu săptămîna trecută, știi colo... Na ! Na !
- VOCEA LUI LIXANDRU : Caterino !
- CATERINA : Poți să strigi pînă ai să crăpi ! Nu mi-e frică de tine !... Și pe urmă, într-o zi tot am să fug eu. Am să plec eu într-o zi... (Lixandru intră în pivniță, căutînd să se stăpînească.)
- LIXANDRU : Te-așteaptă clienții în prăvălie, Caterino.
- CATERINA : Nu mai vreau să car vin, jupîne.
- LIXANDRU : Nu ? Da' ce vrei ?
- CATERINA : Să plec.
- LIXANDRU : Unde ?
- CATERINA : În lume, jupîne.
- LIXANDRU : Ți-a băgat „ziaristul” gîrgăuni în cap, hai ? ! (Răstit.) Du vinu'n prăvălie !
- CATERINA : Am zis că plec, plec.
- LIXANDRU : Pleci ? ! Asta s-o crezi tu ! (Încearcă să o lovească, dar Caterina se strecoară. Lixandru fuge după ea.) Te schilodesc, nenorocito ! (Caterina se duce la un butoi și dă drumul la cană. Vinul curge. Lixandru se apleacă să închidă robinetul.) Vinul meu !... Vinul meu !
- CATERINA (dă drumul la alt butoi) : Să curgă !... Să curgă tot !
- LIXANDRU (se duce să închidă butoiul) : Oprește-te ! Oprește-te ! Caterino !
- CATERINA (dă drumul la al treilea butoi) : Nu vreau ! M-am săturat de cîrciuma ta și de butoalele tale ! (Apare Milan.)
- MILAN : Ziare ! Universul, Curentul, Dimineța ! Ziare !
- LIXANDRU (se duce să închidă butoiul) : Ajutor !... Mi se prăpădește vinul !...
- (Milan a intrat în pivniță.)
- CATERINA (se ascunde în spatele lui) : Milan, iar a vrut să mă bată...
- LIXANDRU : Să-mi faci tu una ca asta !... D-ai te-am crescut la ușa mea ? D-ai ți-am dat să mîncî ? Vorbim noi acușica... Lepădătură ! (Milan și Caterina ies repede, iar Milan închide ușa cu zăvorul.)
- MILAN (Caterinei) : Ia-ți repede lucrurile ! Te-aștept aici ! (Caterina dispăre.)
- LIXANDRU (bătînd cu pumnii în ușă) : Deschide ! Deschide !
- MILAN (strigă și el ca să acopere strigătele lui Lixandru) : Ziare ! Ziare de dimineată ! Universul, Curentul, Ziare !
- LIXANDRU : Chem poliția ! Deschide !
- MILAN : Majestatea sa regele...
- LIXANDRU : Dobitocul !...
- (Caterina apare cu o legăturică. Milan o ia de mîină și pleacă amîndoi în goană.)
- MILAN : Ziare ! Ziare ! Universul, Curentul...
- LIXANDRU : Deschideți ! Deschideți ! (Lumina se stinge).
- CATERINA (apare în fața cortinei) : Așa am plecat de la cîrciuma „domnului Lixandru”. Vouă, tinerilor de azi, vă e greu să înțelegeți viața de altădată, așa cum vă e greu să vă închipuiți că veacuri de-a rîndul oamenii credeau că pămîntul e în tîns ca o farfurie. Dar voi ceilalți care nu mai sînteți tineri, poveștiți copiilor voștri cît trebuia să luptați pentru o bucată de pîine ! Nu vă fie rușine de sărăcia în care ați crescut. Să n-o ascundeți nici odată ! Ea e pecetea zilei de ieri, care v-a întunecat copilăria așa cum mi-a întunecat-o și mie. (Lumina se aprinde pe un colț al podului unei case. Milan stă jos cu un ziar în mîină. Caterina se așază lingă el.)
- MILAN (continuînd lecția de citire cu Caterina) : Așa !... Mai departe.
- CATERINA (silabisînd) : T... r... e... n... M... i... n... i... s... t... e... r... i... a... l... Tren ministerial.
- MILAN : Bun !

CATERINA : Tren ministerial !... a...t.
a... atacat !

MILAN : Bun !

CATERINA : Cu p...i...e...t...r...e... Tren
ministerial atacat cu pietre !

MILAN : Ai început s-o rupi binisor.

CATERINA : Dar de ce-a fost atacat
cu pietre ?

MILAN : Scrie mai departe.

CATERINA : Citește-mi tu, Milan ! Mor
de nerăbdare.

MILAN : „Tren ministerial atacat cu
pietre de țărani în stația Maluri.
S-a deschis o anchetă“.

CATERINA : Atît ?

MILAN : Atît.

CATERINA : Oare trenul era-n mers,
sau stătea ?

MILAN : Sigur că era în mers ! Un
tren ministerial nu oprește decît în
stațiile mari.

CATERINA : Și de ce-or fi azvîrlit
țărani cu pietre ?

MILAN : Pot să jur că-n tren era mi-
nistru, agriculturii.

CATERINA : Și ce-au să pătească bie-
ții oameni ? Vor fi bătuți ?

MILAN : Vor fi, dar nu-i nimic :
ministrul trece, pietrele rămîn !
Așa... Să mergem mai departe.

CATERINA : P...r...o...c...e... Procesul...
(Se oprește) Milan !

MILAN : Ce e ?

CATERINA : Pînă la cît ziceai tu că
numeri ca să-ți treacă foamea ?

MILAN : Pînă la cinci mii !

CATERINA : Și-ți trece ?

MILAN : După ce termini de numărat,
îți trece foamea pentru care numeri,
dar te-apucă imediat alta.

CATERINA : Și-atunci ?

MILAN : Și-atunci numeri iar pînă
trece și cealaltă. Hai mai bine să-ți
mai citești ceva. (Scoate o carte din
buzunar.) Va să zică, am rămas
aici... (Citește) „Hamlet : Du-te la
minăstire ! De ce să dai naștere
unei rase de păcătoși ? Cît despre
mine...“

CATERINA : Milan, de ce nu putem
să mîncăm și noi o dată pe sătu-
rate ?

MILAN : Eu am auzit de un om care
a mîncat prea mult și a crăpat.

CATERINA : Nu cred.

MILAN : Zău așa ! Era un cerșetor
care a nimerit la o pomană. Dimi-
neața l-au găsit rupt în două...
(În ușa podului apare sergentul I.)

SERGEANTUL I : Tu ești aia care ai
fugit de la cîrciuma „La trei bu-
toaie“ ?

CATERINA : Da...

SERGEANTUL I : De cînd te caut... Hai
cu mine !

CATERINA : Nu mă mai întorc acolo.

MILAN (Sergentului) : Ai mandat de
arestare ?

SERGEANTUL : Gura ! Ia uite-te la el !
Mandat de arestare ! (Caterinei)
Haide odată !

CATERINA : Unde ?

SERGEANTUL : Deocamdată mergi la
secție. Om vedea noi pe urmă.
Haide !

(Lumina se stinge. Se reaprinde pe
o masă la care stă Sergentul I. Cate-
rina e în picioare.)

SERGEANTUL I : Nu vrei să te-ntorci
la domnul Lixandru, hai ?

CATERINA : Nu.

SERGEANTUL I : Nu ți-a fost deajuns
o zi la zdup ! Și de ce nu vrei să
te-ntorci ?

CATERINA : Mă bătea.

SERGEANTUL I : Da' ce, voiai să te
ție-n puf ?

CATERINA : Nu-mi dădea să mîmînc.

SERGEANTUL I : Te pomeniști că ai
fi vrut să te puie la masă cu el ?
Unde-ai mai văzut tu slugă să
mîmînce cu stăpînul ? Și de ce ești
„recalcințantă“ !

CATERINA : Ce-i aia ?

SERGEANTUL I : De ce nu-ți vezi de
treabă ?

CATERINA : Nu mai vreau !

SERGEANTUL I : Ia uite-te la ea ! Oi
fi vrînd să slugărească dom' Lixan-
dru la tine ? Păi tu nu știi cum e
pe lumea asta ? Sluga e slugă, stă-
pînul e stăpîn, sergentul e sergent.
Ai înțeles ?

CATERINA : Da... am înțeles...

SERGEANTUL I : Ai înțeles tu și nu
prea. Te bag înapoi la zdup și
după două zile treci iar la „întriga-
tor“. Haide, mișcă-te !

CATERINA : Dați-mi drumul, vă rog,
domnule sergent ! Nu mai vreau să
stau la poliție...

SERGEANTUL I : De-aici nu pleci decît
ori înapoi la domnul Lixandru...

CATERINA : Nu... acolo nu !

SERGEANTUL I : ...ori la casa de co-
recție... Haide, am terminat !

(Lumina se stinge și se reaprinde
pe un gard de fier cu o porțiune de
ciment pe care se poate sta. Caterina
apare cu cele trei femei de stradă după
ea, apoi se așază pe porțiunea de
ciment c gardului.)

CATERINA : Eu rămîn aici... Voi du-
ceți-vă...

PRIMA FEMEIE: Haide, lasă mofturile! D-aia te-am plătit cu cinci sute de lei!

CATERINA: M-ați plătit?!

A DOUA FEMEIE: Și ce te miri așa? Am pus toate mină de la mină. Comisarul n-a vrut nici un ban mai puțin, canalia!

CATERINA: Și de ce ați dat bani pentru mine?

PRIMA FEMEIE: Ca să nu-nfunzi școala de corecție, domnișoară. Ne scoatem noi banii, n-ai grijă.

A DOUA FEMEIE: Când o vedea coana Lenuța ce marfă îi aducem!...

A TREIA FEMEIE: Mulțumește cerului că ai dat peste noi la secție... Dacă picai pe mîna altora, ehe! Eu zic să mergi cu noi la coana Lenuța. Are o casă discretă și selectă. Nu-i departe. Colo în piață, lângă biserică.

CATERINA: Dacă nu tăceți, vă bat pe toate trei.

PRIMA FEMEIE (*ride*): Nu mai spune!... (*O apucă de bărbie*.) Proasta dracului!... (*Caterina îi apucă mîna și i-o răsuțește pînă ce aceasta cade în genunchi, în timp ce celelalte rid.*) A!... a!... lasă-mă!... Mă doare!... (*Către celelalte*) Să știți că asta bate zece ca noi!

A DOUA FEMEIE (*Caterinei*): Ai nevoie de dresaj... Încolo, cred că faci treabă bună.

A TREIA FEMEIE (*Caterinei*): Și eu eram ca tine, înainte să... Pe urmă, după o lună în casa coanei Lenuța, m-am liniștit. Mi-am cumpărat o biblie și citesc în fiecare zi cite puțin. Oho! Cîte lucruri frumoase sînt în biblie! Nici nu știți voi.

PRIMA FEMEIE: Unde dracu' o ții, că nu ți-am văzut-o niciodată?

A TREIA FEMEIE: Eu dorm cu biblia sub pernă.

PRIMA FEMEIE: Pun pariu că biblia ta a ajuns ferfeniță!...

A TREIA FEMEIE: Nu-ți dau voie să-ți bați joc, auzi? Nu-ți dau voie.

PRIMA FEMEIE (*ride mereu*): Dar ce are una ca tine cu biblia? Se lovește ca nuca-n perete!

A TREIA FEMEIE: Vorbești așa, fiindcă n-ai citit niciodată ce scrie acolo. Dumnezeu a avut grijă de toți oamenii, cînd a scris-o. Și Dumnezeu ne iartă toate păcatele. Păi dacă le-a iertat și pe cele două fete ale lui Loth!

PRIMA FEMEIE: Dar astea ce-au făcut?

A TREIA FEMEIE: S-au culcat cu tatăl lor, după ce l-au îmbătat bine. A DOUA FEMEIE: Ce dădănaie! (*Ride*).

A TREIA FEMEIE: Rizi tu, dar n-aveau ce face!

PRIMA FEMEIE: Săracele!

A TREIA FEMEIE: Mă scribești!... N-aveți pic de rușine... Cînd s-a dus coana Lenuța și l-a rugat pe preot să nu mai bată clopotele de dimineață, că sîntem obosite și dormim, s-a jurat că fetele ei sînt credincioase și vin toate de paști la împărtașanie. Dacă te-ar cunoaște cît ești de nerușinată, te-ar da afară. (*Caterinei*) Tu să nu te iei după ele! Uite, acum, cînd ai să mergi cu noi să te prezentăm la coana Lenuța, să spui că vrei să stai cu mine în cameră. Coana Lenuța e o patroană foarte cumsecade și are slăbiciune pentru „fetițe” ca tine.

CATERINA: V-am mai spus că nu merg cu voi. Duceți-vă unde vreți!...

PRIMA FEMEIE: Eu credeam că ne-am împrietenit în astea trei zile și cînd colo, tu ne gonești. Pun pariu că te gîndești la vreun bărbat. Ești o proastă. Nu știu cine e, dar nu se gîndește la tine. Hai cu noi mai bine. La noi nu-ți mai bați capul să alegi tu. Te-aleg ei pe tine.

CATERINA: V-am mai spus că vă bat pe toate trei.

PRIMA FEMEIE: Da? Pe ea, fetelelor! (*Cele trei femei încearcă s-o ia cu forța pe Caterina care se opune. Apare Sergentul I.*)

SERGENTUL I: Va să zică, nu v-aștîmpărați?

PRIMA FEMEIE: A sărit la noi să ne bată.

CATERINA: Nu vreau să mă duc cu ele.

SERGENTUL I (*către cele trei femei*): Nu vrea, nu vrea!

A DOUA FEMEIE: Și s-o lăsăm singură, acum, noaptea?

SERGENTUL I (*Caterinei*): Ai unde să te duci?

CATERINA: Am.

SERGENTUL I (*către cele trei femei*): Ați auzit? Are unde să se ducă. (*Împingîndu-le*.) Circulați!

PRIMA FEMEIE: Bine, dar noi am... SERGENTUL I: Vorba! Circulați!

(*Caterina se întinde pe bancă și adoarme. Apoi, lumină de dimineață. Intră Sergentul I.*)

SERGENTUL I: Hei, tu de-acolo! Scoală-te!

CATERINA : Bună dimineața, domnule sergent. *(Întră Eliad și se oprește privind mai departe, după ce se salută cu sergentul).*

SERGEANTUL I : Va să zică, nu te-ai dus acasă, cum ziceai aseară. *(Către Eliad).* Ce bagaboandă e asta ! *(Căterinei)* Și ai dormit toată noaptea aici ?

CATERINA : Ihm !

SERGEANTUL I : Păi a plouat zdravăr.

CATERINA : Am visat tot timpul că era senin.

SERGEANTUL I : Și tunetele ? Nu le-ai auzit ?

CATERINA : Nu, domnule sergent, nu le-am auzit deloc.

SERGEANTUL I : Cum dracu' nu le-ai auzit ?

CATERINA : Eu știu ? ! Poate fiindcă nu mi-e frică de tunete.

SERGEANTUL I : Ce tot spui ?

CATERINA : Zău, domnule sergent. Sînt prea sus ca să mă sperii de ele. Mai degrabă mi-e frică de oameni ca jupinu'. Ei pot să-mi facă rău, fiindcă sînt mai aproape de mine.

SERGEANTUL I : De ce nu-ți cauți alt stăpîn ? Nu ți-a fost deajuns că ai stat la zdup ? Sau vrei să te duc din nou acolo ?

CATERINA : Nu, domnule sergent. Uite, n-am să mai dorm pe bancă niciodată și-am să mă duc și-acasă.

SERGEANTUL I : Păi, după cîte vîd, n-ai casă.

CATERINA : Poate am să găsesc și eu o casă.

SERGEANTUL I : Treaba ta ! Dar să nu te mai prind pe-aici ! Ai înțeles ?

CATERINA : Da, am înțeles... *(Sergentul pleacă).*

ELIAD *(se apropie de Caterina și se așază lângă ea)* : Bună dimineața. *(Caterina nu-i răspunde.)* Cîte zile te-au ținut la poliție ?

CATERINA *(îi răspunde fără să-l privească)* : Trei.

ELIAD : Prima dată ?

CATERINA : Ihm !

ELIAD : Eu am stat acolo de mai multe ori. Ultima oară doi ani. De ce te-au luat ?

CATERINA : Pe degeaba. Am fugit de la stăpîn. Dar pe dumneata ?

ELIAD : Eu sînt... adică am fost mecanic pe-o locomotivă. Dar într-o zi n-am mai vrut să merg pe șine.

CATERINA : Se poate ?

ELIAD : Se poate, cînd vrei. Orice se poate, cînd vrei. Cum te cheamă ?

CATERINA : Caterina.

ELIAD : Mie-mi zic oamenii „meșterul cu cărțile“.

CATERINA : Dumneata n-ai nume ?

ELIAD : Eliad. Sînt legător de cărți.

CATERINA : Ce-i aia ?

ELIAD : Cărțile au nevoie, ca și copiii, să fie ocrotite. Eu le fac niște învelitori de carton ca să nu li se rupă foile.

CATERINA : Și Milan are o carte ruptă !

ELIAD : Cine-i Milan ?

CATERINA : Prietenul meu. N-ai vrea să-i faci și lui o învelitoare de carton ?

ELIAD : Nu vrei să-nveți să i le faci singură ?

CATERINA : Nu-i greu ?

ELIAD : La început. Pot să te-nvăț. Vrei ?

CATERINA : Vreau ! *(Veselă.)* Cînd va afla Milan !

ELIAD : Acum du-te acasă și miine vii la mine. Stai departe ?

CATERINA *(tristă)* : Da... departe...

ELIAD : Unde ?

CATERINA : Nu ți-am spus ? Departe !

ELIAD *(a înțeles)* : Dacă vrei, poți să stai în atelier la mine. Mergi ?

CATERINA *(hotărîtă)* : Merg. Încotro ?

ELIAD : Drept înainte, Caterino... *(O ia de mînă și pleacă amîndoi. Lumina se stinge. Caterina apare la rampă.)*

CATERINA : La meșterul Eliad am rămas aproape doi ani. Micul atelier de legat cărți era pe o străduță înfundată și fără trotuare din cartierul Gării de Nord.

(Lumina se reaprinde pe un colț de cameră modestă : o masă cu o presă, cîteva cărți etc. Eliad lucrează în tăcere cu o carte în mînă. Caterina, de asemenea.)

ELIAD : Acolo, în închisoare, m-au bătut și am rămas fără putere în mîna dreaptă. După-aceea m-a învățat cineva să leg cărți. Un prieten. Să ai totdeauna grijă cînd pui o carte la presă să nu aibă vreo filă îndoită.

CATERINA : Da, meștere...

ELIAD : Ți-a trebuit mult curaj ca să pleci de la circiumarul ăla. Cînd faci legăturile cotorului, să strîngi bine sfoara.

CATERINA : Da, meștere...

ELIAD : Mai tîrziu, după ce ai să legi multe cărți, vei vedea că ai s-ajungi să cunoști pe oameni după cărțile pe care le aduc.

CATERINA : Da, meștere... *(Continuă să lucreze amîndoi. Lumina se mic-*

soarează, dar un reflector mai puternic se oprește pe mîinile lui Eliad. Caterina îi privește mîinile.) Mîinile meșterului Eliad !... Neobosite și îndemnatice. Le priveam tot timpul pe furîș. Parcă mîngiau cărțile pe care meșterul mă învăța să le leg frumos în coperte albastre. Ajunsesem să cunosc fiecare mișcare a lor, fiecare gest, și să înțeleg chiar gîndurile meșterului după mîini. Așa s-a întîmplat într-o zi... (Eliad se oprește din lucru. Lumina redevine puternică. Caterina rămîne cu ochii ațintiți la mîinile lui Eliad)

Vrei să-mi spui ceva, meștere ?

ELIAD (surprins): De unde știi ?

CATERINA: Așa faci totdeauna cînd vrei să-mi spui ceva.

ELIAD: Cum ? !

CATERINA: Te oprești din lucru și mîinile îți rămîn într-un anume fel.

ELIAD (ride cu bunătațe): Va să zică, te uiți la mîinile mele !

CATERINA: Da. Și uneori vorbesc cu ele, cu amîndouă. Îmi spun atîtea lucruri !

ELIAD: Nu mi le spui și mie ?

CATERINA: Ba da. Uite, eu știu care cărți îți plac și care nu-ți plac.

ELIAD: E adevărat că pe unele le iubesc, pe altele nu. Dar tu cum afli toate astea ?

CATERINA: Mă uit la mîinile dumitale cînd le legi. Sînt unele cărți pe care le ții în mîină foarte puțin și de-abia aștepți să le pui la presă. Sînt, însă, altele pe care n-ai vrea să le lași din mîină niciodată. Le atingi cu degetele ușor, ca și cum le-ai mîngia. Uneori îmi vine să cred că vrei să aduni toate literele de pe foi și să le strîngi în palme.

ELIAD: Da, Caterino, așa este. Cărțile pe care le iubesc aș vrea să le pot lega pentru o mie de ani. Sau poate și mai mult, pentru cît vor fi oameni pe lume. Cărțile acestea sînt ca niște felinare care luminează un drum, pentru ca să vedem pe unde călcăm și să nu ne împiedicăm. Dar puterea de a străbate drumul nu ne-o dau ele, ci altcineva.

CATERINA: Cine ?

ELIAD: Într-o zi ai să știi cine. Într-o zi, Caterino. ...Pînă atunci am să-ți arăt o carte scrisă pentru toți cei ca noi.

CATERINA: Pentru toți cei ca noi...

ELIAD (scoate o carte din buzunar și i-o întinde): Citește !

CATERINA (citește): „Proletari din toate țările, uniți-vă !“

ELIAD: În noaptea asta, în alte colțuri ale pămîntului mai sînt oameni care au citit ca tine pentru prima dată „Proletari din toate țările, uniți-vă !“ Și, fără să știi, ai dat mîna cu ei și te-ai prins în rîndurile lor. Înțelegi ?

CATERINA: Da, înțeleg. (Îi ia mîna și i-o sărută).

ELIAD: Caterino !

CATERINA: Îți mulțumesc, meștere, că m-ai găsit atunci pe stradă și că m-ai luat la dumneata. Mă lași să-ți zic tată ?

ELIAD: Da, așa să-mi zici... (Lumina se stinge. Caterina apare în fața cortinei.)

CATERINA: Bineînțeles că Milan m-a găsit repede, pentru că el, ...ca „ziarist“, trebuie să știe tot ce se întîmplă. (Lumina se reaprinde pe același decor. Eliad a dispărut.)

GLASUL LUI MILAN: Ziare ! Ziare !

CATERINA: Îl auziți ? El e ! În cîrînd va da buzna pe ușă. (Caterina intră în scenă. Milan apare și dă buzna pe ușă.) Milan, azi ai întîrziat.

MILAN (cu o atitudine importantă): Vin direct de la palat...

CATERINA (cu o atitudine asemănătoare): Ce se mai aude pe la curte ?

MILAN: Vești proaste... Criza de guvern continuă... Azi, la dîneu, Ionel mi-a spus că nu se-nțelege cu regele.

CATERINA: Care Ionel ?

MILAN: Brătianu, dragă... L-am sfătuit să ajungă la o-nțelegere, fiindcă eu nu mă mai amestec ! Eu sînt ziarist și viitor actor. Și nu fac politică ! (Caterina izbucnește în rîs.) Degeaba rizi, domnișoară. Actorul Milan a început să învețe primul lui rol. (Scoate o carte) Ți-aduci aminte ? Îți citeam din ea atunci în pod.

CATERINA (citește): Hamlet : tragedie de... (Nu știe să citească mai departe).

MILAN: Shakespeare ! Țista a fost un dramaturg care a făcut la Londra un teatru mare pe care l-a botezat Globus. Scrie în prefață.

CATERINA: Și tu trebuie să înveți pe dinafară toată cartea ?

MILAN (ride competent): Ei, toată cartea ! Numai rolul meu... (Îi arată pe carte.) Uite, numai aici unde vorbește Hamlet... Și aici... Și aici... Și aici...

CATERINA : Aha !... Milan, imi dai mie cartea asta pentru o săptămână ?

MILAN : Ce să faci tu cu ea ?

CATERINA : Ghici !

MILAN : Să-nveți rolul Ofeliei !

CATERINA : Nu ! Vreau să ți-o leg ca să nu se mai rupă o mie de ani.

MILAN : Caterina !... Ți-a dat voie meșterul să legi singură ?

CATERINA : Da, mi-a dat. Și prima carte legată de mine vreau să fie a ta.

MILAN : M-am întâlnit cu el adineaori. Și n-ai aflat unde se duce mereu, noaptea ?

CATERINA : Zice că se duce la niște prieteni... Dar nu-mi spune niciodată unde. Și simt eu că nici nu vrea să-l întreb...

MILAN : El nu stă de vorbă cu tine niciodată ?

CATERINA : Ba da, mereu vorbește cu mine. Zice că bine am făcut că am plecat de la cârciumă și că nu l-am lăsat pe jupînul să mă bată. Și mai zice că rînduiala asta nu-i bună.

MILAN : Crezi că numai meșterul tău zice ? Citește ziarele : „Greva de la Atelierele Grivița“... „Muncitorii de la fabrica de zahăr cer mărirea salariilor“... „Încetarea lucrului la moara Colentina“. Oamenii vor pîine. S-au săturat de mizerie.

CATERINA (înlăcărată) : Așa zice și meșterul Eliad. Cînd și-or da mîna toți muncitorii, au să schimbe ei lucrurile.

MILAN : Și eu mă gîndesc cîteodată să schimb lumea asta. Am eu niște planuri, dar încă nu știu care-i mai bun. Un singur lucru mă încurcă : ce te faci cu regele ?

CATERINA : Regele nu ajută pe muncitori. El e de partea cârciumarilor.

MILAN : Ei, și-atunci ?

CATERINA : Atunci... Atunci, nu ne rămîne altceva decît să-i spunem că n-avem nevoie de el. Să plece !

MILAN : Bine, bine, dar unde ?

CATERINA : Ai dreptate. Unde să plece ?

MILAN : Să plece unde o vrea.

(Lumina se micșorează. Milan pleacă tăcut. Caterina rămîne pe gînduri. Apoi lumina se reaprinde. Noapte. Intră Eliad.)

ELIAD : Caterina, eu plec. Să te culci devreme și să nu m-aștepți.

CATERINA (îngrijorată) : Să nu mergi repede, ca să nu te doară iar pieptul.

ELIAD : Trebuie să mergem repede, ca să ajungem.

CATERINA : Unde, meștere ?

ELIAD : La capătul drumului.

CATERINA : Care drum ?

ELIAD : Un drum... Ascultă, Caterino. În noaptea asta mă voi întoarce acasă mai tîrziu. Dar s-ar putea... să...

CATERINA : Meștere !

ELIAD : Nu-mi mai zici tată ?

CATERINA : Tată, mi-e frică.

ELIAD : Nu trebuie să-ți fie frică.

Bineînțeles că mă voi întoarce. Dar dacă te va prinde dimineața singură, să nu mă mai aștepți și să nu mă cauți. Să te duci în goană în Calea Griviței 124, să întrebi de mecanicul Oniga și să-i spui așa : „Mătușa trebuie să se mute chiar astăzi“. Ai înțeles ? „Mătușa trebuie să se mute chiar astăzi“.

CATERINA (îl privește mult timp, apoi) : Am înțeles...

ELIAD : Capul sus, Caterina !... Și urează-mi : noroc !

CATERINA : Noroc, tată ! (Eliad iese repede, urmărit de privirile Caterinei. Caterina ia cartea și începe să citească. În timp ce lumina se micșorează, Caterina adoarme. Dimineața.)

VOCEA LUI MILAN : Dimineața, Curentul, Universul ! Ziare ! (Dă buzna în casă. Caterina se trezește, ridicîndu-și capul de pe masă.)

CATERINA (sărînd) : Unde-i meșterul ?... (Strigă, cuprinsă de frică.) Tată !... Tată !... (Ca pentru ea.) „Dar dacă te va prinde dimineața singură, să nu mă mai aștepți...“

MILAN : Ce s-a întîmplat, Caterino ?

CATERINA : Meșterul Eliad nu se mai întoarce.

MILAN : De unde știi ?

CATERINA : Știu eu că nu se mai întoarce. A plecat.

MILAN : Să-l căutăm !

CATERINA : Nu, mi-a spus să nu-l caut. Milan, trebuie să mergi cu mine în Calea Griviței 124, la mecanicul Oniga. Haide, repede ! (Îi ia de mînă. Către public) De ce a trebuit să pleci, meștere Eliad ? Mă învățasem să legăm cărți amîndoi și să te ascult vorbind. Și mai ales mă învățasem să-ți privesc mîinile îndemînatice și bune, pe care n-am să le uit niciodată. (Dispar amîndoi. Lumina se stinge. Cînd se reaprinde, decorul reprezintă casa lui Oniga. În casă : mecanicul Oniga, fiul lui,

Victor, și Comisarul cu Sergentul II.)

COMISARUL (către Oniga și Victor): Unde le țineți ascunse?

ONIGA: N-ascundem nimic, domnule comisar.

COMISARUL: Nimic, nimic? Nici ziare de-ale voastre, pe care le-mpărțiți printre muncitori?

ONIGA: N-am împărțit niciodată.

COMISARUL: Crezi că dacă n-ai fost prins, nu ne cazî în mînă? Haide, spune unde le ascunzi!

ONIGA: Nu ascund nimic, domnule comisar.

COMISARUL: Bine. Vom vedea. (Sergentului) Percheziționează! (Sergentul II împreună cu Comisarul încep percheziția prin casă. Într-un colț apar Caterina și Milan.)

MILAN (urmărind casele cu privirea): 120... 122... 124... Uite, casa aia de colo. (Vorbesec în șoaptă.) Cum ziceai că trebuie să-i spui?

CATERINA: „Mătușa trebuie să se mute chiar astăzi“.

MILAN: Hm! Miroase a conspirație!...

CATERINA: Ce-i aia „conspirație“?

MILAN: Lasă că-ți explic eu altă dată. Să ne grăbim. (Apar Muncitorul bătrîn cu Muncitorul tînăr și priveșc insistenț spre casa lui Oniga.)

MILAN (Caterinei): Uite, și ei privesc tot spre casa aia. E suspect...

MUNCITORUL BĂTRÎN (încet): Să mergem. Tu, du-te la atelier și anunță.

MILAN: Nene! (Cei doi Muncitori se opresc.)

MUNCITORUL BĂTRÎN: Ce vrei, băiatule?

MILAN: Aici stă mecanicul Oniga?

MUNCITORUL BĂTRÎN: Da, aici... Ce-ai cu el?

MILAN: Mi-a spus să-i las ziarul.

MUNCITORUL BĂTRÎN: Nu te sfătuiesc să te duci acum. E poliția la el în casă...

CATERINA și MILAN: Poliția?!

MUNCITORUL BĂTRÎN: Mai bine vedeți-vă de drum! (Pleacă împreună cu Muncitorul tînăr.)

MILAN: Ne-au luat-o curcanii înaintea! Ce dracu' facem?

CATERINA: Nu știu...

MILAN: Nu ne rămîne decît să ne înfoarcem.

CATERINA: Eu nu mă-ntorc, Milan.

MILAN: Păi n-auzi că dai de poliție?

CATERINA: Mă duc, orice ar fi!

MILAN: Vorbele alea cu „Mătușa“ trebuie să aibă ele un înțeles pe care nu-l pricepem noi, ci numai mecanicul Oniga.

CATERINA: Și eu cred.

MILAN: Păi vezi? Și-atunci vrei să le audă poliția?

CATERINA: Da, la asta nu m-am gîndit... Oricum, eu intru. Mă descurc eu.

MILAN: Va să zică, nu vrei să renunți?

CATERINA: Nu!

MILAN: Bine. Mergem împreună! Nu te las singură. (Îi dă și ei cîteva ziare) Ține și tu! Zicem că vindem amîndoi ziare. Haide! (Tare.) Ziare! Ziare de dimineață! (În cameră, percheziția s-a terminat.)

COMISARUL (Sergentului): Rămii aici cu ei. Eu percheziționez dincolo.

SERGENTUL II: Am înțeles. (Comisarul iese pe ușa din fund.)

MILAN (între cu Caterina după el): Dimineață! Am adus ziarele, nea Oniga!

SERGENTUL II: Ce ziare, mă! Ce cauți aici?

MILAN: Să trăiți, dom' sergent! (Îi întinde mîna, dar sergentul nu i-o întinde pe a lui.) Hai, bre, nu se face!...

SERGENTUL II: Și cu ea, ce-i?

MILAN: O-nvăț să vindă ziare. Crezi că-i ușor? Trebuie să ai școală, nu glumă!

SERGENTUL II (lui Oniga): Îl cunoști?

MILAN (repede, cu spatele la Sergent și făcîndu-i semne lui Oniga): Nea Oniga, nu mi-ai spus chiar matala să-ți las ziarele cînd trec dimineața pe-aici?

ONIGA: Da, parcă ți-am spus...

MILAN (Sergentului): Păi vezi? Caterina, dă-i niște ziare domnului. (Caterina se apropie.) Așa. Va să zică, nu uita punctul unu: te apropii cît mai mult de client și te uiți în ochii lui zîmbînd. Apoi întrebî: ce ziar, vă rog?

SERGENTUL II: Ce faci, mă? Dă-i odată ziarele și șterge-o!

MILAN: Nu ți-am spus că o-nvăț să vindă ziare?

SERGENTUL II: Acum ți-ai găsit? (Apare Comisarul)

COMISARUL (Sergentului): Ce-i cu ăștia aici?

SERGENTUL II: Păi, dom' comisar...

MILAN (apropiîndu-se de Comisar, cu mîna la șapcă): Să trăiți, dom' comisar! Ziaristul.

COMISARUL: Și aia cine-i?

MILAN: Ucenică la mine.

COMISARUL (*Sergentului*): Dă-i afară! Și să nu mai dai voie la nimeni! S-a-nțeles?

SERGEANTUL II: 'Teles, dom' Comisar! (*Comisarul pleacă. Sergentul se răsteste*) Hai, cărați-vă!

MILAN: Tii! Prost mai sînt! N-ai aflat nimic, dom' sergent?

SERGEANTUL II: Ce să aflu?

MILAN: L-au prins!

SERGEANTUL II: Pe cine, mă?

MILAN: Pe criminal!

SERGEANTUL II: Care criminal, mă?

MILAN: Ăla care-a omorît o fată și a făcut zece pachete din ea.

SERGEANTUL II: Nu mai spune?... Hai, cărați-vă odată!

MILAN: Și știi cine l-a prins? Un sergent ca dumneata.

SERGEANTUL II: Și scrie în ziare?

MILAN: Păi sigur. Uite-aici! (*Desface un ziar și-l ridică pentru a acoperi privirea sergentului spre Caterina.*) „Prinderea criminalului din strada Garoafei!“

SERGEANTUL II (*prins*): Așa! Zi mai departe! Dar repede!

MILAN: „Ieri dimineată, poliția...”

CATERINA (*lui Oniga*): Ce ziare doriți? Universul? Curentul? (*încet*) „Mătușa trebuie să se mute chiar astăzi“.

ONIGA (*a-nțeles*): Dă-mi Universul! (*Apoi repede scoate de sub căptușeala hainei un pachet și îl pune între ziarele Caterinei. Tare.*) Și Dimineată. Uite și banii... (*Îi dă niște bani; încet.*) Vino diseară pe aici... (*Tare.*) Mulțumesc.

MILAN (*terminînd de citit*): ...și criminalul a mărturisit tot“.

SERGEANTUL II: Dar nu scrie că l-a prins un sergent.

MILAN: Nu scrie, dar știu eu. Un sergent l-a prins, unul ca dumneata. Păi, ce, crezi că s-a predat singur? (*Caterinei*) Ai dat ziarele?

CATERINA: Da, haide! (*Iese repede.*)

SERGEANTUL II (*imbrîncindu-l pe Milan și dîndu-l afară*): Ieși!

MILAN: Dacă mă ții de vorbă! Cald al dracului! (*Caterinei*) Ce-i cu tine? I-ai șoptit?

CATERINA: Vino repede să-ți spun. (*Fug amîndoi. Lumina se stinge, apoi se reaprinde. Seară. Oniga și Victor sînt în casă.*)

VICTOR: Tată!

ONIGA: Ce-i, Victor?

VICTOR: De ce n-o mai fi venind? Trebuia să vină de-aseară!

ONIGA: Să mai așteptăm. (*Caterina apare și vine la ușă. Bate.*)

VICTOR (*sărînd*): Intră! (*Caterina intră*).

ONIGA: Unde-s ziarele?

CATERINA: Uite-le! (*Oniga le ia*).

ONIGA: Ce-i cu meșterul Eliad?

CATERINA: Nu știu... Mi-a spus să vin aici, dacă nu se va-ntoarce acasă, și să vă spun vorba aceea cu „mătușa“.

ONIGA: Vorba aceea cu „mătușa“ ne-a salvat pe mine și pe Victor. Dacă n-ai fi sosit la timp, am fi fost acum în beciurile siguranței. Îți mulțumesc. Cum te cheamă?

CATERINA: Caterina. Acum plec.

ONIGA: Unde?

CATERINA: Acasă, la meșterul...

ONIGA: Acolo să nu te mai întorci! Rămii la noi!

VICTOR: Eu și cu tata ne întoarcem de la lucru în fiecare zi pe la șase.

ONIGA: De azi încolo vei locui la noi.

VICTOR: Ai să te simți ca la tine acasă. În bucătărie ai să găsești niște făină și zahăr.

ONIGA: N-ai să te descurci ușor la început. De cînd am rămas singuri, nu prea am intrat în bucătărie.

VICTOR: Mie-mi plac clătitele rumenite bine.

ONIGA: Rămii, Caterino. Am să vorbesc la ateliere să intri să lucrezi și tu.

VICTOR: Ar fi bine să începi la depoul de vagoane pînă te califici. (*Intră Mihai.*)

MIHAI (*vesel*): Bună dimineată! A! aveți lume nouă!

ONIGA: Ea e Caterina. De azi înainte e chiriașa noastră.

MIHAI (*privind-o insistent*): Mă cheamă Mihai. Drăguță chiriașă aveți. Am să vin mai des pe la voi. (*Caterinei*) Mergi simbătă la bal cu mine?

ONIGA: Haideți, că întîrziem de la lucru!

MIHAI (*luîndu-l pe după umăr pe Victor și plecînd*): Ce, te-ai supărat, Victore? (*Privind spre Caterina înainte de a ieși*) La revedere Caterino!

(*Lumina se stinge. Cînd se reaprinde, e noapte. Apare Caterina, urmată de Mihai.*)

CATERINA: Ce mai vrei, Mihai? Cît ai să te mai ții după mine?

MIHAI: Pin-ai să-nțelegi că mi-ești dragă.

CATERINA: Te-ai întrebat dacă și eu...?

MIHAI: Ce rost are să mă-ntreb?

(Vrea s-o sărute.)

CATERINA: Victor!

VICTOR (se repede la Mihai și-l dă la o parte): Ți-am mai spus să nu te mai legi de ea.

MIHAI (agresiv): Poate crezi că mi-e frică de tine? Și eu o iubesc.

VICTOR: Să n-o pățești, Mihai! Las-o în pace!

MIHAI (deodată vesel): Doar n-o să ne certăm acum din cauza Caterinei. Nu fi prost! Noapte bună... (Pleacă fluierând, cu miinile în buzunare.)

(Caterina vine la rampă.)

CATERINA: Atunci, în seara aceea, mi-a spus prima dată că mă iubeste. Nu mai știam ce-i cu mine. Aș fi vrut să fie oameni mulți în jurul meu, ca să le spun și lor: „Victor mă iubeste! Mi-a spus-o chiar el!”...

(Lumina se reaprinde. În casă, Oniga și cu Victor stau unul în fața celuilalt.)

ONIGA: Victor, astăzi e nunta ta. Ești fericit?

VICTOR: Da, tată, sînt!

ONIGA: Și Caterina e fericită?

VICTOR: Da.

CATERINA (spre public): Nunta mea! Ia-mă de mînă, Victor. De azi înainte vom merge împreună toată viața...

VICTOR (strigă): Caterina! Caterina!

CATERINA: Sînt aici, Victor.

VICTOR: Grăbește-te! În curînd ne vin musafirii!

(Caterina intră direct în casă, în timp ce pe ușă intră: Muncitorul bătrîn, Muncitorul tînăr și cele două Muncitoare.)

MUNCITORUL BĂTRÎN (are în mînă o damigeană): Bucuroși de oaspeți?

VICTOR și CATERINA: Bucuroși, meștere!

MUNCITORUL BĂTRÎN: Eu v-am adus oleacă de damigeană și dacă n-oți vrea să beți din ea, am să beau eu cu socrul mare, să simțim că-i sărbătoare! (Rîsete.)

PRIMA MUNCITOARE: Eu, Caterino, ți-am adus o tigaie și o față de masă și-ți urez să fii fericită!

A DOUA MUNCITOARE: Și eu ți-am adus ceva: o mașină de tocat. Nu e nouă, dar are cuțit bun. Și la anul să ne chemați și la botez! (Rîsete.)

MUNCITORUL TÎNĂR: Victore, eu îți dau o tabacheră! O am de la

tata. S-o păstrezi sănătos și să fii fericit cu Caterina!

VICTOR: Mulțumesc!

MILAN (intră în casă cu un buchețel de flori în mînă. Caterinei): „O! sînt bufonul vostru, iată tot! Ce are un om mai bun de făcut decît să fie vesel?”

CATERINA (rîzînd): Mi se pare că asta o știi tot din cartea aia.

MILAN: „Nu pare, doamnă: este!” (Rîsete.)

CATERINA: Vă mulțumesc tuturor că ați venit la nunta noastră. (Intră Mihai.)

MIHAI (cu un buchet de flori în mînă pe care îl dă Caterinei): Urez noilor căsătoriți multă fericire și noroc!

MUNCITORUL BĂTRÎN: Și acum, să-ncepem nunta!

ONIGA: Să trăiți, copii! Și să nu vă despartă niciodată viața! (Îi sărută.)

MUNCITORUL BĂTRÎN (cîntă): Mulți ani trăiască!

CEILALȚI (cîntă și ei): Mulți ani trăiască! La mulți ani!...

(Cîntecul e întrerupt brusc de apariția Comisarului și a celor doi agenți. Lumina se stinge. Apoi un reflector se aprinde asupra lui Oniga și asupra Caterinei. Toți ceilalți au dispărut.)

CATERINA (rămîne nemișcată în tot timpul scenei ce urmează, ca și Oniga): Ce-ai mai aflat, tată?

ONIGA: Va fi condamnat.

(Reflectoarele se sting pentru o clipă, apoi se reaprind.)

CATERINA: Spune-mi. De ce nu vrei să-mi spui?

ONIGA: Zece ani...

CATERINA: Tată!

(Reflectoarele se sting din nou pentru o clipă, apoi se reaprind.)

CATERINA: Unde-l duce?

ONIGA: La Doftana...

CATERINA: E departe?

ONIGA: Da, foarte departe. Uneori... (Reflectoarele se sting și se reaprind.)

ONIGA: Caterina, sînt patru luni de cînd Victor a fost dus la Doftana.

CATERINA: Ce lungi au fost, tată, lunile astea! Cum vor fi anii?

ONIGA: Vremea primenește și lacrimile și durerea.

CATERINA: Vreau să se-ntoarcă din nou acasă. De ce-l ții închis?

ONIGA: Așa au hotărît legile lumii în care trăim, Caterino.

CATERINA : Atunci, vreau să se schimbe lumea asta.

ONIGA : Schimbarea lumii începe cu tine.

CATERINA : Și ce trebuie să fac ?

ONIGA : Să iei tu locul lui Victor și să pornești pe drumul lui.

CATERINA : Care drum ?

ONIGA : Drumul meșterului Eliad, al lui Victor și al tuturor muncitorilor. Noi n-avem decât un singur drum. Cine pornește pe el, merge drept înainte fără teamă că se va răstăci. Marile șosele nu au răspântii.

CATERINA : Și când pot să pornesc pe drumul acesta ?

ONIGA : Acum.

(Lumina se stinge, apoi se reaprinde.)

CATERINA : Ce s-a hotărât, tată ?

ONIGA *(părăsește atitudinea nemișcată de pînă acum și vine spre Caterina)* : Duminica viitoare un grup de ceferiști va pleca la Dof-tana. S-a hotărât să te duci și tu.

CATERINA *(cu o umbră de speranță)* : Și-l voi vedea ?

ONIGA : Poate... Nu știu... Vei face parte din delegația care va cere să vorbească cu directorul închisorii. *(Reflectorul se stinge. Caterina vine la rampă.)*

CATERINA : Și în duminica următoare am plecat vreo două sute de muncitori de la C.F.R. spre Dof-tana. Mulți dintre voi ați vizitat-o. Tot într-o duminică, dar în excursie, cu autocarele. Ați găsit o închisoare cu ziduri dărimate, fără oameni în celule, și ați pășit înfiorați prin culoarele înșesate de amintiri, conduși de cite un ghid. Atunci, însă, cînd cele două sute de ceferiști ne-am apropiat de Dof-tana, zidurile nu se prăbușiseră încă, iar dincolo de ele, în celule, erau oameni... oameni mulți. *(Cabinetul directorului Dof-tanei. O masă cu un scaun. La masă stă directorul. Pe ușă intră Caterina adusă de un gardian.)*

CATERINA : Bună ziua.

DIRECTORUL : A, pe dumneata te-au trimis ?! O fată atât de tinăra a vrut să intre aici ?

CATERINA : Eu am venit pentru acei care n-au vrut să intre aici, dom-nule director.

DIRECTORUL : Mai că-mi vine să cred că au vrut cu tot dinadinsul. Altfel, s-ar fi astîmpărat și și-ar fi văzut de treabă. Pe cine ai la noi ?

CATERINA : Victor Oniga.

DIRECTORUL : E unul dintre cei mai recalitranți. *(Face semn gardianului)* Aduceți-l aici ! *(Gardianul iese.)* Contrar zvonurilor care circulă, comuniștii trăiesc la noi în condiții omenești. Ei nu înțeleg, totuși, că sînt niște deținuți, care au de ispășit o vină.

CATERINA : Vina de a voi să trăiască omenește.

DIRECTORUL : Dar cine-i împiedică ? Dacă ar crede în Dumnezeu...

CATERINA : Ar veni singuri la închi-soare, n-ar mai fi nevoie să-i prin-deți !

DIRECTORUL : Noi, oamenii, nu sîntem nimic în fața lui Dumnezeu. E un împărat mai mare decît toți împărații.

CATERINA : Din păcate, nu a fost ales prin vot secret și universal.

DIRECTORUL : În definitiv, dumneata ce dorești ?

CATERINA : Vin, în numele rudelor celor închiși aici la Dof-tana, ca să cer regim politic pentru deținuții comuniști. Cerem să le dați dreptul la muncă în ateliere și să nu-i mai bateți. Cerem să le dați o mîncare omenească și dreptul la vorbitor.

DIRECTORUL : Numai atât ? Nu vreți să-i duc și la cinematograful de două ori pe săptămînă ? Și, la masa de seară, să le servesc icre negre ? *(Intră Victor adus de gardian.)*

CATERINA : Victor !

VICTOR : Caterina !

DIRECTORUL : V-am făcut această favoare, pe care regulamentul o oprește, numai din dorința de a ajunge la o înțelegere. Aveți timp cinci minute.

VICTOR : Ce-i pe-acasă ?

CATERINA : Cum știi, Victor.

VICTOR : Tata ?

CATERINA : Lucrează. Tu ce faci ? *(Urmează o tăcere care se prelungește mult de tot. Victor o privește fîntă pe Caterina, Caterina pe el. Directorul se enervează cu fiecare secundă de tăcere, privind cînd la unul, cînd la altul.)*

DIRECTORUL *(izbucnind)* : Răspunde, mă, ce faci ?

VICTOR : Bine.

DIRECTORUL *(Caterinei)* : Ai auzit ? Face bine.

CATERINA : Am auzit, domnule director. Nu-i nevoie să insistăți.

DIRECTORUL : Continuați ! *(Se uită la ceas.)* Mai aveți trei minute. Exact trei minute !

CATERINA : Victor, am atitea să-ți spun...

VICTOR : Mie nu mi-ar ajunge o zi întreagă...

(Lumina se stinge și un reflector se plimbă cînd pe figura Caterinei, cînd pe cea a lui Victor, în timp ce vocea lor se aude la megafon.)

VOCEA CATERINEI : Victor... dragă Victor... sîntem aici amîndoi, unul lîngă altul...

VOCEA LUI VICTOR : Ai înfruntat zidurile închisorii... Ai plîns, Caterina...

VOCEA CATERINEI : Cîteodată m-a-pucă o teamă la gîndul că s-ar fi putut împlini să nu te întîlnesc niciodată.

VOCEA LUI VICTOR : Nimeni nu ne poate despărți, nici zidurile astea negre și reci ale Doftanei. Ți-ai duci aminte cînd alergam înaintea ta pe stradă, iar tu rideai ? Ce tare rideai : „Mai încet, Caterino, că trezim toți vecinii !”.

VOCEA CATERINEI : Și acum oamenii au aruncat între noi kilometri și ani. Ce fel de oameni sînt aceștia, dacă nu fac decît să despărță ?

VOCEA LUI VICTOR : Sînt oameni care pun mîna în fața ochilor și cred că au acoperit soarele.

VOCEA CATERINEI : Și cînd ne leagă picioarele-n lanțuri, își închipuie că ne-au înlănțuit și visurile.

VOCEA LUI VICTOR : Într-o zi vom ieși de aici, te voi lua de mîna și vom alerga pe străzi cîntînd și rîzînd.

VOCEA CATERINEI : ...vom alerga pe străzi cîntînd și rîzînd...

VOCEA LUI VICTOR : Și din închisoarea asta vom face muzeu...

VOCEA CATERINEI : Și din închisoarea asta vom face muzeu...

(Reflectoarele se reaprind.)

DIRECTORUL *(enervat, privind la ceas)* : Stați de trei minute fără să scoateți un cuvînt.

CATERINA : Dimpotrivă, domnule director.

DIRECTORUL : Dar n-ați vorbit nimic.

CATERINA : Dacă am fi vorbit, n-am fi avut timp să ne spunem atîtea !

DIRECTORUL *(lui Victor)* : Și acum, e pentru ultima oară că-ți propun : iscălește și ești liber. *(Îi întinde o hîrtie.)*

VICTOR : Sînt mai liber în celula mea decît dincolo de poarta Doftanei, legat cu lanțurile iscăliturii pe care mi-o cereți ! *(Caterinei)*. Îmi cere să renunț la luptă. Asta vrea.

DIRECTORUL *(Caterinei)* : Dacă ți-e milă de el, spune-i să iscălească.

CATERINA *(lui Victor)* : Niciodată, Victor, niciodată !

DIRECTORUL : Nu ți-e drag ?

CATERINA : Acum mi-e mai drag ca oricînd.

DIRECTORUL : Ești dîră și încăpățînată, ca și comuniștii de-aici.

VICTOR : Ca toți comuniștii de pretutindeni.

DIRECTORUL : De unde-i cunoști tu, mă ? I-ai văzut vreodată pe toți ?

VICTOR : Nu : i-am auzit. În fiecare noapte îmi pun urechea pe piatra rece a celei și le aud marșul care zguduie pămîntul.

DIRECTORUL : Ticălosule ! Eu îți întind mîna...

VICTOR : Ca să mă lovești !

DIRECTORUL : Ești nebun ? ! Am să ordon...

VICTOR : Sîntem bătuți și fără ordin !

DIRECTORUL : Taci ! *(Către Caterina)* Sînt tratați omenește, iar ei...

CATERINA : Văd, domnule director. Vom cere anchetă ! Vom merge la ziare ! Să se scrie !

VICTOR : Să spuneți că vor să ne omoare !

DIRECTORUL : Taci !

VICTOR : Că nu ne dau decît mămăligă stricăță !

DIRECTORUL : Taci odată !

VICTOR *(Caterinei)* : Cereți să se termine cu regimul ilegal de la Doftana !

DIRECTORUL : Gardian, scoate-l afară !

VICTOR : Plec singur, nu vă mai osteniți. *(Caterinei)* Te iubesc, Caterina.

CATERINA : Te iubesc, Victor !

(Victor iese urmat de gardian.)

DIRECTORUL : Am crezut că printre voi sînt și oameni înțeleghători.

CATERINA : Sînt, dar noi le spunem trădători.

(Se aude răsunînd glasul deținuților din celule care cîntă Doina Hașului.)

DIRECTORUL *(căutînd să pară calm, rîzînd)* : Știi ce fac eu cînd ei cîntă ? Îmi aprind o țigară și încep să mă gîndesc la lucruri plăcute. De exemplu, la o plimbare cu mașina într-o noapte pe lumina lunii... Stau la volan și alerg, alerg...

CATERINA : Fii atent la volan, că-ți tremură mîna !

(Lumina se stinge. Caterina înaintează spre rampă. În spatele ei apare corul.)

CATERINA: Un an după vizita la Doftana, am fost primită în organizația ilegală de partid.

CORUL:

Se-nrîncenă vremea scrișnind de durere,

Și aerul morții ne intră prin case,
Și lanțul se strînge și-ajunge la oase.

Strîngeți-vă pumnii, căci vremea ne-o cere!

Chemarea din inima dirză e ruptă:
Partidul te cheamă la luptă!

CATERINA: Găsisem, în sfîrșit, drumul. Puteam să merg cu capul sus, încrezătoare în oameni și în mine.

CORUL:

Din lacrimi și foame, adună-te ură!

Revarsă-te-n valuri de foc pe palate!

Iar voi, muncitori plini de vise și zgură,

Nălțați peste piscurile îndepărtate
Stindardul cel roșu să fluture-n zare!

Partidul e cînt și chemare!
Pornește coloana spre ziua de mîine.
Zdrobiți tirania! Vrem muncă și piine!

Te-alătură nouă! E timpul!

'Nainte!

Să zguduie lumea chemarea fierbinte.

CORUL și CATERINA:

Departa se vede mijind dimineața.
Partidul e totul, e viața!

C O R T I N A

P A R T E A A II-a

Caterina apare în fața cortinei, îmbrăcată ca la prima apariție.

CATERINA: Cînd am fost primită în organizația ilegală de partid, abia împlinisem douăzeci de ani. Începeam altă viață, mergeam pe alt drum: drumul de care îmi vorbisera meșterul Eliad și tatăl lui Victor. Pînă atunci, parcă aș fi alergat pe străzi legată la ochi, izbindu-mă de oameni și de case, fără să știu încotro s-o apuc. Dar legătura de la ochi mi-a fost smulșă. În sfîrșit, vedeam. Legile vieții nu mai erau o taină. Le înțelegeam. Lumea trebuia schimbată. De la un capăt la altul!

Copiii mei vor crește într-o lume nouă... O lume clădită cu mîinile noastre, cărămidă cu cărămidă...

La cutremurul cel mare, cînd zidurile Doftanei s-au prăbușit, Victor a scăpat de sub dărîmături și a fost trimis spre altă închisoare. Pe drum, însă, a reușit să evadeze cu doi dintre deținuți și să-și piardă urma. Atît am putut afla atunci despre Victor. Nu știam unde s-a ascuns, dar știam că e liber... și mi-eră deajuns. Apoi... V-adeceți aminte? Era într-o dimineață...

(Cortina se ridică pe o parte din podul Grant. Soare. Din cînd în cînd, zgomot de tren. Caterina privește spre pod. Trecători.)

Podul Grant, curcubeul minjit cu cărbune, străjuia neclintit ca totdeauna intrarea în Gara de Nord. În dimineața aceea, duceam ascunse în geantă cîteva manifeste care trebuiau împărțite în noaptea următoare. *(Dispare și reapare pe pod. Din partea opusă a apărut Mihai.)*

MIHAI: Caterina!

CATERINA *(sec)*: Mihai!

MIHAI: Nu ți s-a spus? Te-am căutat mereu la depoul de vagoane, dar am călcat cu stîngul. Ba erai în schimbul de noapte, ba în schimbul de dimineață.

CATERINA: Da, mi-a spus șeful de echipă. M-ai căutat de trei ori.

MIHAI: Vezi? Ai numărat bine. Înseamnă că...

CATERINA: Înseamnă că aș dori să nu mă cauți.

MIHAI: Voiam să te invit la cinema.

CATERINA: N-aș fi mers.

MIHAI: N-ai fi mers o dată, de două ori, de trei ori, dar pînă la urmă...

CATERINA: Nu vrei să mă lași în pace?

MIHAI: Mă gîndesc mereu că ești singură.

CATERINA: Nu sînt singură! Sînt cu Victor!

MIHAI: S-a-ntors?

CATERINA: Dar n-a plecat niciodată... Tot timpul e lîngă mine, pe stradă, acasă, oriunde...

MIHAI : A !... Dar la drept vorbind, tu nici nu ești nevasta lui Victor. L-au arestat înainte de nuntă ! (Caterina îi dă o palmă. Mihai zîmbește.) Puțin mai tare, și m-ai fi aruncat de pe pod !

CATERINA : Pe altă dată, cînd ne vom mai întîlni.

(Pe pod apare Milan.)

MILAN : Ziare ! Comunicatul special ! Ziare ! (Doi trecători cumpără ziare, apoi se aud clopotele bisericilor.) Ziare ! S-a declarat războiul ! Ziare ! (E înconjurat de doi-trei care-i cumpără ziare.) Armata romînă a primit... (Dă rest unui trecător.) Restul ! Ziare ! (Vine la Caterina.) Caterina !

CATERINA : Milan ! (Încet, cutremurată.) Războiul, Milan !

MILAN : Trece ! Ai să vezi ! Am stat de vorbă cu fîhrerul. Dă faliment ! (Apare Sergentul II. Clopotele continuă să bată.)

SERGEANTUL II : Toată lumea în genunchi ! S-a declarat război ! Toată lumea în genunchi ! (Trecătorii îngenunchează. Cu fața la public se așază în genunchi. Negustorul și Muncitorul bătrîn. Sergenul vine la grupul Caterinei.) Voi de ce nu-ngenuncheați ?

MILAN : Și vrei să vind ziare în genunchi ? Iete, șefule !

SERGEANTUL II : Țsta-i războiul sfînt, mă !

MILAN : D-aia am auzit eu că un popă a plecat pe front.

SERGEANTUL II : Într-o săptămînă îi dăm de-a berbeleacul pe bolșevici !

MILAN : Eu nu discut secrete de stat ! (Apar Femeia grasă și Muncitorul tînăr. Milan dintr-un salt e lingă ei.) Ziare ! Comunicatul !... (Le vinde cite un ziar, privește atent înspre capătul podului, punînd mîna streășină la ochi, apoi privește spre celălalt capăt.)

SERGEANTUL II (către cei doi trecători, noi veniți) : Toată lumea în genunchi ! Și voi ! S-aude ?

MILAN (pentru ei) : Ce-i drept, nu prea, că bat clopotele.

SERGEANTUL II (plecînd printre oameni) : Toată lumea în genunchi ! (Mihai îngenunchează. Caterina rămine în picioare cu Milan.)

MILAN : Razie !

CATERINA (repede) : Milan, am adus manifestele.

MILAN : Dă-mi-le !

CATERINA (scoate pe furiș cîteva broșuri din geantă și i le dă) : Ia-le ! Pînă diseară trebuie să ajungă la locul știut.

MILAN : Te aștept în Calea Griviței ! (Pleacă repede.)

VOCEA SERGEANTULUI : Îngenuncheați odată !

(Femeia grasă și Muncitorul tînăr îngenunchează și ei cu fața la public. De acum încolo un reflector luminează fiecare personaj a cărui voce se aude la megafon.)

CATERINA (care a rămas în picioare) : Fiți atenți, oameni ! Bătăile de clopot v-anunță urgie și moarte. Dar cînd veți auzi urale, să știți că ziua libertății e aproape. Fiți atenți, oameni !...

MIHAI : Aș putea fi trimis pe front ! Oricum, trebuie să știu să mă descurc.

MUNCITORUL TÎNĂR (privindu-și mîinile) : Eu va trebui să fabric gloanțe cu mîinile astea pentru piepturile atîtor oameni nevinovați. Nu pot !... Nu vreau.

FEMEIA GRASĂ : Vin zile grele, maică !... Îți mulțumesc, Doamne, că am numai fete !...

NEGUSTORUL : În războiul celălalt a mers bine treaba. Numai de la faină mi-au ieșit casele din Crîngași. Dacă mi-ajută Dumnezeu să jină și războiul ăsta măcar doi-trei ani, ajung om !

(Se aude trecînd un tren.)

MUNCITORUL BĂTRÎN : De mîine, cite trenuri se vor întoarce pline cu răniți ! Pe morți nu-i mai aduce nimeni acasă... (Lumina se stinge.)

CATERINA (înaintează spre rampă în timp ce se aud, înfundat, bubuituri

de tun)? Războiul! V-duceți aminte? Cîți au fost petrecuți în gară și nu s-au mai întors? Și cîți dintre voi nu păstrează acasă ultima scrisoare de pe front? Războiul! Nu uitați! Mălai și piine după alfabet. Ascunzători în zig-zag de frica păsărilor de foc. Vorba: oprită! Plimbarea în grupuri: oprită! Blestemul: oprit! Oprit! Totul era oprit, afară de libertatea de a muri. Vă aduceți aminte?

În dimineața aceea, pe podul Grant, am trecut ușor prin razie. Pe Milan nu l-au percheziționat. Era doar ziarist! Se vedea! În ultima vreme intrase ca mașinist la un teatru, iar dimineața continua să vîndă ziare, pentru că se putea strecura ușor pentru misiunile primite de la organizație. Cîte nu-mi povestea de-acolo, din teatrul în care voia să ajungă și el, odată, actor, (cu o undă de tristețe) Milan, actorul!...

(Lumina se aprinde pe interiorul unei mansarde sărăcăcioase. Ușă în fund, fereastră în dreapta. În colțul dintr-o ușă și fereastră: un dulap, un pat. Milan e lângă fereastră. Face doi pași spre ușă, se înclină în fața unui personaj nevăzut, apoi scoate din buzunar un plic imaginar și-l întinde.)

MILAN: Monsignore, o scrisoare de la doamna contesă! (Își reia atitudinea firească) De data asta parcă a mers mai bine. Înc-o dată! (Repetă gesturile de la început.) Monsignore, o scrisoare de la doamna contesă! (Se aude pași pe scări, apoi apare Caterina fugind.)

CATERINA (repede, cu răsufierea tăiată): Cred că sînt urmărită...

MILAN: Te-au filat?

CATERINA: Ascultă, Milan: orice s-ar întîmpla, să faci tot posibilul să fii mîine dimineață la ora zece în Cișmigiu, tot la locul de data trecută. Trebuie să mai duci niște manifeste.

MILAN: Nici o grijă. Mîine la zece... (E întrerupt de voci și de fluierături de sergenți.)

VOCEA COMISARULUI (de afară): Controlați subsolul! Tu vino după mine!...

CATERINA: Siguranța!... Plec!

MILAN: Nu mai e timp... (Repede) Vino aici! (O viră pe Caterina după dulap.) Să nu ieși, orice s-ar întîmpla! (Vine în fața ferestrei și repetă scena de la început. Ajunge la ușă. Comisarul și Agentul dau buzna înăuntru cu pistoalele în mînă. Milan se înclină în fața lor) Monsignore, o scrisoare de la doamna contesă!

COMISARUL (tunător): Unde e?

MILAN (prefăcîndu-se că-i întinde un plic): Iat-o!

COMISARUL: Unde-i fata?

MILAN: În dulap!

COMISARUL (face un gest de a se duce la dulap, dar socotește că e o prostie, se întoarce enervat și-l apucă de guler pe Milan): Îți crăpă capul!

MILAN: Crapă-n patru capul caprei!... Spuneți repede de cinci ori!

COMISARUL (Agentului): E cam timpit idiotul ăsta. Deschide fereastra! (Agentul deschide fereastra) Unde dă?

MILAN: În univers, monsignore!

AGENTUL (privind în jos pe fereastră): Imposibil, domnule Comisar.

MILAN: Pe cuvînt de onoare! Toate ferestrele dau în univers!

AGENTUL (Comisarului): Dacă ar fi sărit de aici, s-ar fi făcut praf. Sîntem doar la etajul al treilea.

MILAN (fluerînd admirativ): Nu m-am gîndit niciodată că sînt atît de aproape de cer!

COMISARUL: Și totuși parcă-n casa asta a intrat. (Agentului) Rămii aici! Eu mă duc să controlez podul. (Arătîndu-l pe Milan.) ăsta nu pleacă.

AGENTUL: Am înțeles.

MILAN: Dar astă-seară trebuie să fiu la teatru, domnule comisar, sînt mașinist și joc și pe servitorul domnului conte. (Face o reverență exagerată.)

COMISARUL : Au să joace fără tine.
MILAN : Nu se poate. Intru chiar în
actul întâi. Trebuie să aduc o scri-
soare de la doamna contesă.
COMISARUL : Ai s-o aduci în actul
II (*Iese repede.*)
MILAN : Mare ghinion, domnule, și
cu afacerea asta !
AGENTUL (*vîră pistolul în buzunar*) :
Mă, ești sigur că n-a intrat fata la
tine ? În definitiv, ai fi putut s-o
ascunzi pe undeva. Poate sub pat,
nu ? (*Vrea să controleze sub pat,
dar Milan dintr-un salt e în fața
lui.*)

MILAN : „A fi sau a nu fi, aceasta-i
întrebarea ! Un suflet viteaz trebuie
să îndure loviturile aspre ale soar-
tei vitrege...”

AGENTUL : Dă-te la o parte !

MILAN (*rămînînd în fața lui*) : Ai
văzut piesa Hamlet ?

AGENTUL : O știu pe dinafară !

MILAN : E mai greu s-o știi pe dină-
untru. „A muri, a dormi — nimic
mai mult”. Sau a te ascunde sub
pat ! (*Agentul îl împinge, se apleacă
și cercetează sub pat. Milan îl pri-
vește zîmbind, apoi continuă*) : „A
muri, a dormi — a dormi ! A visa,
poate ! — iată ce mă tulbură !”...
Uneori mori în pat, alteori într-un
grajd. Ți-e indiferent. De dormit,
preferi într-un pat decît în grajd.
Dar dacă poți visa, nu-ți mai pasă
unde visezi.

AGENTUL : Al dracului mai aiurezi !
Și te mai crezi actor !

MILAN : Mare !

AGENTUL : Ce-ai în dulap ?

MILAN : Uite-te pe gaura cheii !

AGENTUL : Te pomenești că... (*Se
duce spre dulap. Milan izbucnește
într-un hohot de rîs. Agentul se
oprește.*) Ce te-a apucat, mă ?

MILAN : Fac exerciții. În teatru tre-
buie să rizi cu adevărat, nu ca în
viață. Îți trebuie multe repetiții !

AGENTUL (*enervat*) : Du-te dracului !
Și încetează cu repetițiile tale !

MILAN : Încetați repetițiile, oameni !
Acum vă cunoașteți rolul ! Doar au
trecut cîteva mii de ani de cînd pre-
gătiți piesa asta nouă, fermecătoare
ca speranța și grandioasă ca ziua
de mîine. Faceți din globul nostru
pămîntesc un nou Globus imens cu
două miliarde de locuri, deschideți
ușile și chemați la spectacol toată
umanitatea. Și cînd reflectorul etern
va sări pe pragul orizontului și va
fi dimineată, bateți gongul pentru
premieră ! Premiera lumii noi !...

AGENTUL : Ești cam sărit, se vede
treaba. Ce tot îndrugi acolo ?

MILAN : Marele meu monolog.

AGENTUL : Ține-ți gura mai bine. (*Se
duce la dulap și-l deschide. Gol.
Milan văzînd că Agentul vrea să
miște dulapul, se repede la el și-i
bagă mina în buzunar, luîndu-i re-
volverul. Dar Agentul îl apucă de
mînă și se luptă cîteva clipe cu el.
În timpul încleștării, arma ia foc în
pieptul lui Milan, care se clatină,
apoi cade. Pe ușă năvălește Co-
misarul.*)

COMISARUL : Ce s-a-ntîmplat ?

AGENTUL : A vrut să-mi fure arma.

COMISARUL : Va să zică nu-i străin
de afacerea asta. L-am mirosit de
la început.

MILAN (*rănit*) : Domnule comisar...
vă spun tot... tot...

COMISARUL : Spune odată !

MILAN : Dar... să mă duceți la spital...
Nu vreau să mor...

COMISARUL : Bine, te vom duce la
spital. Unde s-a ascuns fata ?

MILAN : La fereastră... (*Comisarul face
semn Agentului. Acesta se duce la
fereastră.*) Privește drept înainte...
Întîi se vede o casă cu două coșuri...

AGENTUL : Da, se vede...

MILAN : După ea vine un bloc cu
patru etaje...

AGENTUL : Da, exact.

COMISARUL : Spune mai repede !

MILAN : Blocul e pe prima stradă la
dreapta... Dar mă duceți la spital ?

COMISARUL : Te ducem. Spune odată !

MILAN : La subsol.. a doua ușă...

COMISARUL : Ei, bine, ce-i acolo ?

MILAN : Ascunzătoarea... S-a dus acolo înainte cu câteva minute de a urca dumneavoastră aici...

COMISARUL (*Agentului*) : Repede, să nu ne scape ! (*Îl îmbrînțește pe Milan*).

AGENTUL : Și p-asta-l lăsăm aici ?

COMISARUL : Nu vezi că-și trage sufletul ? Haide ! (*Iese repede urmat de Agent*).

MILAN : Astă-seară aș fi spus și eu pentru prima dată câteva cuvinte pe scenă... Primul meu rol... L-am ratat... Se sting luminile în sală... Bate gongul... și eu nu sînt acolo... (*Spre dulap*) Poți să ieși, Caterino...

CATERINA : Milan ! Ce-i cu tine ?

MILAN (*încercînd să zimbească*) : Eh, mai nimic... Pleacă repede ! Pînă se vor convinge că i-am tras pe sfoară, ai timp să fugi. Haide, du-te odată !

CATERINA : Dar tu...

MILAN : Am să vin și eu... În cinci minute voi alerga mai repede ca tine. Pînă vei ajunge la colțul bulevardului, eu voi fi ajuns în Calea Lactee... Să te duci la teatru, în fața cortinei, și să anunți publicului că astă-seară... neputînd veni, spectacolul se suspendă !... Și-acum mă voi preface că mor... Să vezi ce bine am să joc scena asta... Toți oamenii vor crede... că am murit... cu-adevărat. Tu să nu crezi... dar nici să nu le spui că m-am prefăcut... Să rămînă o taină. Și să mai știi, vezi, acum am curajul să-ți spun... să mai știi că tu... Caterino, mi-ai fost dragă... de mult.

CATERINA (*cu un țipăt*) : Milan ! (*Lumina se stinge, Caterina se ridică și vine la rampă.*) În seara aceea, m-am despărțit de Milan pentru totdeauna. (*Se întoarce cu privirea către trupul lui Milan pe care îl luminează un reflector.*) Adio, bunul meu prieten !... Ai luat cu tine o parte din copilăria mea... Azilul... podul în care am răbd

de foame și de frig. Ți-aduci aminte cînd spuneai că vrei să răstorni lumea ? (*Către public*) Tovarăși, actorul Milan nu mai poate veni la teatru, fiindcă... a murit. Astă-seară : spectacol suspendat ! (*Ridică privirea spre culise*) Mașiniști, cortina !... Trageți cortina !... (*Cortina cade încet. Caterina rămîne în fața cortinei și continuă.*) Vremea trecea și războiul era încă departe de a se sfîrși. Dar ceva se schimbase. Stalingradul spulberase cele mai frumoase visuri ale nemților. Bubuitul tunurilor, care se depărtase vremelnice, începu să se audă din nou. (*Se aud bubuituri de tun.*) Comunicatele germane deveneau din ce în ce mai scurte. V-duceți aminte ? (*Vocea spicherului de la Radio : „Ieri, în sectorul patru al frontului, armatele germane au ocupat noile poziții conform planului înaltului comandament german...”*)

CATERINA : Armatele sovietice atacau în toate sectoarele frontului. Nemții se retrăgeau pe sute de kilometri. Atît pe teritoriul sovietic, cît și în celelalte țări cotozite de hitleriști, partizanii dădeau lovituri peste lovituri trupelor ocupanților. La noi în țară, partidul își aduna oamenii precum un fluviu își adună apele ca să spargă zăgazurile.

În perioada organizării gărzilor patriotice, partidul a început strîngerea de arme și muniții. Nu era lucru ușor. Cu ajutorul ofițerilor romîni patrioți, reușeam să ne procurăm armament. Dar s-a mai întîmplat ca armata germană chiar să ne pună la dispoziție arme...

(*Cortina se ridică peste interiorul unei circiumi. O fereastră mare pe care se vede scris : „La cinci vulturi mari — Cîrciumă”. În dreapta o ușă. Două mese. Scaune. Lumină de zi. Caterina continuă.*)

Primisem instrucțiuni să mă duc într-un oraș de pe Valea Prahovei. Totul s-a întîmplat în circiuma asta

„La cinci vulturi mari“. Era o circiumă așezată la mahala. (Privește spre circiumă.) Mi-aduc bine aminte: o masă se găsea chiar în dreptul ferestrei. (Caterina se duce și mută masa mai lângă fereastră, apoi și cele două scaune ale mesei.) Pe altă masă se găseau câteva flori... niște margarete... într-o glastră verde... Da, da... era o glastră verde. (Se duce în stînga și ia din culise o glastră verde cu margarete pe care o aduce în scenă și o așază pe cealaltă masă.) E curios cum îți aduci aminte uneori de cele mai mici amănunte ale unei întâmplări... Era pe la ora zece dimineața... O dimineață cu mult soare.

(Caterina trece spre partea cealaltă a scenei. Circiumarul vine și scutură o masă cu șervețelul. În acest timp, Caterina se postează în dreptul ferestrei, trăgînd cu ochiul cînd spre circiumă, cînd spre stradă. Se aude zgomotul unui camion, care oprește. Caterina privește atent în direcția camionului.)

CÎRCIUMARUL (ciulește urechile, apoi privește pe fereastră, vesel): Her obărlaitănantul nostru!... Păi azi e simbătă, domnule! (Se întoarce spre ușă ca să întîmpine pe cineva. Intră von Krisch.)

KRISCH: Bună dimineața!

CÎRCIUMARUL (servil): Heil Hitler!

KRISCH: Heil! (Îi dă mîna.) După cum vezi, la datorie, mein Herr!

CÎRCIUMARUL: Și eu, care tocmai uitasem că azi e simbătă! Cum să uit eu așa ceva?! Că doar de vreo lună și mai bine n-ați lipsit în nici o simbătă: benzina din colț și... rachiul meu. (Rîd amîndoi.)

KRISCH: Mi-e cu neputință să opresc camionul pentru benzină și să nu trec și pe la dumneata. Săptămîna trecută am servit toată antiaeriana din vinul dumat. Domnul comandant Kraus dorește să-ți facă o vizită.

CÎRCIUMARUL: Prea onorat... prea onorat... La dispoziția...

KRISCH: Cînd a venit în inspecție și l-am servit cu un pahar, a zis: „Sehr gut!“ și a mai cerut unul. M-a-ntrebat de unde aprovizionez compania mea. De la „Cinci vulturi“!

CÎRCIUMARUL: „Mari“! (Rîd)

KRISCH: La drept vorbind, ai un rachiul strașnic. Cît am făcut școala în Germania, uitasem gustul rachiului. Acolo se bea numai bere.

CÎRCIUMARUL: Aia nu-i băutură, fie vorba-ntre noi.

KRISCH: Și cu toate astea, mă-nvățasem să mă-mbăt și cu bere!

CÎRCIUMARUL: Dacă mai ședeai mult pe-acolo, ați fi ajuns să vă-mbătați și cu apă chioară! (Rîd amîndoi, apoi von Krisch se oprește gîndindu-se că gluma nu e chiar favorabilă situației lui de ofițer în armata germană. Intră Fritz.)

FRITZ: Heil Hitler!

KRISCH: Fritz va aduce lăzile cu sticle în pivniță și apoi la camion.

CÎRCIUMARUL: Prea bine. Între timp vă aduc aperitivul.

KRISCH: Văd că n-ai uitat.

CÎRCIUMARUL: Se poate, Her obărlaitănant?!

KRISCH (lui Fritz): Schnell! Eile dich!

FRITZ: Jawohl! (Circiumarul iese urmat de Fritz. Krisch se așază la masa de lângă fereastră. Circiumarul se întoarce cu o sticlă și un pahar, pe care le duce la masa lui.)

CÎRCIUMARUL: Vă rog să-l beți pe îndelete, Her obărlaitănant. Rachiul bun și o femeie frumoasă trebuiesc gustate încet. Heil Hitler!

(Prin dreptul ferestrei se vede trecînd Lăutarul. Privește înăuntru, apoi intră. Fiindcă nu vede decît pe Krisch, se întoarce și dă să plece.)

KRISCH (strigînd): Halt! (Lăutarul se oprește încremenit.) Komm zurück!

LĂUTARUL (îșigan cu un frac vechi și rupt. Are o cobză; înghite în sec,

încet): Dracu m-a pus să intru !...
(Se întoarce.)

KRISCH (tot mai amuzat): Komm
her !... Schnell !... Schnell ! (Îi face
semn cu degetul)

LĂUTARUL (face numai un pas. Cu
glasul pe jumătate): Gutintac, her
ofițir !

KRISCH (însoțindu-se și de gesturi):
Setzen sie sich und spielen sie !

LĂUTARUL: Să trăiți, zău, nu șpilesc
că mă-mbăt !... Avidärzen !

KRISCH (teribil, dar de-abia își ține
rîsul): Halt ! (Se ridică, îl ia de
guler și-l aduce la masă, toarnă un
pahar cu rachiu și i-l întinde.)
Schnell ! (Îi face semn să-l bea)

LĂUTARUL (neavînd încotro): Snel,
dacă zici matale... (Se strîmbă din
cauza tăriei băuturii.)

KRISCH (îi umple paharul): Noch ein-
mal !

LĂUTARUL: Aoleo ! Iau foc, zău !

KRISCH: Noch einmal ! (Lăutarul bea)

LĂUTARUL: Tancheșen !... (Ride puțin
amețit. Krisch îi mai umple încă
o dată paharul și i-l întinde, iar
lăutarul îl ia.) Știu, mînca-te-aș :
noh ainmal ! (Bea.)

KRISCH (ciupind corzile cobzei): Und
nun... romanța !

LĂUTARUL (amețit): A ! romanță !
(Apoi, ca și cum ar spune: „Bine,
să nu zici pe urmă că n-ai vrut“)
Gut, her ofițir !... dacă vrea her
ofițir... aină romanță, faină ro-
manță ! (Începe să cînte acompa-
niindu-se de cobză pe o melodie
germană cunoscută, după ce cîntă
un vers țigănesc):

Haolică mamăăăă !...

Cine dracu n-a ginit

Haoleo și iupaida !

Adolf pe tron s-a suit

Haolică-da !

Cu mustața cît o muscă

Și cu mersu-n pas de gîscă.

Bulibașă-s pe pămînt.

Haoleo și iupaida !

Și plec la războiul sfînt !

Haolică-da !... Haolică-da !

(În acest timp, Krisch, fără să vadă
Lăutarul, începe să-și desfacă port-
arma de la sold.)

Haolică-da !

Ai vrut să calci în copite

Toată lumea pasămite !

Dar nu te-a ținut cureaua

Haoleo și iupaida !

Ia-ți mai bine bidineaua !

Haolică-da ! Haolică-da !...

KRISCH (care în acest moment a scos
revolverul și-l îndreaptă spre lău-
tar): Baragladină spurcată !...

LĂUTARUL (uimit, tremură ca varga):
Ptiu, bată-te, știi rumînește...

KRISCH: Mai și scuipi !

LĂUTARUL: Așa ne mirăm noi, ți-
ganii...

KRISCH: Locul tău e în Transnistria !

LĂUTARUL: Sint riformat, zău, mîn-
ca-te-aș... Un domn giniral neamț...

KRISCH: Trebuia să te-mpuște !!

LĂUTARUL: Așa zicea și dumnealui,
dar am avut baftă, să-l ție Dumne-
zeu acolo unde-o fi putrezind... I-am
cîntat și m-a iertat...

KRISCH (teribil): Cee ? !

LĂUTARUL (crezînd că-l întreabă ce
i-a cîntat): Tot romanța de-adi-
neauri, dar dumnealui nu știa ru-
mînește și i-a plăcut, mîncați-aș
sufletu' !

KRISCH: Ei. bine: am să te-mpușc
eu !

LĂUTARUL: Îți faci păcat, zău...
M-așteaptă piranda...

KRISCH: Nu-mi pasă !

LĂUTARUL: Ei, da, dar ei îi pasă !

KRISCH (se aude pîedica de la armă):
Auzi ? Fă-ți cruce ! Să mori îm-
păcat cu Dumnezeu... Haide !

(Caterina, care a văzut de afară
scena, se repede înăuntru, intră și, ri-
zînd, se așază ostentativ în fața lăuta-
rului.)

CATERINA (ride mereu): Hai, trage !

KRISCH (răcnind): Dă-te la o parte !

CATERINA: Trage aici ! Și dacă
ochești... (Se repede la el și-l ia
în brațe, acoperindu-i arma. Lău-
tarul iese repede.)

KRISCH (Lăutarului, care iese): Komm zurück!

LĂUTARUL (de afară): Țuric, hai?... Țuric voi, ardi-v-ar focu de faciști! (Apoi o ia la sănătoasa.)

CATERINA (îl ține de după git): Petre!

KRISCH (mirat că i se spune pe nume): Petre?! Mă cunoști?

CATERINA: Tu nu mă cunoști?

KRISCH: Nu.

CATERINA: Uite-te bine la mine!... Acum doi ani... înainte de a pleca în Germania, la București, petrecerea de la etajul întâi... voi erați patru băieți... și noi patru fete.

KRISCH: De petrecere mi-amintesc... dar de dumneata...

CATERINA: De dumneata?!... Ia te uită... Atunci, în noaptea aceea îmi spuneai „tu“. Dar erai atât de beat, că nici nu știai pe ce lume ești.

KRISCH (s-a înveselit): Și m-ai recunoscut așa îmbrăcat în uniformă germană?

CATERINA: Lupu-și schimbă părul, dar năravul ba! (Rid amîndoi).

(Intră în circiumă Rănitul. Merge într-o cirjă, neras, figură de om degustat de viață și de oameni. Intră fără să privească la nimeni în timp ce Krisch și Caterina rid. Se așază la masa cu florile în glastră.)

KRISCH: Cum te cheamă?

CATERINA: Caterina.

KRISCH (în poziție de drepti): Domnișoară Caterina, ești invitata mea.

CATERINA (izbucnește în ris): Așa m-ai invitat și acum doi ani... (Iau amîndoi loc la masă. Apare Cîrciumarul care vine la masa Rănitului.)

CÎRCIUMARUL: Domnul sublocotenent cu ce poate fi servit?

RĂNITUL (fără să-l privească): Vin.

CÎRCIUMARUL: O jumătate?

RĂNITUL (cu o zvicnire nervoasă): Ei, da!

CÎRCIUMARUL: Mă rog... mă rog... (Se retrage. La cealaltă masă, Krisch cu Caterina izbucnesc în ris.)

RĂNITUL (fără să se uite la ei, tare): De mine rideți? (Krisch se ridică și vine lângă Rănit.) Domnule sublocotenent, cred că ați întrecut măsura. (Rănitul întoarce capul spre el și se privesc o clipă atent, apoi Krisch izbucnește vesel, recunoscîndu-l.) Vladimir.

RĂNITUL (ridicîndu-se și el, dar neîmpărtășind același entuziasm, prîvindul din cap pînă în picioare): Hm! Petre... Crișan.

KRISCH (poziție de drepti): Peter von Krisch... von Krisch, Vladimire, cu K...

RĂNITUL: Von Krisch... cu K...

KRISCH: Ce faci, mă, băiete? Hai la masa mea...

RĂNITUL: Nu ești singur...

KRISCH: Lasă prostiile și vino-ncoace! Îți prezint și o fată frumoasă... (Îl ia de braț și îl prezintă Caterinei) Vladimir, cel mai hazliu coleg din liceu... (Se așază.) Ți-aduci aminte cum ne făceai să ridem în clasă?

RĂNITUL: Și-acum nu te fac să rîzi?... Aș merita... (Sosește Cîrciumarul cu vinul, dar nu-l mai găsește pe Rănit la masă.)

KRISCH: Servește aici, mein Herr!

CÎRCIUMARUL: Mă rog... mă rog...

KRISCH: Și mai aduci o sticlă... M-am întîlnit cu doi prieteni pe care nu i-am văzut de mult... Dumnealui e un fost coleg de liceu, iar domnișoara e din București.

CÎRCIUMARUL: Eram sigur că domnișoara nu-i din orașul nostru.

CATERINA: Da? De ce?

CÎRCIUMARUL: Nu miroșiți a gaz.

CATERINA: Ei, și?

CÎRCIUMARUL: La noi, toată lumea miroase a gaz. Nici nu s-ar putea altfel cu atîtea rafinării. Pînă și cîinii latră numai la oamenii care nu miroase a gaz... (Rid toți, afară de Rănit. Apoi pleacă)

KRISCH: Cînd ai sosit de pe front?

RĂNITUL: De două zile.

KRISCH: Atunci poți să ne dai vești proaspete. Ce mai e pe-acolo?

RĂNITUL : Se moare... Se moare în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare minut...

KRISCH (*ridicînd paharul*) : Urez tuturor ostaşilor de pe front să ţintească bine şi să ucidă cel puţin o sută de bolşevici fiecare.

CATERINA (*ridicînd şi ea paharul*) : Prosit !

RĂNITUL (*trînteşte paharul de masă, întunecîndu-se şi mai mult*) : O sută de bolşevici fiecare !... Acum două săptămîni, după un atac de-al lor, au ocupat aproape tot sectorul unităţii mele. De-abia am avut timp să fugim. Alergam care-ncotro, romîni şi nemţi de-a valma. Am dat să m-agăţ de un camion nemţesc. M-au lovit cu armele peste mîină. M-am urcat totuşi... Strigau la mine : „Verboten ! Verboten !”. Apoi m-au aruncat pe şosea, iar unul dintre ei... unul dintre ei a tras... M-a nimerit în picior...

KRISCH (*repede ca să schimbe vorba*) : Să vă povestesc ce mi s-a întîmplat anul trecut în rapidul de Berlin. Intră în compartiment o femeie ! Dar o femeie, nu glumă ! Şi începe să mă tutuiască, aşa cum ai făcut tu adineauri. Ce mai faci, Petre ? Habar n-aveam de unde mă cunoştea. Cît m-am rugat de ea să-mi spună, dar ea rîdea şi mă lăsa să ghicesc. Într-un tîrziu, am luat poziţia de drepţi (*se ridică*) şi i-am spus : Domnişoară, vă ordon...

CATERINA : Şi ?

KRISCH : Era o fată cu care nu mă mai văzusem de cinci ani. Am coborît în Berlin amîndoi. Nu vă mai spun ce noapte a fost. Prosit ! (*Se aude clacsonul unui camion*).

KRISCH (*se ridică*) : Fritz a cărat lăzile la camion şi trebuie să plec.

CATERINA : Dar cine te lasă ? ! Mai stai puţin, te rog.

KRISCH : Nu pot, trebuie să plec.

CATERINA : Mai rămîi cinci minute. Spune-mi ceva despre Germania. Cum e pe-acolo ?

KRISCH : Ştii ce ? Hai să ne-ntîlnim mîine. Am să-ţi povestesc tot ce vrei.

CATERINA : La ce oră ?

KRISCH : După masă la patru. Îţi convine ?

CATERINA : La patru ? Nu-i prea devreme ? Cred că ar fi mai bine

KRISCH : Bine, la cinci.
la cinci.

CATERINA : Stai. Nu pot la cinci. Hai mai bine la şase.

KRISCH : Bine, la şase.

CATERINA : Dar nu mi-ai spus unde ne întîlnim.

KRISCH : Aici.

CATERINA : Să nu întîrzi.

RĂNITUL (*care tot timpul a stat pe gînduri*) : „Verboten... Verboten !”

KRISCH : Ei, lasă, Vladimire ! Disciplina militară trebuie respectată în orice împrejurare.

RĂNITUL : Ce ştii tu ce-i disciplina militară ? Dacă ai fi fost la retragerea de la Stalingrad, ai fi roşit pînă în virful epoleţilor.

KRISCH (*brusc, cu tot sîngele în obraz*) : Ce, nu-ţi place războiul ? Nu ştii că o ţară care nu are cel puţin un război de agresiune, nu merită să intre în istorie ? Eşti un om cu nervii zdruncinaţi. Asta eşti. N-ar trebui să ţi se dea voie pe stradă. Eşti periculos. Cu idei din astea se distruge lumea.

RĂNITUL : Cînd se distruge o lume, poate începe alta.

KRISCH : Ce vrei să spui, mă ?

RĂNITUL : Nu te priveşte pe tine !

KRISCH (*sărînd în picioare*) : Îţi ordon domnule sublocotenent.

RĂNITUL : Nu sîntem în rapidul de Berlin, Herr Oberleutnant.

KRISCH : Refuz să mai stau cu tine la masă. Nu ştiu ce mă opreşte să... (*Se aude un camion care porneşte repede. Krisch ciuleşte urechile*) Ce-i nebun ? Fritz pleacă singur ?... Sau e altă maşină ?

CATERINA (*îi întinde paharul*) : Bruderschaft ! (*Aproape fără voia lui,*

beau Bruderschaft. În clipa următoare circiumarul năvălește înspăimântat.)

CÎRCIUMARUL : Her obărlaitănant...

Mașina... Mașina dumneavoastră...

KRISCH (zbierînd) : Ce-i cu mașina ?

CÎRCIUMARUL : A plecat... Au furat-o.

KRISCH : Mein Gott ! (Scoate pistolul și se repede spre ușă) Halt !... Halt !...

(Rănitul s-a ridicat în picioare, privind după el. Caterina așteaptă o clipă, calmă, stăpînă pe ea, apoi dă să plece. Face doi pași spre ușă, dar se întoarce repede, ia florile din glastră, vine în fața Rănitului, i le pune în mînă, îl sărută repede pe obraz și apoi iese. Rănitul, cu florile în mînă, privește pe urmele ei. Lumina se stinge. Caterina iese la rampă. Din partea opusă se apropie de ea Oniga.)

CATERINA : Ești mulțumit, tată ?

ONIGA : Da. Te felicit. (Ii dă mîna.)

În camionul nemțesc, tovarășii noștri au găsit douăzeci de puști-mitraliere și muniție din belșug. Bogată pradă !

CATERINA : Încă douăzeci de tovarăși de-ai noștri vor fi gata de atac în ziua în care vor primi ordin.

ONIGA : Organizația a hotărît să-ți dea o nouă misiune. Trebuie să pleci chiar astăzi. Va fi o misiune mai grea. Și de data asta vom merge împreună.

CATERINA : Ce trebuie să facem ?

ONIGA : Să transportăm o valiză cu mine magnetice într-o gară de pe Valea Prahovei. Tu le vei preda unui tovarăș care te va aștepta pe peron. Va merge și Mihai.

CATERINA : Mihai ?

ONIGA : A cerut să lucreze cu noi. E un băiat dîrz și ia parte pentru prima dată la o acțiune periculoasă. Ce-i cu tine ?

CATERINA : Nimic... mă gîndeam...

Poate că... Nu știu !

ONIGA : E vorba de Mihai ?

CATERINA : Da, de el... Vezi, tată... băiatul ăsta — cum să-ți spun eu ? — parcă nu-ți vine să ai prea multă încredere în el.

ONIGA : Ți se pare, Caterino. E plin de viață, de clocot.

CATERINA : Poate prea mult clocot mocnește în el.

ONIGA : Haide, nu te mai gîndi. A fost verificat doar. Oricum, trebuie să fim atenți... (Caterina tace.) La ce te gîndești ?

CATERINA (după o clipă) : La Victor... Pe unde-o fi ?... Astăzi...

ONIGA : Ce-i astăzi ?

CATERINA : Astăzi se împlinesc cinci ani de la nunta noastră... și de la despărțirea noastră.

ONIGA : Uitasem. Cinci ani de zile...

CATERINA : De zile și nopți. Cîte vor mai trece ?

ONIGA : Puține, Caterina. În curînd se va termina tot, și război, și...

CATERINA : Și atunci crezi că... ?

ONIGA : Da, cred. Și tu să crezi. Să crezi cu toată inima ta, cu toată puterea ta.

CATERINA : Da, tată, cu toată inima mea, cu toată puterea mea. (Oniga pleacă. Lumina se aprinde pe un colț din locuința lui Oniga. Caterina intră în scenă.) Pe unde ești tu acum, Victor, și pe unde vei fi mîine ? Și poimîine ? Dar ce rost are să mă mai întreb, din moment ce trăiești ? Pentru că sînt sigură că trăiești. Oricît ai fi de departe, eu te simt aproape, aici în preajma mea, lângă mine. Și într-o zi ne vom întîlni din nou... Amîndoi. Tu și cu mine... Și vom fi fericiți, iubitule... (Intră Mihai).

MIHAI : Caterino !

CATERINA : Tu erai, Mihai ?

MIHAI : Ai aflat că merg cu voi ?

CATERINA : Da, am aflat.

MIHAI : E prima mea misiune mai strașnică. Sper să fac treabă bună.

CATERINA : Îți urez noroc, Mihai.

MIHAI : Mulțumesc. Unde-i nenea Oniga ?

CATERINA : Trebuie să se întoarcă.

MIHAI : Ascultă, Caterino.

CATERINA : Ce e ?

MIHAI : Caterino, de ce nu vrei tu să mă crezi ?

CATERINA : Ce să cred, Mihai ?

MIHAI : Totdeauna te faci că nu înțelegi.

CATERINA : Nu vreau să înțeleg, Mihai.

MIHAI : Eu nu m-am dat niciodată bătut, cînd am vrut să cîștig ceva.

CATERINA : Și ai fi în stare să faci orice ?

MIHAI : Da, orice.

CATERINA : Poate ai și făcut ?!

MIHAI : Nu... n-am făcut încă tot...

CATERINA : Într-o zi are să-mi fie silă de tine.

MIHAI : Să nu crezi că mă sperii, fiindcă nu mi-e frică nici de tine, nici de alții. Și dacă astăzi ți-e silă de mine, mine, poate, n-are să-ți mai fie.

CATERINA : Sfirșește odată, Mihai.

MIHAI : Să știi că îmi placi și așa.

CATERINA : Pleacă.

MIHAI (*ride*) : Glumești, așa-i ?

CATERINA : Ce fel de comunist ești tu ? Cum vrei să aibă încredere oamenii în tine ?

MIHAI : Să nu amestecăm una cu alta. Viața mea personală mă privește numai pe mine. Fac ce vreau cu ea.

CATERINA : Dar noi avem o singură viață, Mihai. Asta care se vede. Asta care se cunoaște. Dacă avem și o a doua, care nu se vede și pe care nu vrem să o cunoască și alții, atunci nu le merităm pe nici una. Omul e unul, Mihai, unul singur, din cap pînă în picioare, și trebuie să rămînă totdeauna întreg. Altfel se frînge, se prăbușește.

MIHAI : Termină odată cu prostiile astea. Vreau să fii a mea, și nu renunț niciodată la gîndurile mele, orice ai face, orice s-ar întîmpla. Înțelegi ?

CATERINA (*cu privirea spre ușă, prefăcîndu-se că aude pași*) : Taci. Mi

se pare că vine cineva... (*Mihai se întoarce spre ușă și ascultă. În această clipă, Caterina îi înfige în spate arătătorul mîinii drepte, apoi cu glasul hotărît*) Mîinile sus, Mihai ! (*Mihai pălește și ridică mîinile*) Știu tot.

MIHAI (*tresărînd*) : Ce știi ?

CATERINA (*izbucînd în ris*) : Că mă iubești... Întoarce-te. (*Mihai se întoarce, Caterina simulează apăsarea pe trîgaci.*) Pac ! (*Continuă să ridă. Intră Oniga.*)

ONIGA : Ce-i cu voi ?

CATERINA (*rizînd mereu*) : Făceam exerciții de tragere la țintă, tată.

ONIGA : În două ore plecăm spre Brașov.

(*Lumina se stinge. Cînd se reaprinde, decorul reprezintă un copac în apropierea unei șosele. Noaptea. Din cînd în cînd, se aude cite o mașină trecînd pe șosea ; în același timp se văd luminile farurilor. Lîngă copac stau pitulați Caterina și Mihai.*)

CATERINA : Te gîndeai ieri că nu vor trece nici douăzeci și patru de ore și vei fi singur cu mine ?

MIHAI : Poate.

CATERINA : Asta ai și urmărit.

MIHAI : Dacă ne-ar vedea cineva, ar putea crede că sîntem doi îndrăgostiți. (*Trece o mașină. Cei doi se ghemuiesc unul în altul. Mihai încearcă să o sărute, dar ea întoarce capul.*)

CATERINA : Nu pentru asta am fost trimiși aici. (*Stau cîtva timp tăcuți.*)

MIHAI : Nu știam că instrucțiunile ni se transmit în ultimul moment. (*Caterina tace.*) Sînt doar la prima mea misiune. (*Caterina tace.*) Tu ai fost de mai multe ori în misiuni... Nu ți-a fost frică niciodată ?

CATERINA : Nu... adică, uneori mi-a fost. Dar dacă nu ți-e frică, nu poți să ai și curaj.

MIHAI : Dar... c-o să te prindă... te-ai gîndit vreodată ?

CATERINA : Da. E firesc.

MIHAI : Siguranța pîndește peste tot...
Ești mereu cu frica-n sin... Alergi...
Te-ascunzi... La urma urmei, nu-i
pentru o femeie... Mă-ntreb cum
reziști ? (*Caterina tace*) Și mai ales
pînă cînd ?

CATERINA : Pînă vom învinge, Mihai.

MIHAI : Ascultă, Caterino. De multe
ori visez o căsuță, undeva la munte,
cu livadă și un colț de pădure. Să
nu mai știu nimic. Iar tu să fii cu
mine... Dacă tu ai vrea.

CATERINA : Dacă aș vrea eu...

MIHAI : Zău, Caterino, că n-ar fi o
treabă proastă. Am trăi liniștiți,
fără bătaie de cap. Ei, dar, bine-
înțeles, nu acum. Parcă eu spun :
„Hai, Caterino, mîine să pleci cu
mine și să lăsăm totul baltă“ ? Nu,
doamne ferește ! Dar... poate într-o
zi... dacă te-aș chema... Nu-mi răs-
punzi ? (*Trece o mașină. Amîndoi
se ghemuiesc din nou, apoi.*) Nu-mi
răspunzi ?

CATERINA : Ce, Mihai ?

MIHAI : Dacă ai merge... cu mine.

CATERINA : Și vrei acum să-ți răs-
pund ?

MIHAI : Nu... să te gîndești. (*După o
clipă*) Dar dacă ar trebui să-mi
răspunzi chiar astă-seară ?... Peste
zece minute ?

CATERINA : De ce tocmai astă-seară ?

MIHAI : Așa... nu știu ce mi-a venit
să te-ntreb.

CATERINA : Poate... (*Se aude iar o
mașină. Se oprește, stinge farurile,
apoi motorul. Caterina și Mihai aș-
teaptă încordați.*)

MIHAI : El e... Soldatul cu minele !
(*Se aud pași, apoi apare Soldatul.
În mînă poartă o valiză mică.*)

CATERINA : „Ai adus florile“ ?

SOLDATUL : „Acum le-am cules“.
(*Soldatul se apleacă lîngă ei. Mihai,
pe neașteptate, îl lovește cu arma
în cap. Soldatul cade lîngă Cate-
rina, iar Mihai i-a luat valiza din
mînă.*)

CATERINA : Mihai, ce-ai făcut ?

MIHAI : N-avem timp de pierdut. Fu-
gim amîndoi. Știu să conduc.

Haide, înțelege odată cine sînt !
Pleci cu mine în Germania pe doi-
trei ani pînă ni se pierde urma.
După prada asta, pot cere ce vreau.
Vino ! E singura cale. Ai tăi nu te
vor ierta, dacă te-ntorci la ei. (*Ca-
terina se apleacă spre Soldat. Mihai,
cu pistolul întins spre ea, strigă.*)
Ce faci ? Ridică-te !

CATERINA (*zimbînd*) : Prostule ! Vrei
să pornești mașina fără cheia de
contact ? (*Ia pe ascuns arma din
mîna Soldatului și vine spre Mihai.
Se aruncă în brațele lui*) Mihai !
(*După o clipă se aude o dețunătură,
iar Mihai se clatină și cade mort.*)

(*Lumina se stinge. Apoi se reaprinde
într-un colț al scenei, care reprezintă
un peron : o bancă, etc. Noapte. Se
aude un tren care vine. Fluierat de
locomotivă. Turistul și Turista stau pe
bancă. Acarul, în față, căutînd să
pătrundă cu privirea prin noapte în
direcția trenului.*)

ACARUL (*încet*) : Acu-i acu...

TURISTUL : Ce tren vine ?

ACARUL (*interesat de tren, fără să
se întoarcă*) : Fiți liniștit, dom-
nule... E un tren cisternă cu ben-
zină pentru avioane.

TURISTA : Oprește ?

ACARUL : Păi... nu oprește, că i-am
dat liber.

(*Zgomotul trenului se apropie.*)

VOCEA ȘEFULUI GĂRII : Oaie !

ACARUL : Aici, dom'sef !

VOCEA ȘEFULUI : Vezi că trece cis-
terna.

ACARUL : Am auzit-o ! Să treacă să-
nătoasă !

TURISTUL (*Turistei*) : Mai vrei cioco-
lată, chérie ?

TURISTA : Da... mai vreau...

(*Zgomotul indică că trenul a intrat
în gară și că a oprit.*)

ACARUL (*urmărind trenul*) : Copă-
cel... copăcel...

TURISTA (*Acarului*) : Ziceai că nu
oprește.

ACARUL : Socoteala din gară nu se
potrivește cu aia din tren. (*Din*

fund vin : Șeful gării, Ofițerul german și Mecanicul de locomotivă.)

OFIȚERUL GERMAN (*furios*) : Das ist verboten... Verstanden ? Warum oprit ?

MECANICUL (*către Șeful gării*) : Vă rog să-i explicați, domnule șef...

ȘEFUL GĂRII (*către Ofițerul german*) : Herr Ofizier, mai e nevoie de încă o locomotivă... (*Încearcă să explice prin semne.*) Verstand ?... Locomotivă...

MECANICUL : Spuneți-i că linia e udă și că nu garantăm să tragem optzeci de vagoane numai cu două locomotive... Ne mai trebuie una...

OFIȚERUL GERMAN : Wass ?

ȘEFUL GĂRII : Linia... verstand ?... Șinele sînt ude...

OFIȚERUL GERMAN : Wass ?

ACARUL (*se amestecă și el, ca să explice : pune alături, paralele, cele două degete arătătoare*) : Șinele... (*Apoi scuipe pe ele*)... ude...

OFIȚERUL (*teribil*) : Wass ?...

TURISTUL (*care a venit lângă ei, către Șeful gării*) : Îmi permiteți ? (*Apoi către Ofițerul german*) Herr Oberleutnant, noch eine Lokomotive wäre nötig.

OFIȚERUL GERMAN : O ! Ja ! Ich verstehe... Und wass ist zu tun ?

TURISTUL (*către Șeful gării*) : Întrebă ce e de făcut.

ȘEFUL GĂRII : Spuneți-i că trenul va trebui să aștepte în gară pînă va sosi acceleratul de București. Voi telefona la Predeal să nu detașeze una din locomotivele acceleratului. În aproximativ patruzeci de minute va fi aici. Nu avem locomotivă de rezervă în gară.

TURISTUL (*către Ofițerul german*) : In vierzig Minuten wird eine dritte Lokomotive hier sein.

OFIȚERUL GERMAN : Mein Gott ! Mein Gott !

ȘEFUL GĂRII : Eu mă duc la mișcare să iau legătura cu Predealul... (*Pleacă repede, urmat de Ofițerul german și de Mecanic.*)

TURISTUL (*se întoarce la Turistă, foarte vesel*) : Chérie, avem o șansă extraordinară : acceleratul va opri și aici.

TURISTA : Și eu, care începusem să mă plictisesc numai la gîndul că vom aștepta două ore personalul.

ACARUL (*scoate ceasul din buzunar*) : Nouă fix...

(*Apare Victor, vine lângă Acar.*)

VICTOR : Bună seara.

ACARUL : Bună seara.

VICTOR (*scoate o țigară*) : Îmi dai și mie un foc ?

ACARUL : Îți dau, de ce nu ? (*Îi deschide ușa de la felinar, iar Victor aprinde țigara.*)

VICTOR : Mulțumesc... (*Conspirativ*) „Ursul a coborît din pădure“.

ACARUL (*cu o tresărire pe care și-o reține*) : „Murele s-au copt peste noapte“... Unde-s ceilalți ?

VICTOR : În apropierea gării... (*Tare*) Mulțumesc. Bună seara...

ACARUL : Bună seara... (*Victor dispare pe peron. Acarul pleacă în fund.*)

(*Lumina se stinge și se aprinde pe compartimentul de tren. Două bănci sugerînd un compartiment de tren. Pe o bancă stau : Caterina și Călugărul. Pe cea din față : Comisarul și Profesorul. Cînd se luminează compartimentul, Profesorul e în picioare și se șterge la gură cu batista. De afară se aude gălăgie specifică de gară și pușcătul locomotivei.*)

PROFESORUL : În cîteva minute plecăm... Apă mai bună ca la Predeal, nu există nicăieri pe Valea Prahovei... (*Către Călugăr care citește într-o carte*) Părinte, ziceai că ți-e sete. Ai timp destul. Poate te duci și dumneata.

CĂLUGĂRUL : Toți ne ducem, fiule, cînd ne vine ceasul : Amin !

PROFESORUL (*se așază pe bancă, în fața Caterinei. Galant*) : Domnișoară, îmi permiteți : Caton Danielescu, profesor de filozofie. Mergeți la București ?

CATERINA : Da, la București.

(*Fluierat de locomotivă. Trenul pornește.*)

PROFESORUL : În sfârșit, am plecat !
CĂLUGĂRUL : Domnul să ne aibă în pază !

CATERINA : Ție-e frică de moarte, părinte ?

CĂLUGĂRUL : A venit vremea să mă rog pentru alții, nu pentru mine, fiica mea.

COMISARUL : Pregătirile pentru contraofensiva armatelor germane sînt gata. Se așteaptă doar ordinul fîhrerului !

PROFESORUL : Într-o lună îi vom alunga pe ruși dincolo de Urali !

CĂLUGĂRUL : Lumea întregă așteaptă ziua cea mare, fiule. Diavolul a furat cheile raiului și umblă cu ele în coarne.

PROFESORUL : Poate că nu sînteți de părerea mea, dar eu, ca filozof, cred în reîncarnare. Sufletele morților revin pe pămînt în trupurile altor oameni, de două sau de mai multe ori, pînă se purifică.

CATERINA : Sînt curioasă să știu dacă un om sărac se poate reîncarna într-un om bogat. Poate că reîncarnarea asta ține seama de condiția socială a oamenilor și nu-i amestecă.

PROFESORUL : Dumneata, părinte, ce părere ai ?

CĂLUGĂRUL : Mie mi-e cu neputință, fiule, să concep reîncarnarea : eu sînt vegetarian.

(*Lumina se stinge și se aprinde pe peron. Din fund vin Șeful gării și Acarul.*)

ȘEFUL GĂRII : Ce călători mai sînt ?

ACARUL : Afară de cei doi turiști care se pupă în spatele gării, nu mai e nimeni.

ȘEFUL GĂRII (*conspirativ*) : Unde e ?

ACARUL : Pe-aici era.

(*Din dreapta apare Victor.*)

VICTOR (*se apropie de ei*) : Am sosit.

ȘEFUL GĂRII (*vorbește încet*) : Totul a mers după instrucțiunile primite.

Mecanicii de pe locomotivă au oprit trenul spunînd că nu pot urca pe șinele ude cu o garnitură de optzeci de vagoane. Acum așteptăm acceleratul pentru București ca să ne lase una din locomotivele lui.

VICTOR : Bine.

ȘEFUL GĂRII : Ce facem mai departe ?

VICTOR : Din accelerat va coborî o fată cu o valiză în care aduce minele magnetice. (*Acarului*) Mă aștepți în fața ușii magaziei, ca să ți le dau. Le ascunzi în lădița cu scule și te duci să încerci frînele la trenul german. Vei lipi trei mine magnetice pe vagoanele de la mijlocul garniturii.

ACARUL : Am înțeles.

VICTOR : Fii atent : trenul are pază militară. După ce termini, strigi : gata !

ACARUL : Am înțeles.

VICTOR (*către Șeful Gării*) : Dai imediat drumul trenului. Mecanicii de pe locomotivă au primit instrucțiuni să iasă din gară în cel mai scurt timp.

ȘEFUL GĂRII : Bine.

VICTOR : Pentru orice eventualitate, tovarășii mei stau răspîdiți în spatele gării.

ȘEFUL GĂRII : Noroc ! (*Ies toți.*)

(*Apar : Turista, Turistul și Inspectorul*)

TURISTA (*inspectorului*) : Domnule, asta-i neobrăzare.

INSPECTORUL : Domnișoară, nu vă permite !

TURISTUL (*înfuriat*) : Ce... ce nu permiteți, domnule ?

INSPECTORUL : Eu îmi fac datoria !

TURISTA : Ce-ți pasă dumitale ce făceam noi în spatele gării ?

INSPECTORUL : Oricare om ascuns e suspect.

TURISTUL : Și, în definitiv, cine ești dumneata ?

INSPECTORUL (*arătînd insigna de la rever*) : Siguranța ! Actele dumneavoastră, vă rog !

TURISTUL (*intinzându-i buletinul, impertinent*): Poftim! Sint fratele generalului Popovici de la marele stat major. Domnișoara e cu mine.
INSPECTORUL (*cercetează actul, apoi servil*): Domnule, îmi cer scuze... Noi nu știm dinainte cu cine avem de-a face... Scuzele mele, domnișoară...

TURISTA: Mă rog... mă rog...

INSPECTORUL: Aici e o regiune dificilă. Mulți muncitori... mulți suspecți.

TURISTUL: Comuniști?

INSPECTORUL: În sfârșit... poate.

TURISTA (*foarte speriată*): Zău!...

INSPECTORUL: Vă rog să n-aveți nici o grijă, domnișoară. Nu vi se va întâmpla nimic.

TURISTUL: Siguranța e cu noi, chérie!

INSPECTORUL (*văzându-l pe Acar care vine din fund*): Vă rog să mă iertați o clipă... (*Turiștii pleacă*). Cam puțini călători.

ACARUL: Gară mică, domnule, ce să-i faci!

INSPECTORUL: Mai e mult până la tren?

ACARUL: Dacă mergeți la București, aveți noroc că astă-seară oprește și acceleratul și nu mai trebuie să așteptați personalul. Dacă mergeți la Brașov, aveți tren peste 80 de minute.

INSPECTORUL: Mulțumesc.

ACARUL: Pentru mine, călătoru-i călător: pleacă unde vrea, vine de unde vrea. Treaba lui!

INSPECTORUL: Te-ai supărat că te-am întrebat?

ACARUL: Da' de unde! De treizeci de ani, toată lumea mă-ntreabă. Mie-mi place să mă întrebe omul.

INSPECTORUL: Ai dreptate. Cei care-ntreabă sint oameni sinceri. Cei tăcuți sint suspecți. Să-ți dau un sfat: să te ferești de oameni suspecți!

ACARUL (*„naiv”*): Cum arată unul din ăștia, domnule?

INSPECTORUL: Din nenorocire, nu prea se deosebește de alții.

ACARUL: Și-atunci, cum poți să știi dacă e sau nu e?

INSPECTORUL: De obicei, un om care vine în gară, vine pentru tren, așa-i?

ACARUL (*hîtru*): Că doar n-o veni pentru acar!

INSPECTORUL: Ei, bine! Sint unii care vin, dar nu se urcă în nici un tren. Stau ore-ntregi fără rost. Ai observat așa ceva?

ACARUL: Oameni care stau ore-ntregi, am văzut, dar n-aș putea să jur că fără rost. Să vedeți: vine călătorul la opt pentru personalul de Brașov. Cit mai e pină la tren? zice el. Păi, zic eu, vreun ceas, că are-ntîrziere. Spuneți și dumneavoastră, ce să facă bietul călător? Trebuie se-aștepte? Trebuie. Și uite-așa: mai vorbesc, mai mă-nîncă, mai dorm și trece vremea!...

INSPECTORUL: Și bineînțeles că își deschid inima unul altuia și se împrietenesc. Așa-i în gară și în trenuri. Nu e mai puțin adevărat că poți s-auzi pe unii vorbind fără noimă, că nici nu-i înțelegi. Dumneata oi fi auzit destule pe-aici prin gară, așa-i?

ACARUL: Vorbe d-astea am auzit destule, să fiți dumneavoastră sănătos! Și ieri vine un călător și mă-ntreabă: cum se face, domnule acar, că toate gărilile sint așezate pe linia ferată?

(*Lumina se stinge și se aprinde pe compartiment*).

COMISARUL (*Caterinei*): Și cu ce ocazie ați venit la Brașov, domnișoară?

CATERINA: La o mătușă.

COMISARUL: Ați stat citeva zile, nu?

CATERINA: O singură zi. Nu pot lipsi mai mult de la serviciu.

COMISARUL: Și eu sint din Brașov. Pe ce stradă locuiește mătușa dumneavoastră?

CĂLUGĂRUL (*intervine repede, scoțind o sticlă*): Îți place rachiul, fiule ?

COMISARUL (*amabil*): Părinte, nu te supăra, dar vorbeam cu domnișoara.

CATERINA: Nu-i nimic, domnule, nu m-am supărat.

CĂLUGĂRUL (*repește, lăsând pe Comisar să reia discuția cu Caterina*): „Căci acei ce dorm, dorm noaptea, iar acei ce se îmbată, se îmbată tot noaptea” — zice apostolul Pavel în Epistola întâia către Tesalonicienii. E rachiul călugăresc, adică sfințit în sfânta minăstire. (*Bea o înghițitură, după ce își pune potcapul pe bancă*).

COMISARUL (*încearcă să reia discuția cu Caterina*): Pe ce stradă spuneti...

CĂLUGĂRUL (*din nou, repede*): Când a venit sfinția sa, starețul Nectarie la minăstirea noastră, tot rachiul d-ăsta a băut. Zicea că n-a mai înțilnit așa nectar, măcar că a umblat nu o dată pe la toate sfintele lăcașuri călugărești din Moldova și din Muntenia. După ce ne-am sculat de la ospăț, numai că începe sfinția sa Nectarie să zică pe dinafară tot molitvenicul, apoi întreg octoihul, după aceea toată liturghia și când a ajuns la ceaslov a trebuit să-l oprim cu blindețe și să-l ducem să se odihnească, fiindcă a doua zi avea drum mai departe. De plecat a plecat, dar de-abia după o săptămână ! (*Ride și bea din nou*.)

PROFESORUL: Șugubăț mai ești, părinte.

CĂLUGĂRUL: Să dai Cezarului, ce este al Cezarului și lui Dumnezeu, ce este al lui Dumnezeu, amin !

CATERINA: Poate că din acest motiv ți-ai scos potcapul înainte de a bea, ca să nu amesteci cele sfinte cu cele lumești.

CĂLUGĂRUL: Aș ! Înainte de a bea, totdeauna mi-l scot, fiica mea, ca

să nu-mi cadă când dau capul pe spate !

(*Lumina se stinge și se aprinde pe peron. Turista și Turistul stau pe bancă și discută cu Comisarul, care stă în picioare. Din fund sosesc Șeful gării și Acarul*).

ACARUL (*încet, către Șeful gării*): Ala de stă de vorbă cu turiștii e un copoi de la siguranță. L-am mirosit de la o poștă. Făcea pe călătorul cu mine.

ȘEFUL GĂRII: Fii cu ochii-n patru. Și nu uita că trebuie să termini repede.

ACARUL: Las' pe mine !...

(*Se aude trenul care vine și oprește în gară*.)

ȘEFUL GĂRII: Acum du-te și așteaptă în fața magaziei ! E destul de întuneric ?

ACARUL: Am stins felinarul.

ȘEFUL GĂRII: Grăbește-te ! (*Acarul iese repede. Din fund vine Ofițerul german. Șeful gării îi explică*) Locomotiva... a venit... Zehn Minuten... und fertig !...

OFIȚERUL GERMAN: Gut ! Gut ! (*Pleacă amândoi. În acest timp au sosit pe peron : Caterina, Profesorul, Comisarul și Călugărul*.)

COMISARUL: Ați avut o idee minunată, domnișoară, ca să coborâm. Ne mai dezmoțim puțin.

PROFESORUL: Unde-o fi cișmeaua ? (*În semiobscuritate, a apărut Victor privind țintă la cei care au coborât. O vede pe Caterina și o pirolește cu privirea. Caterina îl vede și ea și rămâne locului, cu răsufarea tăiată de emoție. Rămân două reflectoare, unul pe Caterina, altul pe Victor. Celelalte personaje rămân nemișcate în pozițiile surprinse*.)

CATERINA (*încet, cu emoție*): Victor ! (*Apoi către public*) Înțelegeți voi ? L-am înțilnit... După atîția ani... Omul pe care-l iubesc... tovarășul meu de luptă... Înțelegeți voi ?

VICTOR: Caterina... Așadar... pe tine te-așteptam !... Sînt fericit.

(*Luminile se reaprind. Celelalte personaje își reiau mișcarea.*)

PROFESORUL : Unde-o fi cișmeaua ?
(*Pleacă.*)

VICTOR (*vine zîmbind spre Caterina sub privirile atente ale Comisarului*) : Ce faci, domnișoară, prin gară pe la noi ?

CATERINA : Sint în drum spre București.

VICTOR (*incet*) : Vino după mine !
(*Tare.*) Nu te-am mai văzut de mult.
Unde lucrezi ?

CATERINA (*pornind cu el spre dreapta*) : La poștă... (*Ies amîndoi.*)

INSPECTORUL (*vine lîngă Comisar*) :
Cu ce ocazie pe aici, domnule Comisar ?

COMISARUL : Sst ! Urmăresc o suspectă.

INSPECTORUL : S-o arestăm !

COMISARUL : Încă nu. Vreau să văd cu cine se-ntîlnește. Mă duc după ea. (*Ies.*)

(*Acarul apare cu lădița cu scule și trece grăbit printre călători.*)

ACARUL : Ferește... Ferește...

(*Apar Turista și Turistul.*)

TURISTUL : E a treia oară cînd cochetezi cu un bărbat.

TURISTA : Va să zică, îmi ții socoteală !

TURISTUL : Prima dată cu studentul ăla în drum spre cabană.

TURISTA : Avea niște dinți ! Mai frumoși decît ai tăi !

TURISTUL : Apoi cu aviatorul de pe șosea.

TURISTA : Era înalt ! Mai înalt decît tine !

TURISTUL : Și acum cu agentul ăsta !
La el ce-ai găsit mai mult decît la mine ?

TURISTA : Prostia, chérie !

VOCEA ACARULUI : Dom' șef ! Dom' șef !

ȘEFUL GĂRII (*vine din fund cu Ofițerul german*) : Ce-i, Oaie ?

VOCEA ACARULUI : Gata, dom' șef !

ȘEFUL GĂRII : Bine, Oaie ! (*Către Ofițerul german.*) Fertig, Herr Oberleutnant !

OFIȚERUL GERMAN (*salutînd și întinzîndu-i mîna*) : Gut ! Auf wiedersehen !

ȘEFUL GĂRII : Auf wiedersehen ! (*Ofițerul pleacă. Către cei de pe peron*) În cinci minute, pleacă și acceleratul.

(*Se aude trenul-cisternă plecînd greoi și apoi se pierde. Turistii se îndreaptă spre tren. Apar Comisarul și Inspectorul.*)

COMISARUL : O fi fugit ?

INSPECTORUL : Era mai bine s-o fi arestat.

COMISARUL : Mulțumesc de sfat.
Acum ce facem ?

(*Apare Caterina, fără valiză. Rămîn toți trei privindu-se atent. Călugărul, de o parte, îi supraveghează. Acarul sosește și el.*)

COMISARUL (*Caterinei*) : Parcă aveai o valiză, domnișoară.

CATERINA (*calmă*) : Am lăsat-o în tren.

(*Șeful gării dă plecarea trenului ridicînd felinarul.*)

O VOCE : Pofțiți în vagoane !

(*Se aude un fluierat, apoi trenul se pune în mișcare.*)

COMISARUL (*Caterinei*) : Ești arestată !

CĂLUGĂRUL (*scoate repede un revolver de sub sutană și-l îndreaptă spre cei doi agenți*) : Mîinile sus ! (*Caterina sare lîngă Călugăr, ceilalți ridică mîinile, inclusiv Șeful gării și Acarul*). Și grăbiți-vă să vă urcați în tren, domnilor ! (*În semiobscuritate a apărut Victor. Caterina se duce la el.*)

COMISARUL : Ne vom mai întîlni.

VOCEA CATERINEI : Fii fără grijă !
Dar atunci vom fi mulți, foarte mulți, că nu ne veți mai putea opri !

CĂLUGĂRUL (*impingîndu-i spre tren*) : Haide, urcați-vă ! (*Inspectorul și Comisarul dispar, presupunîndu-se că s-au urcat în tren. Călugărul le strigă.*) Să nu trageți semnalul de oprire mai devreme de zece minute,

dacă nu vreți să vă citesc evanghelia după Matei !... (Trenul a ieșit din gară și se pierde. Se aude o explozie și cerul se înroșește de parte. Apoi încă două explozii. Toți privesc într-acolo).

ACARUL (lăsînd mîinile în jos): Am spus eu că benzina asta arde ușor !
(Lumina se stinge).

CATERINA (apare la rampă): Explozia trenului-cisternă a zguduit munții ca un avertisment, iar munții au răspuns cu ecourile lor, amintind dușmanilor că foarte curînd se vor prăbuși de-a valma peste ei, și-i vor strivi ca pe niște ciini... Nu uitați, oameni : au fost ani grei, anii pe care vi-i povestesc. Cei însetați după o lume liberă aruncaseră s-o înfăptuiască. Iar cei aruncați în celulele închisorilor și pe care călăii îi socoteau ca și morți, ei de acolo, dinăuntrul zidurilor reci, conduceau cu dîrzenie lupta celor dinafară. Mulți au căzut. Au căzut încrezători în victoria noastră, cu ochii mari, deschiși spre ziua dintii a libertății. Au căzut anonimi, așa cum luptaseră. Multora nu li se cunoaște numele. Zilele de azi vorbesc pentru ei...

În noaptea aceea, am plecat din gară împreună cu Victor și cu tovarășii lui. Peste cîteva zile, am ajuns într-un sat unde ilegalistii aveau ascunzătorile lor. De acolo trebuia să mă întorc la București. Dar... n-am mai ajuns.

(Curtea unei închisori. La ridicarea cortinei, cinci deținute se „plimbă” în cerc. În fund Gardiana cu o cravată.)

PRIMA DEȚINUTĂ (căt-re a doua): Ai mai văzut vreodată un cer atît de roșu ?

A DOUA DEȚINUTĂ : Nu, n-am mai văzut...

A TREIA DEȚINUTĂ (căt-re a patra deținută): Te-au bătut rău ?

A PATRA DEȚINUTĂ (face semn din cap că „da”).

A TREIA DEȚINUTĂ : Ticăloșii !...

A DOUA DEȚINUTĂ (se întoarce căt-re prima): Parcă-i minjit cu sînge...

PRIMA DEȚINUTĂ : Cine ?

A DOUA DEȚINUTĂ : Cerul.

PRIMA DEȚINUTĂ (se întoarce căt-re a cincea): Cînd ai venit ?

A CINCEA DEȚINUTĂ : Ieri.

PRIMA DEȚINUTĂ : Cum te cheamă ?

A CINCEA DEȚINUTĂ : Ioana. Pe tine ?

PRIMA DEȚINUTĂ : Veronica.

A PATRA DEȚINUTĂ (căt-re a treia): Mîine ieșim la raport.

A TREIA DEȚINUTĂ : Ce cerem ?

A PATRA DEȚINUTĂ : Îmbunătățirea mîncării.

A TREIA DEȚINUTĂ : Bine. Comunică și celorlalte.

GARDIANA (strigînd): Hei, vorbiți cam mult.

(Un timp cercul deținutelor se rotește tăcut.)

A CINCEA DEȚINUTĂ (căt-re prima): Aveți aici o tovarășă cu un copil...

PRIMA DEȚINUTĂ : Da : Caterina. A fost transferată la noi luna trecută.

A CINCEA DEȚINUTĂ : Am auzit că și-a salvat tovarășii !

GARDIANA : Nu vreți să tăceți ? (Cercul se rotește tăcut.)

A TREIA DEȚINUTĂ (căt-re a patra): Ce-ai mai aflat despre Caterina ?

A PATRA DEȚINUTĂ : Nimic. E închisă într-o celulă izolată din aripa dreaptă.

PRIMA DEȚINUTĂ (căt-re a doua): Trebuie să aflăm neapărat ce-i cu Caterina. Vom cere să ieșim la raport pentru ea.

A DOUA DEȚINUTĂ : Să fie trimisă la infirmerie cu copilul.

A TREIA DEȚINUTĂ (căt-re a patra): Ai învățat cîntecul ?

A PATRA DEȚINUTĂ : Da.

A TREIA DEȚINUTĂ : L-au învățat și celelalte ?

A PATRA DEȚINUTĂ : Da, și celelalte.

GARDIANA (repezindu-se la a treia deținută; cercul se oprește): Ce mai pui la cale ?

A TREIA DEȚINUTĂ: Nimic. Îi povesteam ce am visat azi-noapte.

GARDIANA: Cînd ai mai avut timp să visezi? Noaptea trecută ai stat tot timpul trează!

A TREIA DEȚINUTĂ: Noi visăm cu ochii deschiși.

GARDIANA: Ce, voi nu sînteți oameni?

A TREIA DEȚINUTĂ: Pînă mai ieri ziceai că noi nu sîntem oameni.

GARDIANA: Ce te privește pe tine ce ziceam? Spune-mi ce-ai visat cu ochii deschiși?

A TREIA DEȚINUTĂ: N-ai să-nțelegi.

GARDIANA (amenințător): Spune!

A TREIA DEȚINUTĂ: Bine, ascultă. Se făcea că mergeam singură pe un drum pustiu. Și era noapte. Am mers cît am mers și m-am pomenit cu cineva care m-a ajuns din urmă și m-a prins de mină. Eram doi. Apoi a mai apărut un om și m-a luat de mîna cealaltă. Și tot mergînd așa, soseau din ce în ce mai mulți oameni și au umplut drumul cît era de lung. Apoi am mers pînă au mijit zorile. Cînd, deodată, am intrat cu toții într-un luminis mare cît vedeam cu ochii. Ne-am oprit și am așteptat. Și cînd soarele a trecut pragul dintre cer și pămînt ne-am apropiat de el și l-am îmbrățișat.

GARDIANA: Ați îmbrățișat soarele?!

A TREIA DEȚINUTĂ: Da, soarele!

GARDIANA: Hm! Caraghios vis. Vă interzic la toate să visați! Altfel, știți ce v-așteaptă!

A TREIA DEȚINUTĂ: Știm: răsăritul soarelui.

GARDIANA: Ajunge! Toată lumea la celule!

(Scena rămîne goală, apoi apare Caterina, cu un copil în fașă. Caterina începe să se plimbe aproape de zid. Gardiana se răstește la ea.)

GARDIANA: Nu pe-acolo! Ți-am spus că n-ai voie să te plimbi pe lîngă zid. (Caterina vine spre rampă.)

Ai noroc cu puil ăla de năpîrcă pe care-l ții în brațe, că de mult ai fi fost oale și ulcele.

CATERINA (aplecîndu-se asupra copilului, îi vorbește în șoaptă): Ai auzit, mamă? Pui de năpîrcă...

GARDIANA: Ce tot sporovăiești acolo?

CATERINA: Nimic.

GARDIANA: Cum, nimic? Ce, eu n-aud? Mai ești și obraznică? Ți-arăt eu!...

CATERINA (cîntă încet): Nani, nani, puilul mamei...

GARDIANA: N-ai voie să cînți.

(Glasurile deținutelor încep să întoneze un cîntec de leagăn, întii mai încet, apoi mai tare).

GLASURILE DEȚINUTELOR:

Nani, nani
Puilul mamei.
Stăm de veghe,
De priveghe,
Noaptea pîn-la cîntători
Ca să ai somnul ușor.

CATERINA: Așa, puilul mamei, ai adormit!...

GARDIANA: Dacă mai scoți o vorbă, îți tai plimbarea!

CATERINA (la megafon): Ai auzit și tu? N-am voie să vorbesc cu tine. Dar mama ta are să-ți vorbească în gînd și tu ai s-o auzi... Cînd ai să te faci mare, am să-ți povestesc într-o zi... ceva. Cum ai venit tu pe lume. (Lumina se stinge.)

...Au zăvorît ușa celulei și au plecat. N-au vrut să mă ducă la infirmerie. Nimeni n-a vegheat la nașterea ta. Și totuși...

(Un reflector se aprinde pe figura Caterinei, care privește atentă. Copilul a dispărut. Din partea opusă privirii Caterinei apare Eliad.)

ELIAD: Bine te-am găsit, Caterino.

CATERINA (tot timpul cu privirea în altă parte): Meștere.

ELIAD: Ai fost totdeauna o fată cu-rajoasă... Capul sus, Caterino. Nu ești singură. Sîntem cu tine, noi toți, prietenii tăi, tovarășii tăi... (Apare și Milan.)

MILAN (vesel): Ziare! Ziare! Am păstrat ultimul ziar și am alergat să-ți-l aduc. Ascultă! (Desface larg ziarul și citește.) „Din sursă oficială, toate agențiile lumii transmit: Caterina va naște... un băiat“.

CATERINA: Milan, tot de năzbîtii te ții!

(Apare Victor).

VICTOR: Caterina!

CATERINA: Victor... Te așteptam!...

VICTOR: Curaj, Caterino! Vom învinge și în curînd vei fi liberă. Să m-aștepți. Vom veni într-o zi și vom deschide larg porțile închisorii... Vom veni...

(Lumina se stinge și se aude din nou vocea Caterinei la megafon).

VOCEA CATERINEI: Și tu, băiatule, ai venit pe lume în ciuda ordinului dat de domnul director. Dacă nu m-au împușcat pînă acum, e datorită ție. Ți-am dat viață ca la rîndul tău să-mi dai viață. Viața pe care am apărât-o și pentru care am fost tirată în fața judecătorilor. Într-o zi am să-ți povestesc cum a fost...

(Un reflector o luminează pe Caterina care stă în picioare, nemișcată, în mijlocul scenei. În fund apare Judecătorul, apoi în cele patru colțuri apar, rînd pe rînd: Comisarul, Inspectorul, von Krisch și Directorul Doftanei, fiecare fiind luminat de cîte un reflector.)

JUDECĂTORUL: Dosarul numărul 2502! (Caterinei) Unde te-ai născut?

CATERINA: Pe pragul dintre două lumi.

JUDECĂTORUL: Ai fost la azil?

CATERINA: Da. Acolo am fost vinduță unui cîrciumar pe un butoi cu vin.

JUDECĂTORUL: Ești nevasta unui evadat din închisoare pe care poliția îl caută de patru ani.

CATERINA: Grăbiți-vă să-l prindeți! Va veni ziua cînd vă va

căuta el pe voi și nu veți ști unde să vă ascundeți!

JUDECĂTORUL: Martorii!

COMISARUL: A lucrat la un legător de cărți, comunist notoriu, arestat și mort în închisoare.

CATERINA: A murit mai liber decît trăiți voi, care l-ați închis!

DIRECTORUL DOFTANEI: A pătruns la Doftana și a instigat pe deținuți la revoltă.

CATERINA: Vă e frică și de cei cu lanțuri la picioare!

KRISCH: A ajutat la capturarea unui camion german cu încărcătură de douăzeci de puști-mitraliere...

CATERINA: Tovarășii mei aveau nevoie de arme!

INSPECTORUL: A luat parte la minarea unui tren cu benzină pentru armata germană.

CATERINA: Am aprins o torță în cinstea zilei de mîine!

JUDECĂTORUL: Ajunge! Recunoști că ești comunistă?

CATERINA: Este o cinste, domnule președinte. Cine mi-o poate lua?

JUDECĂTORUL: Nu ți-e frică?

CATERINA: Pe mine nu mă va bles-ta nimeni!

JUDECĂTORUL: Să sfîrșim odată! E rîndul apărării! (Urmează o tăcere lungă. Judecătorul se uită în jur, căutînd cu privirea, apoi.) N-ai avocat? Cine te apără?

CATERINA (cu mina întinsă spre sală): Ei, domnule președinte! Sînt mii, sînt zeci de mii, sînt milioane! Ei, care nu încap într-o sală de judecată. Ei, cărora le-ați trimis, într-un război nedrept, copiii și părinții! Ei, cărora le singerează inima de durerea dispăruților fără întoarcere. Pe care i-ați mințit cu vorbe de paradă și pe care i-ați batjocorit fără rușine. Ei, domnule președinte, ei mă apără! Vor veni la judecata mea încolonați și cu steaguri roșii în frunte! Și cînd vor sosi aici, au să vă judece ei pe

voi și va trebui să le dați socoteală!

JUDECĂTORUL: Nimeni nu te va putea salva, Caterina, nici o instanță.

CATERINA: Curtea de Casație a Istoriei v-a și condamnat!

JUDECĂTORUL: Să sfârșim odată! În numele legii..

CATERINA: Nu recunosc legea voastră!

JUDECĂTORUL: În numele legii, pe baza depozitiilor...

CATERINA (*începe să cînte*): Porniți înainte, tovarăși!

JUDECĂTORUL: Taci! Taci!

(*De departe se aude tot mai puternic Corul.*)

CORUL: „Porniți înainte, tovarăși!”

JUDECĂTORUL (*în timp ce Corul cîntă*): Ce se-aude? Cine cîntă?

CATERINA: Oamenii! Vin la judecata mea!

JUDECĂTORUL: Opriți-i! Opriți-i!

CATERINA: Prea târziu, domnule președinte; vin puhoi!

JUDECĂTORUL: Puneți-i lanțurile și aruncați-o în cea mai îndepărtată temniță!

(*Judecătorul se precipită în culise, martorii dispar și ei, scena se întuneacă, iar cîntecul se pierde. Caterina rămîne în mijlocul scenei, luminată de un singur fascicol de lumină. Se aude un zgomot surd: huruit de tancuri, de avioane, explozii, țăcănit de mitraliere. Zgomotul se intensifică. Apare Corul.*)

CATERINA: Dar ce se aude?

CORUL: Fierbe pămîntul!

CATERINA: Nori negri s-adună grămadă sub stele și-ncalecă, vîntul gonind nebunește.

CORUL: Și trăsnetul spintecă noaptea, și iată-l: se frînge izbîndu-se tare de cer!

CATERINA: Iar cerul se rupe în mii de bucăți și cade lovind pe dușmanii-ngroziți.

CORUL: Și urletul vîntului intră-n prăpăstii, și zguduie munții din temelii. Și apele-n maluri plesnesc-nebunite și groaznic se zbat zvîrcolindu-se-n albi, ca trupuri imense de negri balauri.

CATERINA: Și tunetul bubuie-nspăimîntător! Se rupe și osia grea a pămîntului!

CORUL: Se clatină stîlpii pereților lumii! Priviți-i: sînt gata să se prăbușească!

CATERINA: Clădi-vom cu mîinile noastre din nou o lume mai bună și adevărată!

CORUL: Se-nșiră coloane pe drumul izbînzii și-n noapte pornesc înainte spre ziua!

CATERINA: Salut dimineții eterne de mîine!

(*Zgomotul a devenit asurzitor. Acum se aud și urale. Lumină puternică.*)

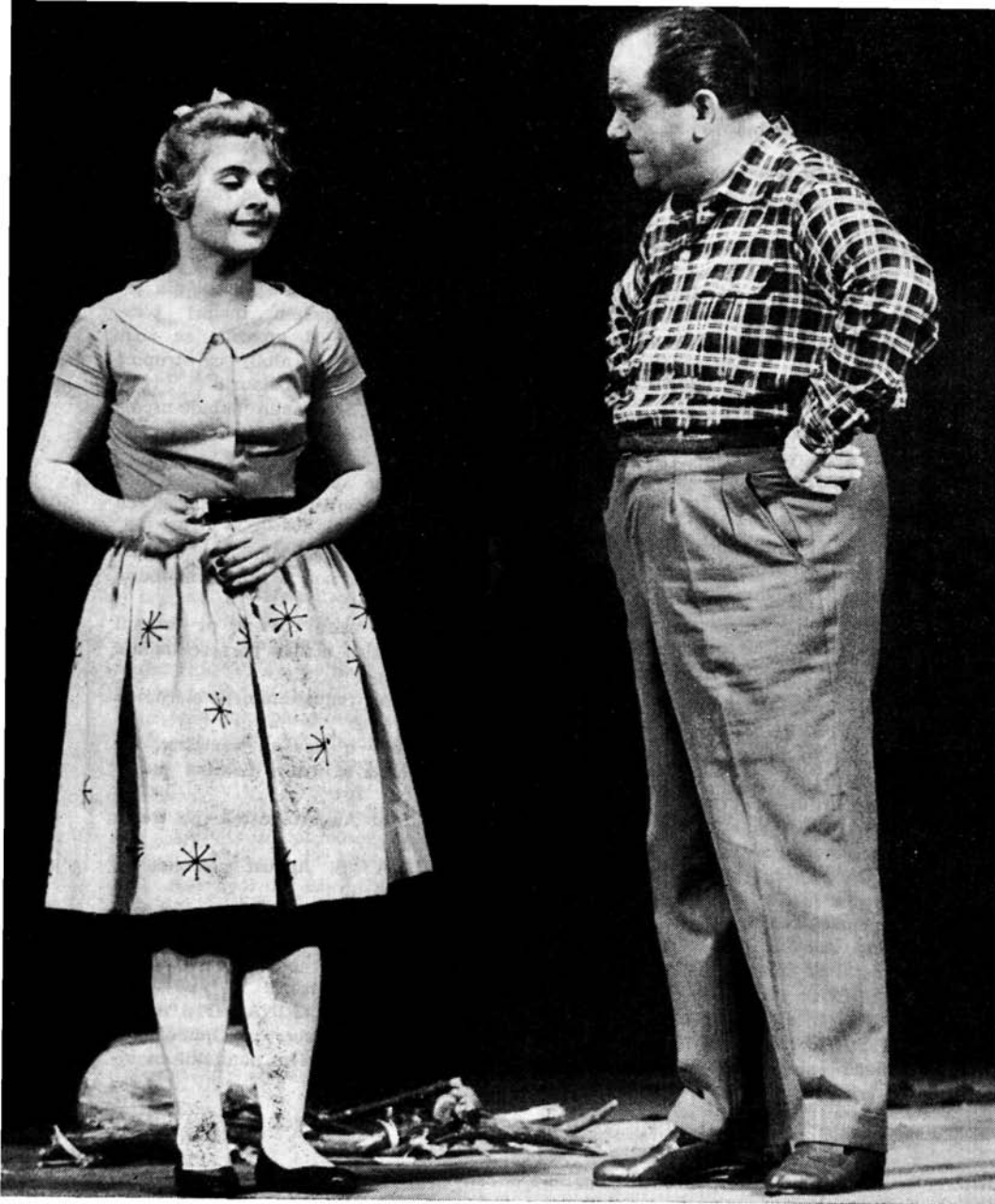
CORUL: Și August pășește pe trepte de aur!

CATERINA: Și August pătrunde în inima țării!

CORUL: Topească-se-n foc ruginitelile lanțuri!

CATERINA: E vremea să umplem pămîntul cu visuri!

CORUL și CATERINA: Fiți gata! Lumina din zori ne inundă! E vremea să umplem pămîntul cu visuri!

Vasilica Tastaman (Pix) și Șt. Ciubotărașu (Mastacan)
www.cimec.ro

„O DEZBATERE DESPRE DRAGOSTE“ SAU MAI MULT DECÎT ATÎT ?

„PRIETENA MEA PIX“ PE SCENA TEATRULUI DE COMEDIE

P

rimul și cel mai de seamă merit al Teatrului de Comedie rămâne îndrăzneala înfruntării prejudecăților și convențiilor teatrale, încetățenite în problema rigorilor comediei dramatice, și înscrierea pe afiș a piesei *Prietena mea Pix**. De aici decurg toate valorile spectacolului, iar într-o ierarhizare a lor arbitrară, am cita în capul listei capacitatea lui de a stîrni un mare interes în rîndurile publicului, stimulîndu-l la reflecție și luare de atitudine, incitîndu-l să pună întrebări și să afle răspunsuri. Ca și textul dramatic al lui V. Em. Galan, care s-a arătat a fi o dezbatere — în bună măsură, ieșită din comun — pe marginea noilor raporturi umane stabilite în societatea noastră socialistă, spectacolul Teatrului de Comedie posedă același timbru original, aceeași notă inedită, care-i conferă un farmec propriu, în peisajul dramatic al ultimei Decade a dramaturgiei originale.

Dacă această piesă „este o dezbatere despre dragoste“, cum indică atractiv programul de sală al teatrului (dar e cu mult mai mult decît atît !), atunci neîndoios spectacolul *Prietena mea Pix* inaugurează — am spune — o abordare îndrăzneată a eternei și inevitabilei teme, nelipsită din orice conflict dramatic al zilelor de ieri sau de azi. Prezentarea melodramatică a sentimentelor, contemplarea romanțioasă a consecințelor, înduioșările lirice — combinate în șabloane și rețete care, oricît s-ar vrea de complicate, tot arhicunoscute rămîn — sînt înlocuite aici prin apariția unei dimensiuni noi, care stabilește noi proporții și direcții în analizarea temei iubirii. Această nouă dimensiune — s-o numim : conștiință socialistă — obligă la o rejudecare a valorilor și sentimentelor, în lumina altor date istorico-sociale, adică în lumina realității noastre. Această nouă dimensiune apără *Prietena mea Pix* de pericolul măsurării stărilor și reacțiilor sufletești cu etaloane vechi, protejează piesa și spectacolul de acțiunea și consecințele vătămătoare ale sentimentalismului mic-burghez. Această dimensiune s-a tradus în spectacol prin atitudinea lucidă, ușor ironică, a regizorului față de personaje (după cum se arăta în piesă autorul față de eroi), neîngăduindu-le refugiul în poze romanțioase, apelul la melodramă. Dimpotrivă. Spontaneitate lirică onestă, firescul în exprimarea sentimentelor, discreție și pondere în efuziuni, ca și un umor propriu tuturor posesorilor de bun simț, însoțesc spectacolul de la un capăt la celălalt, propunînd spectatorilor să reflecteze la problemele dragostei (și nu numai ale ei), în lumina concepției eroinei, Pix, despre ele. „Concepție“, dacă se pot numi astfel reacțiile umane firești ale unei adolescente, educate într-o lume liberă, eliberată de exploatare și eliberată de robia prejudecăților lumii vechi.

O problemă care trezește interesul spectatorilor în fața spectacolului *Prietena mea Pix* este aceea a libertății individului în societatea socialistă. Conflictul în

* Data premierei : 23 aprilie 1961. Regia : Radu Penciulescu. Decoruri-costume : I. Popescu-Udrishte. Distribuția : Ștefan Ciubotărașu (Mastacan), Vasilica Tastaman (Mihaela-Pix) ; Val. Plătăreanu (Paul-Cain) ; Amza Pellea (Andrei Sava) ; Liliana Țicău (Silvia) ; Rozalia Avram (Daniela) ; Tilda Radovici (Sofia) ; Costel Constantinescu, N. Turcu (Pătrățică) ; Iurie Darie (Șoimu) ; Al. Lungu (Cujbă) ; D. Chesa (Carol) ; Iarina Demian, Marius Rolea (Tinăra pereche din bibliotecă) ; Cezar Tătaru (Un copil).

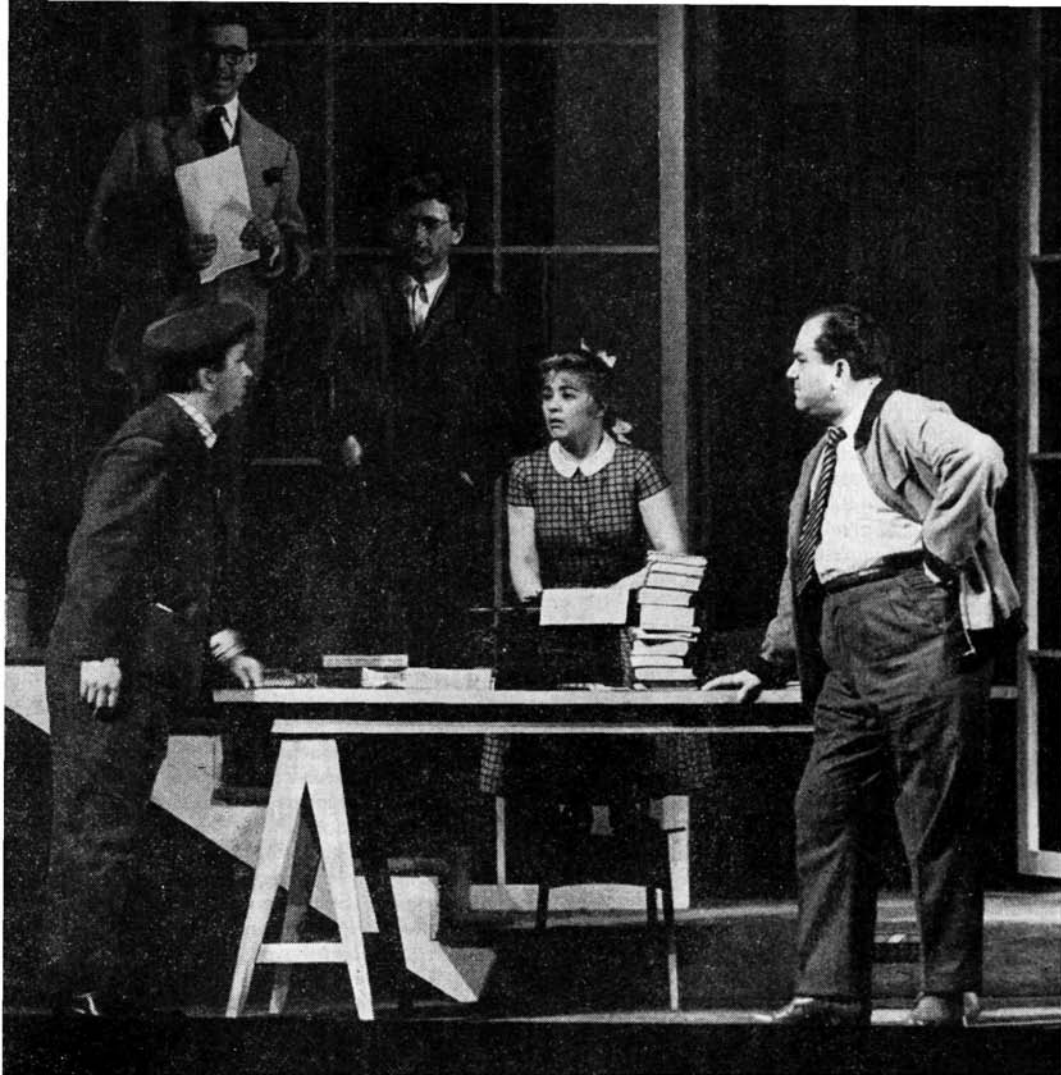
care se zbate Mastacan este tipic pentru omul aflat în pragul transformării conștiinței sale sociale, ca rezultat al unei noi existențe sociale. Evoluția lui Mastacan încearcă oarecum să ilustreze pe plan literar ceea ce adnota Marx în „Manuscrise economico-filozofice“, cu privire la caracterul umanismului socialist. Astfel, teoretica dar și pasionanta discuție dintre Mastacan și Andrei (tabloul 2), și care a devenit unul din momentele de suport ale spectacolului, invită la nenumărate reflecții în jurul acestei probleme destul de abstracte. Inginerul Mastacan, care o viață întreagă a purtat în sine, cu amară neclintire, credința că „pe om bîta l-a făcut“, nu poate cuceri „imperiul libertății“ de conștiință, decît cu o condiție de bază: „Adevăratul imperiu al libertății... nu poate înflori decît pe terenul imperiului necesității. Condiția de bază este scurtarea zilei de muncă“ („Capitalul“, pag. 87). Cu alte cuvinte, eliberarea muncii de exploatare, sau ieșirea de sub dominația întreprinderii „cainizate“, îi oferă acum inginerului Mastacan posibilitatea să se *elibereze* de amenințarea bîtei, îl pune în situația să mediteze la dimensiunile și calitatea unor sentimente pe care le constată la cei din jur, dar despre care el, într-adevăr, nu știe chiar „nimic, nimic“. Eliberarea morală a inginerului Mastacan și care continuă eliberarea sa materială, săvîrșită de alții mai de mult, începe în clipa în care el simte necesitatea imperioasă de a acționa altfel, cu totul altfel decît pînă atunci. Și, prima lui acțiune concretă este apelul la sfatul „omului, al oamenilor din jur.

Paralel cu procesul eliberării spirituale a lui Mastacan de sub robia simțămîntelor înșositoare — în care plata dragostei cu bani peșin este doar un aspect — Galan încearcă să sugereze și procesul *umanizării acestuia*.

Din acest punct de vedere, dincolo de nede săvîrșirea ei pe planul construcției dramatice, piesa e meritorie prin modul ascuțit în care pune o problemă de educație comunistă. „Desființarea proprietății private este, prin urmare, completa *emancipare* a tuturor simțurilor și însușirilor omenești; dar ea este această emancipare tocmai prin faptul că aceste simțuri și însușiri au devenit *umane*, atît în mod subiectiv, cît și în mod obiectiv“. (Marx, „Manuscrise economico-filozofice“, pp. 118—119.) Într-adevăr, acesta este procesul pe care autorul și regizorul l-au avut în vedere, cînd, prin insesizabile mutații etice, au vrut să concretizeze transformarea lui Mastacan din „bitocrat“ mai întîi într-un participant activ la munca unei întreprinderi socialiste și apoi, în perspectivă, într-un adevărat om, a cărui calitate „nu se trece în buletinul de identitate, ci se presupune că o are“.

Prietena mea Pix se înscrie pe linia ofensivă care se deslușește în ultima vreme în unele scrieri din dramaturgia noastră, de dezbateri în jurul problemelor de educare a conștiinței socialiste. În ea scapără flacăra unei polemici aprinse, cu teoriile moralei burgheze încă în vigoare în alte părți, cu rămășițele acestei morale care mai dănuie în jurul nostru.

Apropiindu-se cu dragoste și interes de această piesă, colectivul Teatrului de Comedie, în frunte cu regizorul Radu Penciulescu, a manifestat o atitudine creatoare față de text, și cînd afirmăm aceasta, nu ne gîndim numai la adaptarea scenică a textului (săvîrșită, de altfel, cu multă chibzuință), ci la fidelitatea creatoare față de *spiritul piesei*, față de latura ei înnoitoare. În spectacolul Teatrului de Comedie prezidează — pe drept cuvînt — umorul. El nu se poate confunda nici un moment cu comicul. Căci, e un umor de o factură neobișnuită, care contrastează cu rețetele unor spectacole de comedie, sau cu uzitate pețarde comice. Regizorul Radu Penciulescu a situat dezbateri din jurul ideilor și sentimentelor sub zodia gîndirii înaintate, a ironiei lucide. Dispoziția tonică a spectatorului însoțește tot timpul încercuirea morală în care se zbate Mastacan, urmărește cu satisfacție zborul multiplelor săgeți care i se aruncă. Și surisul

Scenă din actul I

dăinuie tot timpul pe buze, fiindcă arcu este purtat de o fetiță abia ieșită din copilărie. Sprijinind-o, alături de ea, luptă împotriva lui Mastacan ceilalți: Paul, Andrei, Silvia, Sofia, contribuind fiecare în parte la acoperirea cu ridicol a „uriașului cu orbul găinilor”. Interpreții respectivi folosesc, într-o gamă variată, mijloacele subtile ale ironiei, zeflemelei, aluziilor înțepătoare sau înțelegerii amuzate, dar rîzînd întotdeauna de Mastacan cu superioritatea generoasă a omului liber, bogat în simțăminte mari, frumoase.

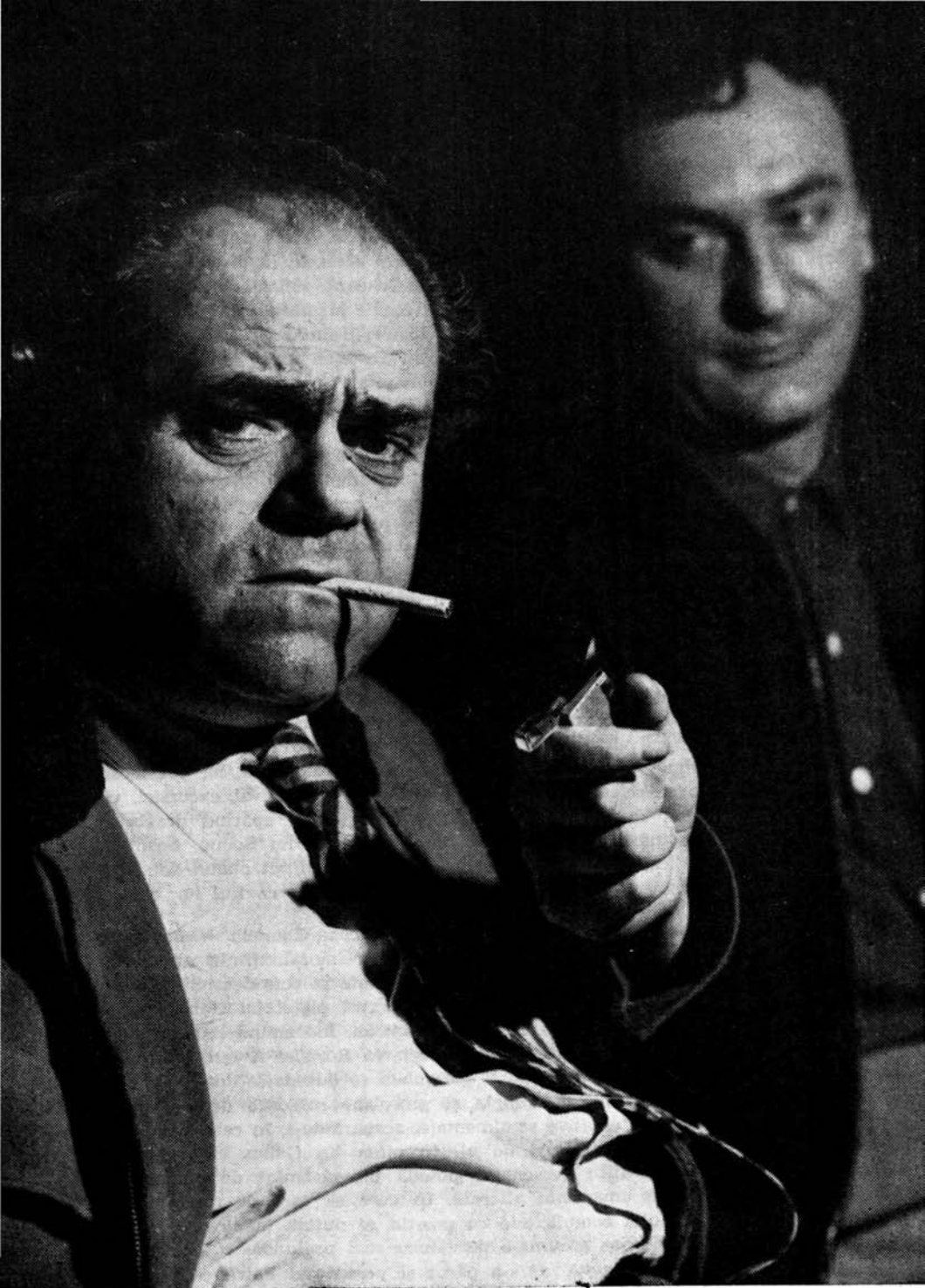
O altă trăsătură care ni se pare cu evidență realizată de regie în organizarea spectacolului, este ofensiva ideilor înaintate, atacul conștiinței socialiste. Conside-

rînd *Prietena mea Pix* drept o piesă de idei, de dezbatere, regizorul a pus un accent puternic pe discuția din tabloul 2 (pe care el o consideră, în ciuda caracterului ei discursiv, „cea mai frumoasă scenă din piesă“). Transpunerea scenică a acestui moment, socotit drept pilon dramatic, filozofic, al acțiunii, a fost urmărită cu meticulozitate, în vederea obținerii unui relief artistic în înfringerea evidentă a teoriilor lui Mastacan. Aici, Andrei conduce, cu aparentă nonșalanță, cu umor, ofensivă împotriva lui Mastacan, dărîmînd în fond cu seriozitate și convingere bine sedimentată, întreg eșafodajul teoriilor cinice și „cainice“, înjghebate de Mastacan de-a lungul unei vieți petrecute în lumea bîtei. Scena e jucată la rampă, cu fața spre public, duelul ideilor, atacarea lui Mastacan săvîrșindu-se într-o mișcare de scenă armonioasă, plină de subtext. Iar jocul cu țigara, cu ultima țigară împărțită frățește în toiul aprinsei polemici, sugerează cu discreție o tovărășie de tranșee, de luptă, care-i unește pe cei doi, care promite cu amuzament o apropiere viitoare între cei care astăzi stau încă la hotarul a două lumi opuse ca gîndire. În intenția regizorului, o scenă similară, de ofensivă a ideilor, s-a vrut și discuția Mastacan—Sofia, din actul II, tabloul 2. Aici, argumentele soției cu privire la taraba pe care se etalează familia burgheză și relațiile dintre părinți și copii trebuiau să fie la nivelul unei demonstrații de... economie politică! Adică, nu melodramă! După cum și scena Mastacan—Daniela din același tablou, și care precede momentul cu Sofia, în decursul a numeroase repetiții, a fost concepută ca un moment de polemică, în care protagoniștii își expun pe planuri diferite, dar întîlnindu-se în lanțul sentimentelor înjositoare, incapacitatea lor de a înțelege dimensiunile dragostei între oameni liberi.

În spectacolul Teatrului de Comedie strălucesc — conduse cu mîină sigură de Radu Penciulescu — două mari, remarcabile, creații actoricești, care contribuie la obținerea unor acte de stare civilă pentru respectivii eroi literari. Este vorba de Ștefan Ciubotărașu — Mastacan și Vasilica Tastaman — Mihaela (Pix). Și fiindcă am vorbit de caracterul ofensiv al eticii socialiste în spectacol, trebuie să spunem că cea mai puternică imagine din spectacol, și care rămîne întipărită multă vreme în mintea spectatorilor, este înfruntarea deschisă dintre aceștia doi, cu victoria deplină, irevocabilă, a fetei asupra celui care poate să-i fie tată.

Ștefan Ciubotărașu a compus portretul scenic al lui Mastacan din asemenea trăsături elocvente, încît prin forța imaginii artistice create de el, supratema spectacolului apare limpede: naufragiul moral, ridicol, al Mastacaniilor în lumea noastră. Ciubotărașu și-a desfășurat partitura integrîndu-se pe deplin ideilor regizorale, urmărind subordonarea creației sale, concepției de ansamblu a spectacolului. La prima sa apariție, în actul I, Mastacan—Ciubotărașu irumpe exploziv, aducînd în scenă o prezență masivă, tumultuoasă, respirînd o plenitudine vitală, cuceritoare. Dar în același prim act, Mastacan—Ciubotărașu își manifestă concret „concepția“ sa despre viață, despre dragoste, despre relațiile dintre bărbat și femeie. În acea clipă, „urîșul“ Mastacan se dovedește „ponosit“, invalid sufletește, iar infirmitatea sa, departe de a provoca compătimire, stîrnește hazul ridicolului. Urîșul apare pleoștit, caraghios, fiindcă alfabetul său, sistemul său de comunicare cu oamenii, în sfîrșit, toată știința vieții acumulată de el o viață întreagă, nu-l ajută azi să se descurce în lumea sentimentelor și relațiilor umane eliberate: Mastacan nu poate comunica cu cei din jur și, în primul rînd, cu propriul său fiu. Și Ciubotărașu relevă cu deosebită finețe ridicolul în care se cufundă cel care, crezînd că știe tot, nu știe în realitate nimic.

În rolul lui Pix, Vasilica Tastaman confirmă pe deplin marile sale calități artistice, farmecul scenic, inteligența gesturilor, spontaneitatea replicii, ca și participarea neconținută în acțiunea scenică. Vasilica Tastaman—Pix îi răspunde cu

Ștefan Ciubotărașu (Mastacan) și Amza Pellea (Andrei Sava)

hotărîre ingenuă lui Mastacan, îl înfruntă, îl înțelege și vrea... să-l ajute. Marele merit al actriței este exprimarea firescului acestei atitudini. Întrebările pe care și le pune Pix despre viață — și viața a pus-o de timpuriu în situații încurcate —, modul ei tăios, intransigent, chiar crud, de a judeca oamenii și părinții, în primul rînd; certitudinile ei înduioșătoare în legătură cu Daniela, în legătură cu Paul, întreg universul ei de gîndire și simțăminte, aparțin unei generații care trăiește *altfel* și nu admite tabela de criterii a moralei burgheze. Vasilica Tastaman—Pix îl doboară definitiv pe Ciubotărașu—Mastacan. Dacă în actul II, în disputa teoretică cu Andrei (Amza Pellea), Ștefan Ciubotărașu marchează refuzul încăpățînat al inginerului de a admite dreptatea celuilalt, acum teoriile lui Mastacan se prăbușesc, nu în fața unor argumente fondate pe știința materialismului istoric, ci în fața experienței de viață, în fața adevărului pe care-l rostește cu o candoare crudă Vasilica Tastaman—Pix: „Nu v-a ocolit. Știți... v-a uitat!“ Această replică, actrița o dozează cu deosebită știință a nuanțelor, sugerînd în puține cuvinte prăpastia spirituală care desparte două lumi.

Slujind cu pasiune creatoare și relief artistic piesa de debut a lui Galan, spectacolul Teatrului de Comedie se mai poate încă împlini pe planul expresiei artistice. Dacă regia a marcat cu precizie tonalitatea antimelodramatică (și anti-bufă) a spectacolului, și a vegheat cu infinită grijă la acuratețea mișcării de *idei* din tabloul 2, de pildă, nu în aceeași măsură a izbutit să suplinească neîmplinirile textului din mai ales a doua parte a spectacolului, cînd se observă o scădere a intensității dramatice, o fărîmîtare a conflictului.

Cînd trebuie să redea atmosfera, climatul etic în care se desfășoară acțiunea, spectacolul pierde din intensitate, destrămîndu-se oarecum țesătura lui dramatică. Aceasta se resimte, mai cu seamă, în ultimul act. Iar acest ultim act, care reprezintă replica *de viață*, dată discuției teoretice din actul II, își pierde semnificațiile ca atare și dispărînd subtextul acțiunilor rămîn doar o seamă de intrări și ieșiri, de însăilări de replici, cu virtuțile și mai ales stîngăciile dramatice respective. Fundalul pe care trebuie să se desfășoare prăbușirea ridicolă a lui Mastacan lipsește, după cum nu se relevă cu pregnanță climatul tonifiant al excursiei, cu alte cuvinte, *planul doi*, care să participe activ la acțiune: apărînd dragostea dintre Paul și Pix, respingînd intervențiile Danielei sau ale lui Șoimu, hohotînd la mîrginirea lui Pătrătică, participînd la pedepsirea lui, în sfîrșit planul doi, care să întărească replica finală a lui Pix, spunîndu-i lui Mastacan că fiul lui, că oamenii l-au uitat...

În altă ordine de idei, distonează în spectacol scena Daniela — Paul din actul II. Acest moment dramatic, de acuzare directă a imoralității în gîndire și faptă, devine un prilej de vulgaritate scenică, ce umbrește în considerabilă măsură apelul către puritatea sentimentelor, la care invită textul piesei lui Galan. Ni se pare că regia a înțeles oarecum unilateral rolul Danielei, îndrumînd interpreta pe o altă linie decît cea indicată de autor. În interpretarea Rozaliei Avram — de altfel, pe aceste coordonate expresiv compusă — Daniela se dovedește doar o femeie de moravuri ușoare care, uzînd de simple și grosolane mijloace de cochetărie feminină, eșuează în diverse tentative sentimentale, acaparîndu-l, în cele din urmă, pe Pătrătică și „realizîndu-se“ alături de el. În piesa lui Galan însă, Daniela reprezintă mai mult decît atît: personajul posedă un zăcămint de cinism, de amoralitate dezabuzată, de umanitate alterată, în care se ascunde multă amărăciune, multă invidie, multă complicitate cu prostia, și puțină înduioșare resemnată pentru sine, trăsături care pretind o dezvăluire mai profundă.

Tratat cu o anumită ușurință ni s-a părut și personajul Pătrătică, care în text apare mult mai complex decît în spectacol. Actorul Costel Constantinescu,

în primul său rol pe scena bucureşteană, a demonstrat cu talent că, în realizarea unui tip satiric pe scenă, se pot folosi şi alte mijloace decât caricaturizarea ostentativă, cârligele şi şabloanele unui comic învechit. Creionat cu sobrietate şi pondere, Pătrăţică şi-a dovedit pe scenă obtuzitatea meschină, prostia drapată în principialitate, făţarnicia respingătoare. Dar am fi dorit o precizare mai răspicată a nocivităţii acestui personaj, fiindcă Pătrăţică face parte din categoria acelor care sînt periculoşi prin deghizament şi trişare.

O realizare actricească deosebită în acest spectacol îi revine lui Iurie Darie, interpretul rolului Şoimu. În acest rol mic, aproape nebăgat în seamă de text (despre care, la o repetiţie, actorul susţinea că poate să lipsească cu totul din piesă), Iurie Darie a compus cu luciditate critică, într-o manieră originală, desenîndu-i portretul doar din cîteva linii, un personaj de „insectar“, o figură menită să rămînă într-o colecţie de specimene ale trecutului.

Misiunea scenică a personajului Andrei — personaj care, pe drept cuvînt, a fost considerat de critica dramatică, schematic şi nedesăvîrşit — a fost împlinită cu mult farmec actricesc de Amza Pellea, care a interpretat scena discuţiei cu o matură stăpînire a ideilor, cu calmul optimist al omului conştient că deţine certitudini vitale.

În rolul lui Paul, Val Plătăreanu aduce, cu discreţie şi studiată dezinvoltură, gravitatea adolescentului pus în faţa unor situaţii categorice, dar credem că actorul e capabil să dezvăluie o prezenţă scenică şi mai grăitoare, un acord actricesc mai prelung, mai subtil, în realizarea frontului de luptă alături de Pix.

În alte roluri, de mai mică sau mai mare întindere, au apărut Liliana Țicău (Silvia), tonică, cu un umor schiţat vag, dar de bună calitate, Al. Lungu (Cujbă), o compoziţie pitorească cu multă promptitudine în acţiune, D. Țesa (Carol), o apariţie episodică dar corectă, Tilda Radovici (Sofia), puţin prea melodramatică. Cuplului Iarina Demian—Marius Rolea (tinăra pereche din bibliotecă), îi pretindem mai multă poezie consistentă de şantier, mai mult subtext şi mai puţină ostentaţie liricoidă.

Aici, în aducerea la unison a feluritelor personaje din „planul doi“, în marcarea mai precisă a sunetului pur, a tonului exact din replica fiecăruia (şi ne gîndim la Tilda Radovici, la Iarina Demian şi Marius Rolea etc.), ne-am fi aşteptat la un efort mai intens din partea creatorilor spectacolului; astfel, s-ar fi realizat mai deplin, mai armonios, caracterul său de mică simfonie, în care, alături de cei doi solişti, participă, cu egală intensitate şi limpezime în sunet, toate instrumentele.

Scenografia lui I. Popescu-Udrişte este funcţională, amuzantă, mai ales fundalul din ultimul tablou. Mai puţin izbutite şi integrate în atmosfera piesei ni s-au părut costumele, dar problema costumului eroilor contemporani — în general, în spectacolele noastre — merită o discuţie cu totul aparte.

În stabilirea climatului de *piesă de idei* şi *spectacol-dezbatere*, *Prietena mea Pix* ocupă un loc însemnat, prin rechizitoriul pe care îl face moralei burgheze şi prin pledoaria pe care o susţine pentru etica şi educaţia socialistă.

Mira Iosif

cu EUGENIA POPOVICI despre alții și despre sine

Se inserase. Umbrele strecurate în cameră estompau coloritul viu al cretonului, gilceava micuțelor răstușe din colțul bibliotecii, gravitatea volumelor grele, contopind nedefinit figura hazlie a lui Buratino cățarat pe palierul patului. Era în această „cabină de vapor“, cum o numise gazda mea, cu un zîmbet ștrengar, un vîl-mășag armonios de culori și prezențe comice și, în același timp, de ordine și gingașă sobrietate. Ici și colo, se desprindeau caricaturile lui Cik, care conturau hiperbolic personalitatea actriței din fața mea, sau fotografiile Luciettei, Ziței sau Mariei, care o multiplicau în zeci de feluri.

— Din ce în ce mai tinără — răsună, șugubăț, glasul de clopoțel al actriței, care-mi urmărise privirile îndreptate spre cele trei fotografii ale Oanei (din 1936, 1943, 1958). Cu prima, am debutat, imediat după terminarea Conservatorului, la Teatrul Național (unde am rămas fără întrerupere pînă azi). Oana de atunci era o fetiță zglobie și... foarte emoționată. Abia mai tîrziu i-am putut conferi forța psihică și adîncimea ce i se cuveneau.

— Ca modalitate de interpretare, Oana s-a transformat în timp ?

— Nu, ca interpretare n-am schimbat-o. Personajul s-a dezvoltat ca temelie interioară, ca forță expresivă, nu ca intenție.

Privirile mele continuau să iscodească în șirul fotografiilor, rolurile mari, necunoscute mie, ce urmaseră după aceea.

— Degeaba. N-ai să le găsești. După debut, n-am mai jucat nici un rol important. Eram apreciată... în vorbe. Practic însă, nu mi s-au încredințat decît apariții fugare : Efîmița din *Capul de rățoi*, Fata din *Curierul din Lyon*. ...Era un chin pentru mine... Iubeam teatrul cu o pasiune oarbă, cum să-ți spun, așa ca pe un iubit, în exclusivitate. Dar asta nu conta. Rolurile erau oferite interpretelor recomandate de direcție sau sprijinite fătîș de către autor. Chiar și cei mai cin-

știți regizori erau obligați să facă concesii. Și pe urmă mai era ceva. Eu nu prea aveam loc în repertoriul frivol, bulevardier, care năpădise biata noastră scenă, între cele două războaie mondiale.

— *N-ați încercat niciodată asemenea roluri — îndrăznii eu, furind cu ochii o fotografie ce mă contrariase, de când intrasem (alături de Mihai Popescu se afla o tină ră frumoasă, într-o rochie de seară foarte decoltată).*

— Ba da. Când eram solicitată de companii particulare. Acolo sînt în *Scumpa mea Ruth*, iar aci, în caricatura asta a lui Cik, tot într-un rol de cochetă comică, în *M-am născut ieri*. Nu-mi plăceau rolurile astea, nu-ți închipui cît erau de seci. Ce gîndire scenică, ce analiză psihologică sau interiorizare puteai face atunci cînd avea prioritate ca „argument artistic“ etalarea mătăsurilor, briliantelor și a... picioarelor frumoase.

— *Atunci, care au fost factorii care au contribuit la formarea dv. artistică ?*

— Cred că ceea ce m-a susținut la început au fost îndrumările și exemplul profesoarei mele Maria Filotti. Această mare actriță se ferea să scoată din elevi copii ale propriei ei personalități : de aceea le stimula neîncetat inițiativa. Alegea cu grijă materialele de lucru, potrivit posibilităților fiecăruia, tocmai pentru a le asigura o dezvoltare normală, firească. Niciodată n-am surprins vreo intervenție brutală din partea ei. Ne urmărea cu atenție, dirijîndu-ne cu îndrumări și sugestii.

În mine personal avea multă încredere și de aceea m-a determinat să încerc o gamă întreagă de genuri : dramă, comedie, travesti. Am jucat la clasă și în *Käthi din Heidelbergul de altădată* și în *Scampolo*, iar producția mi-am dat-o cu *Vocea* lui Cocteau, cu un rol de cochetă dramatică. Toate acestea m-au ajutat să mă fixez de la început pe o linie proprie.

— *Cum ați reușit ulterior să evoluati pe această linie ?*

— Mi-a fost teribil de greu. Dacă nu intervenea schimbarea radicală din viața noastră, nu știu ce m-aș fi făcut. Cred sincer că ar fi fost practic imposibil să mă dezvolt artistic. Înainte de Eliberare, jucam foarte, foarte puțin. Apărusem într-un moment cînd în arta noastră interpretativă dominau și se întreceau vechea modă a interpretărilor emfaticе și sforăitoare, cu „noua“ formulă de teatru impusă de repertoriul frivol. În genere, ambele categorii trimiteau la joc exterior. Accentele se marcau doar prin voce și mișcare. Dar în timp ce tributarii școlii romantice franceze tindeau spre eroi de proporții și grandoare, ceilalți, înarmați doar cu „temperamentul“ lor, se insinuai în sfera senzualității, alunecînd nu de puține ori spre trivialitate și vulgaritate.

— *În această perioadă au existat totuși oameni de teatru care au susținut firul tradiției noastre realiste...*

— Existau. Erau cei dotați cu o personalitate puternică, cu etică și bun simț artistic, cu multă pasiune pentru teatrul nostru, pentru prestigiul său. Cred că cel mai tenace combatant pe frontul realismului nostru scenic a fost Paul Gusty. Sub bagheta acestui neobosit căutător al adevărului scenic, chiar și cei mai inveterați reprezentanți ai „categoriilor artistice“ de care ți-am vorbit jucau mai decent, mai apropiați de viață. Gusty lucra enorm cu actorii. Oricît de mic ar fi fost un rol, nu admitea înțelegerea lui mecanică. Pînă nu diseca împreună cu interpreții cele mai profunde cute ale rolului, nu era mulțumit. Lucra pînă și cu fiecare figurant în parte. Așa se face că spectacolele sale aveau o coeziune nemaipomenită, dar nu numai coeziune, ci și un echilibru între actor, culoare și muzică, o armonie. Avea un deosebit simț scenic. Montările sale nu aveau nimic din formulele mustind de inventivitate ale lui I. Sava, de pildă, sau din „marile montări“, cu piei de urși, mătăsurі și candelabre, ale lui Soare Z. Soare. Se impuneau însă

printr-o extraordinară autenticitate și adîncime de gîndire. Și — de ce n-am spune-o ? — pe scenă palpita o viață adevărată. Gusty nu se îndeletnicea cu reconstituiri așa cum făcea Reinhardt, și care erau atît de la modă pe atunci, nici nu avea viziuni proprii abracadabrante în privința unor lucrări dramatice. Respecta cu rigurozitate spiritul autorului. Pentru el, Ibsen era Ibsen, Tolstoi era Tolstoi. Sesiza și reda profund și subtil stilul autorului. De aceea, spectacolele sale erau o adevărată școală pentru actorii noștri.

— *Credeți că personalitatea unui actor prejudiciază personalității rolurilor ?*

— E clar că nu, dar cred că trebuie să facem o distincție netă între interpreți și personalități scenice. Interpreții reușesc să-și contopească propria personalitate cu cea a eroului, oferind spectatorului sinteza dintre concepția sa asupra personajului și personalitatea acestuia. Personalitățile scenice se reprezintă numai pe ele. Concepția lor asupra rolului nu se contopește cu singele personajului, rămînînd la suprafață prin amănuntele exterioare : mască, costum, mișcare. De aceea, toți eroii lor au o consistență similară.

— *Ne-ar interesa să știm, cum reușiți, practic, să nu fiți ...o personalitate scenică ?*

— Hm... Pentru că sînt prea interesată de personalitatea nouă a rolului. Să știi că eu niciodată nu am considerat un rol sărac, oricît de mic ar fi fost el. În această privință îi datorez mult lui Stanislavski. Oricît ar fi de fugară apariția mea pe scenă, faptul că trebuie să-i confer autenticitate mă obligă la un proces întreg de analiză și sinteză, de detectare și decantare.

Să zicem că eu ar trebui să iau într-o piesă un interviu. Aș putea deci să mă înarmez cu un carnetel, ca al dumatile, și să par atentă. Nu ? Ei, dar asta nu-i nimic... Așa consemni o acțiune, dar nu reprezînți omul. D-ta nu ești un robot care înșcrii mecanic. Ai venit aci cu impresiile d-tale personale despre mine,

De la stînga la dreapta : In Zița din „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale ; in Eufrosina Grosu din „Surorile Boga” de Horia Lovinescu ; in Lucietta din „Bădăranii” de Goldoni.

In rolul titular din „Maria” de Vasile Iosif

In Billie Dawn, împreună cu Mihai Popescu (Paul Verrall), in „M-am născut ieri” de Kanin Garson.

cu diverse alte impresii acumulate în timpul zilei, și captezi altele noi. Mă ascuți, mă întreb și vorbești cu mine, dar, în tot acest timp, cauți să mă descifrezi și din lucrurile din jur, în atmosfera casei mele, a culorii, a luminii, a caricaturilor și colecțiilor mele hazlii. Poate că duci și un dialog intim, neuzit de mine, dar sesizabil pe alocuri... Din cînd în cînd, vocea ploii de-afară îți amintește de noapte, de drum, de oboseală...

Pentru ca să dau impresia de real, trebuie să redau toate aceste amănunte, nu numai scopul: interviul. Dar timpul pe scenă e scurt. Și atunci, încep să cern, pentru a reține din toate *esențialul*, pe care mă străduiesc să-l expun cît mai simplu, cu mijloace cît mai discrete, mai reținute, dar, crede-mă, întotdeauna sincere. Vezi, tocmai în reținerea acestui esențial, intervine concepția mea directă asupra eroului, prin care încerc să relev ceea ce servește ideii piesei. Îți mai amintești de eleva din *Steaua fără nume*? Fetița aceasta, îmbrăcată cu același șorț negru, cu aceeași băscuță, cu aceleași codițe blonde, putea să evolueze în sensuri cu totul diferite. Putea foarte bine să fie un omuleț în care a început să se trezească o feminitate precoce și care caută, copilărește încă, cuceriri în această gară. Eu am preferat, dictat de conținutul piesei, ca acest micuț personaj să marcheze și el aspirația către o altă lume, vibrantă în toată piesa. La dimensiunile personajului, aspirația nu e conștientă ca la eroul central, se manifestă printr-o mare curiozitate copilărească pe care nu și-o poate satisface decît acolo, la gară, pe furiș, în clipele în care fulgerător trece pe lîngă ea o lume misterioasă, fascinantă. Aceasta este, într-un fel, Ursa ei mare, mai palpabilă și în același timp mai efemeră decît steaua profesorului Miroiu.

— *Ați interpretat pînă acum o gamă foarte variată de roluri și toate la același înalt nivel artistic. Aveți cumva și preferințe?*

— Da, îmi plac rolurile contemporane; prefer de o mie de ori să joc un rol ca Maria, poate mai slab realizat, decît o Anna Karenina. Ce vrei? Problemele ei nu mă mai interesează și n-aș reuși să le redau convingător. E atît de pasionant tipul uman modern, e proaspăt, e nou..., e viu și apropiat, palpită alături de noi cu probleme care sînt ale mele, ale lui, ale spectatorului din sală. Problemele lui mă captivează și mă obligă în același timp. De acest om nou, de ideile lui, mă simt legată de mult. Încă din copilărie am fost familiarizată cu ele. Tatăl meu m-a crescut într-un spirit sănătos, m-a învățat să prețuiesc munca și pe oameni după valoarea lor umană. Asta m-a apropiat de la început de oamenii simpli și rolurile acestea le-am interpretat întotdeauna cu mare căldură. În momentul cînd oamenii aceștia s-au impus cu impetuozitate în locul ce li se cuvenea, cînd dramaturgia a început să le creioneze imaginea, eu n-am întîmpinat dificultăți.

— *Odată cu acești eroi ați întîlnit și noi probleme de tehnică profesională interpretativă?*

— Indiscutabil. Vezi d-ta, eroinele mele de pînă atunci nu erau frămîntate de probleme majore. Cercul preocupărilor lor se limita la mediul familial, intim, de moment. Odată cu prima eroină de un fel nou, o muncitoare din piesa Mariei Banuș, *Îndrăgostiții*, s-au ivit probleme neobișnuite. Această ființă nu mai era tutelată de familie sau soț și, implicit, independența îi oferise o psihologie mai amplu conturată. În ea se trezise conștiința propriei sale valori umane, a rolului ce-l joacă în societate, a importanței acțiunilor sale. Era pentru prima oară cînd problematica eroinelor mele se înscrisa, intra în preocupările majore ale actualității. Acțiunea și faptele ei trebuiau să aibă o anumită pondere. Interpretarea femeii de azi solicită o altă modalitate de joc, mai multă complexitate psihică, mai multă forță de interiorizare și o gamă nouă de mijloace, prin care trebuie să-i marchezi evoluția. Uite, de pildă, rolul Mariei. Evoluția acestei femei de la

țară din robia seculară a familiei, a bărbatului, spre libertate și prețuire, spre conștiința propriei sale entități umane, m-a pasionat de-a dreptul. Mai ales că personajul evolua atât pe plan social, cât și în viața sa intimă, raportul dintre ele schimbându-se treptat. În primul act, Maria mea e încă dominată de personalitatea bărbatului. M-am folosit de elemente care să sugereze nesiguranța ei interioară, am mers tiptil, alunecând ca o umbră, am vorbit timorat. Treptat, odată cu evoluția sa interioară, aceste elemente se transformă. Mersul devine mai hotărît, debitul verbal are un ritm mai ferm, basmauă mi-am legat-o la spate, așa ca toată fața să se lumineze. M-am străduit ca în ființa ei să se cristalizeze o personalitate cu care trebuia s-o înfrunte pe cea a soțului. Tot timpul am căutat să relievez mobilul transformării sale, care nu se datorește orgoliului (pentru că ajunge președintă de gospodărie), ci conștiinței responsabilității sale față de colectiv, față de oameni și munca lor.

O evoluție de alt gen mi-a solicitat eroina lui Baranga, Aurora din *Rețeta fericirii*. Ființa aceasta, la început foarte veselă, tonică, de care oamenii fac haz, suferă spre final o dramă. Pentru ca să nu fie o discrepanță între comic și dramatic, m-am ferit să îngroș prea mult personajul, astfel ca trecerea să se producă firesc. Trebuie să-ți spun că acesta a fost primul meu rol de vîrstă.

— *Mi se pare că ați jucat și în Surorile Boga.*

— O, da. Și eroina aceea m-a interesat foarte mult. Ridica problema rezolvării singurătății, nu neapărat printr-un bărbat sau familie, mobil pentru care vechile eroine acceptau orice compromis, ci prin intrarea în marea familie a colectivității.

— *V-am reținut cam mult, totuși n-aș vrea să plec înainte de a ne împărtăși impresiile pe care le-ați avut cu ocazia celor două turnee făcute în străinătate.*

— Teatrul italian m-a interesat mult. Sînt mari artiștii italieni, au un deosebit simț al culorii, al armoniei. Dar în afară de teatru și monumentele lor de artă, nu mi-a plăcut acolo. Atmosfera din jur era neliniștitoare: oamenii se zăbeau, alergau parcă fără să știe ce au de făcut, fără să știe încotro merg. Diferența de atmosferă dintre cele două țări pe care le-am vizitat este inimaginabilă. În Uniune, totul era mai sobru, dar domnea o atmosferă de mare puritate și elan. Da, cred că acesta e termenul cel mai bun. Acolo am văzut teatrul în care vibrează pasiunea pentru adevăr, pentru autenticitate. Totul era expus cu o simplitate emoționantă, o simplitate care apropia eroii de sală, care contopea sala și scena într-un fluid căruia nu i te puteai sustrage. Ceea ce am mai admirat noi mult la actorii sovietici este marele respect pe care-l poartă spectatorului. Toți se conduc după principiul că orice spectacol este o premieră pentru spectatorul unei serii. Și, în fond, aceasta trebuie să fie profesiunea noastră de credință. Nu sînt actriță de premieră, iar spectacolele degradate îmi provoacă o adevărată suferință. Eu joc pentru oameni și întotdeauna am căutat să mă apropii de spectator prin sinceritate. Cine știe dacă am reușit...

Angela Ioan

TURNUL TEATRULUI „MAIAKOVSKI“

Cu prilejul unor neuitate vizite în țara noastră, mii de spectatori au cunoscut și au apreciat marea artă a teatrelor M.H.A.T., Malii, Mossoviet, „Vahtangov“ din Moscova, a Teatrului „Pușkin“ din Leningrad, ale cărui spectacole au fost aplaudate încă în această stagiune.

Turneul Teatrului „Maiakovski“ din Moscova vine să întregască imaginea pe care publicul nostru și-a făurit-o despre teatrul sovietic în decursul ultimilor ani.

Despre Teatrul „Maiakovski“ și căutările sale creatoare, despre personalitatea conducătorului său artistic, Nikolai Pavlovici Ohlopkov, s-a scris mult în presa noastră. În ultimul timp, oamenii noștri de teatru au avut prilejul să urmărească interesanta dezbatere despre „regie și contemporaneitate“, în care Ohlopkov și concepțiile sale despre teatru au stat în centrul atenției. Iată de ce spectacolele Teatrului „Maiakovski“ au fost așteptate la noi cu un deosebit interes.

La solicitarea revistei noastre de a vorbi cititorilor despre Teatrul „Maiakovski“ și preocupările sale artistice, N. P. Ohlopkov ne-a trimis articolul pe care avem bucuria să-l publicăm mai jos.

PARTICULARITĂȚI ȘI CĂUTĂRI

Articol scris special pentru revista „Teatrul“

de N. P. Ohlopkov

regizor principal al Teatrului
„Maiakovski“, artist al
poporului al U. R. S. S.

Teatrul „Vladimir Maiakovski“ din Moscova a primit cu multă emoție invitația de a întreprinde un turneu în Republica Populară Română. Vremea noastră a făcut din oamenii de artă, oameni profund interesați în stringerea relațiilor de prietenie atât între reprezentanții artei tuturor popoarelor, cât și între popoare înseși, ale căror năzuințe, speranțe și strădanii inspiră arta contemporană.

Noi, oamenii de artă sovietici, urmărim cu un deosebit interes realizările obținute în R.P.R., mai ales în domeniul artei și culturii, și urmărim cum oamenii muncii își făuresc acolo propriul lor destin — liber și fericit — dezvoltând în muncă pașnică marile lor tradiții patriotice.

În ceea ce ne privește pe noi, cei din Moscova, sintem convinși că o luare de contact, vie, cu orașele României, întâlnirile cu muncitorii, țărani, intelectualii

Romîniei vor fi prilejuri pentru impresii deosebit de puternice. Căci am auzit multe despre talentatul popor român.

Teatrul nostru a mai întreprins turnee, în Polonia și Cehoslovacia, în 1949. Anul acesta am pornit să vizităm Polonia, Bulgaria și România, țări unde știm că măiestria dramaturgilor, regizorilor, actorilor, scenografilor și muzicienilor este foarte înaltă.

Întemeiat în 1923, teatrul nostru este, asemenea altor teatre create atunci, rodul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Și nu întimplător ani de-a rândul el s-a numit „Teatrul Revoluției“, pentru că, abia la a treizecea aniversare, să dobîndească numele marelui poet al revoluției — Vladimir Maiakovski.

De ce tocmai Maiakovski? Pentru că în creația noastră, noi tindem să aplicăm o seamă din principiile teatrale afirmate la timpul său de poet. Dar în afară de aceasta, sînt nespuse de fericit că teatrul nostru îi poartă numele, mai întîi pentru că prima încercare a capacităților mele regizorale am întreprins-o, la vîrsta de 21 de ani, montînd, în centrul pieței orașului, o „acțiune de masă“, pentru cinstirea zilei de 1 Mai, „acțiune“ la care participaseră actori, orchestre, muncitori, soldați (artilerie, cavalerie, infanterie), și la care colaboraseră activ și cîteva zeci de mii de spectatori; apoi pentru că cel dintîi spectacol scenic al meu, la Teatrul Orașenesc din Irkutsk, l-am realizat cu *Misterul Buf* de Maiakovski.

Copilăria și tinerețea indică felul cum a fost „conceput“ omul, spunea Alexandr Blok. Eu am fost „conceput“ de o acțiune de masă în piața publică, și de Maiakovski.

Lozinca maiakovskiană: „Teatrul nu este o oglindă ce reflectă, ci o lupă care mărește“ ne-a stat îndrumar în căutările pasionate ale *imaginii artistice*. Năzuința noastră nu se limitează doar la crearea de către actori a chipurilor personajelor; noi urmăm chipul spectacolului în întregimea lui (îmbinînd arta regizorului în primul rînd cu arta actorului).

Spree căutarea adevăratei esențe a teatrului din zilele noastre, ne-au stat îndrumar cuvintele lui Maiakovski din prologul *Misterului Buf*:

„Aici vă vom arăta
Viața cea adevărată,
însă preschimbată
de actori
în chip surprinzător,
nemaivăzut!“

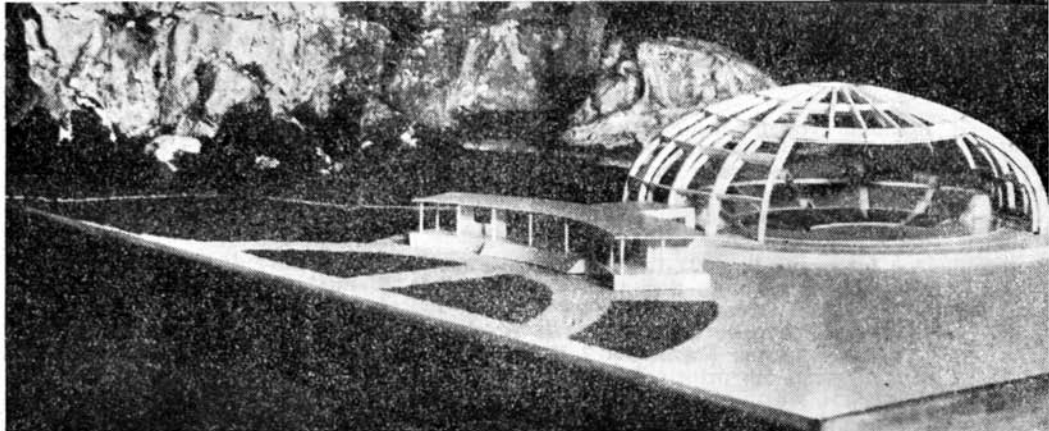
Năzuim să descoperim așadar o *convenție*, care să îngăduie spectatorului a-și da frîu liber fantaziei sale creatoare, care să-l facă să uite că e spectator, preschimbîndu-l într-un coparticipant creator la realizarea spectacolului.

Mai presus de orice, important este faptul că Maiakovski reprezintă întru-chiparea vie a artistului care și-a închinat creația Poporului și Contemporaneității. Opera lui este pătrunsă de elan revoluționar, iar poezia lui, plină de „toate uriașele sentimente ale contemporaneității noastre, mișcă, pentru prima oară într-o operă de artă din ultimul timp, un conținut adecvat fenomenelor vieții“ (așa cum scria A. V. Lunacearski despre *Misterul Buf*).

Principalul nostru țel este să răspundem prin creația noastră chemării timpului, să simțim contemporaneitatea, să punem în scenă (ca să vorbim concret) piese actuale, contemporane, să căutăm nu numai un conținut contemporan, dar să turnăm acest conținut al spectacolelor, în forme corespunzătoare, contemporane.

Repertoriul se întemeiază în teatrul nostru, în special pe piesele dramaturgilor noștri. Teatrul nostru a colaborat sau colaborează într-un chip viu, creator, cu dramaturgi sovietici, ca Vsevolod Vișnevski, Alexandr Korneiciuk, Nikolai Pogodin, Aleksandr Fadeev, Leonid Leonov, Aleksei Faiko, Aleksei Arbuzov, Aleksandr Stein, Vera Panova, Frații Tur și alții.

Iar piesele care trezesc în primul rînd interesul nostru sînt cele actuale, cele care dezbate combativ o problematică contemporană. În lumina aceasta, noi cei de la „Maiakovski“ socotim întreaga activitate a teatrului drept un laborator experimental, destinat să ne înlesnească o largă cunoaștere a vieții, priceperea de a asculta pulsul ei, afirmarea înaltelor idei umaniste, exprimarea unor probleme ascuțite în variatele forme ale sintezei artistice, capacitatea de a înfățișa cu profunzime și emoționant tipuri de contemporani, de a ne croi drum prin hățîșul șabloanelor și platitudinilor teatrale, capacitatea de a fi curajoși și îndrăzneți; de a fi inițiatori în soluționarea unor importante probleme teatrale, de a căuta ade-

Macheta noului tip de teatru proiectat de N. P. Ohlopkov și arh. I. E. Mal'în (varianta I, anul 1956)

vărata esență a spiritului teatral în teatru ; toate aceste căutări combinându-le organic cu cercetarea și aprofundarea complexei vieți lăuntrice a oamenilor, ținând în permanență seamă că, în afara omului, nu există nimic în arta teatrului.

Spectacolele noastre program reprezintă întotdeauna o experiență creatoare, cu ajutorul căreia dorim să verificăm viabilitatea, forța ideilor și problemelor precum și forma reflectării lor prin diverse mijloace artistice. Prin ele năzuim să prevedem apariția unui nou conținut și a celor mai felurite genuri, a celor mai variate forme de spectacole — fie spectacole de săli, fie în aer liber, fie spectacole pentru 600—1000 de spectatori, fie pentru 20.000—40.000 de spectatori, fie spectacole pe „scene-cutii”, fie spectacole realizate pe planuri arhitecturale cu totul inedite. Năzuim să găsim soluții pentru spectacole exclusiv actoricești, lipsite de decoruri, de scenă etc. (o atare experiență am încercat-o odată cu *Aristocrații*), sau pentru spectacole în care să se îmbine într-un tot armonios toate genurile artistice cîte intră în alcătuirea artei teatrale : arta dramatică, interpretativă, regizorală, decorativă, muzicală, vocală, corală, pantomima, baletul, arhitectura, arta luminilor etc. În toate cazurile, elementul principal rămîne arta actorului. O asemenea formulă o experimentăm actualmente punind în scenă *Medeea* lui Euripide.

Căci, vor apărea nu numai dramaturgi noi, o nouă artă a actorului, ci și noi Rahmaninovi, Skriabini, Prokofievi, Șostakovici, și aceștia vor visa într-un chip nou la fantastice partituri muzicalo-cromatico-luminoase pentru noi Prometei contemporani.

Vor apărea și noi arhitecți de teatru care vor transforma sau vor construi din nou edificiile teatrale, preschimbind „scena-cutie” și sala de spectacol. Vor fi găsite noi spații de joc pentru actori, vor apărea poate noi echicleme antice pentru așezarea în prim-plan a actorului, vor renaște poate și vor apărea într-o lumină nouă și experiențele noastre de a prelungi și mișca acțiunea dramatică în sala de spectacol ; vor apărea noi și mobile „drumuri ale florilor” și experiențe de triplice teatrale, iar scenografiile împreună cu actorii și regizorii se vor arunca în „marea veseliei eline” și poate vor găsi căi cu totul inedite.

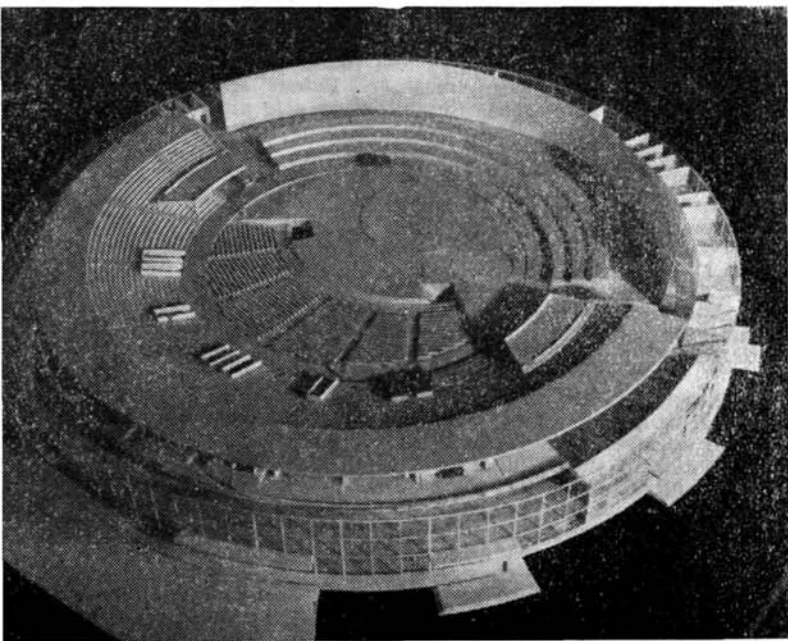
Și ce ritmuri noi și jocuri de ritmuri mai pot să apară în construirea spectacolelor și în noile piese, care prin însăși structura lor vor semăna cu omul viu ! Întocmai respirației acestuia, atunci cînd urcă un munte, ritmul piesei și al spectacolului va fi constituit din întreruperi, va fi avîntat precum zborul păsărilor, ori lent și calm, ca plutirea lină a norilor, ori alternînd, din cînd în cînd, cu salturi, ca în ciudatele „nocturne” ale lui Claude Debussy.

Trebuie însă să ținem întotdeauna seamă că arta teatrală este o muncă colectivă.

Vom fi fericiți să ne întîlnim cu spectatorii și cu oamenii de artă din România. Ne vom împărtăși unii altora năzuințele și visurile. Dacă va fi cazul, vom intra în dispute. Ne vom sfătui. Căci, teatrul este o navă pornită în larg să descopere noi tărîmuri pe harta artei, mergînd pe îndepărtate mări și necunoscute oceane ale vieții omenestii, ca să cerceteze în profunzime *Omul*, să dezvăluie tainele sufletului său și tainele artei, tainele acelor încîntări, „cliche de extaz”, cînd sufletul spectatorului tulburat de artă, eliberat nu de sentimentele și ideile vieții, ci de

prizonieratul sentimentelor și grijilor mărunte, se avintă spre idei, sentimente, năzuințe majore.

Trebuie să înaintăm cu toții spre Contemporaneitate. Înainte, cu toate că artiștii, așa cum scrie Pușkin, „primesc ei cele dintii gloanțe și cele dintii lovituri, toate, riscuri ale meseriei”. Artistul se cade să fie „omul cuvenit la locul cuvenit”. Ca să poată face un pas nou, să simtă vremurile noi. Să simtă fluxul și refluxul problemelor, sarcinilor. Să simtă ceea ce este esențial, mai important. Să vadă viața în schimbare, în dezvoltare, și să socotească fiecare nouă treaptă a dezvoltării sociale, nu ca pe o treaptă definitivă a progresului care s-ar cere cumva „încadrată” și „îmbălsămată” de artă, ci doar ca pe un moment inițial, necesar dezvoltării ulterioare. Și, vorba lui Malebranche: „Să studiem omul. Așa cum este, pentru a-l învăța să devină așa cum trebuie să fie”.

Macheta noului tip de teatru proiectat de N. P. Ohlopkov și arh. I. E. Maletin (varianta 2, anul 1958)

În sensul acesta, ni se pare foarte important să arătăm spectatorilor români *Poveste din Irkutsk* de A. Arbuzov. Știm că se joacă și la dv. Că ați văzut și spectacolul de la „Vahtangov”. Experiența de la Moscova a arătat că, deși *Poveste din Irkutsk* se joacă paralel la teatrul nostru și la Teatrul „Vahtangov”, de mai bine de un an, biletele sînt și acum greu de găsit. Cu *Poveste din Irkutsk* au întreprins turnee la Moscova și alte teatre. Interesul pentru piesă n-a făcut decît să crească. Putem nădăjdui că vom găsi spectatori și într-un oraș atît de mare ca Bucureștiul, și în alte orașe.

În afară de ceea ce conține piesa, mai nădăjduim la spectatorii români că, iubitori de teatru, ei vor manifesta interes și față de viziunea noastră asupra piesei. Fiecare teatru are o viziune proprie, și pe măsura acestei viziuni se schimbă nu numai forma spectacolului, dar și conținutul, căci, așa cum spunea Goethe: „Ceea ce-i exterior, își găsește un interior, ceea ce-i lăuntric, își află un înafară”.

Fără să nesocotim realitatea și amănuntul cotidian, noi tindem să creăm un tablou vast și nu un „spectacol de cameră”. Nu întîmplător utilizăm în spectacol opera muzicală a lui Skriabin — *Prometeu* — la patru plane. Noi căutăm să imprimăm spectacolului date ale romantismului contemporan. Afirmăm pe scenă nu numai o idee majoră, ci și linia ei temperamentală; îl chemăm pe spectator să privească spectacolul nu numai cu „ochii minții”, tindem spre o incandescență a

pieselor pe scenă. Acest lucru este necesar nu unei piese cotidiene, ci unei adevărate tragedii contemporane, și așa am văzut noi piesa talentatului A. Arbuzov.

Care este stilul spectacolului? Am năzuit să-l eliberăm pe omul de pe scenă de tot ce este de prisos. Am căutat doar să sugerăm adevărul de toate zilele. Principalul îl constituie actorul. Principalul îl constituie omul; el conferă, prin urmare, stilul spectacolului.

Nu întâmplător francezii spun: „Le style c'est l'homme“. Pe aceeași cale, adică înainte de toate și îndeosebi prin intermediul actorului, teatrul nostru a dezvoltat și sistemul de imagini din comedia lui Alexandr Stein: *Viori de primăvară*.

Totuși, afirmând rolul preponderent al actorului în spectacol, teatrul tinde să realizeze un aliaj perfect (după expresia lui Leonardo da Vinci) al tuturor artelor cîte intră în componența lui. În condițiile *primatului* actorului, trebuie să fie eficiente și să contribuie în mod creator și „artele auxiliare“, adică decorurile, muzica, corul (dacă este introdus în spectacol) etc. În acest chip, se realizează ca rod final, imaginea unitară a spectacolului. Noi acordăm o importanță uriașă acestei imagini unitare. Încă de la Balzac știm că „cea mai înaltă expresie a artei literare reprezintă traducerea unei idei într-o imagine“. Putem zice același lucru și despre arta actorului, și despre arta regizorului, și despre arta altor oameni de teatru. Imaginea este conținutul de idei exprimat într-o formă concret senzitivă. Exprimarea generalului în concret, a concretului în poetic.

Oriunde domnește naturalismul (fie el fătîș sau „diluât“), oriunde domnește formalismul, lipsește esența, specificul artei — imaginea, deoarece imaginea artistică reflectă neîndoios viața. Numai că ea nu se realizează spontan în imagine artistică, ci prin generalizare, prin tipizarea, prin individualizarea fenomenului, prin procesul pătrunderii lui creatoare în conștiința artistului, prin alegerea, aprecierea, selecționarea de către artist a ceea ce este mai de seamă. Numai atunci — aceasta este convingerea noastră — ia naștere „individualitatea vie“ a imaginii. Ea decurge din spiritul piesei. Din conținut. Din simburile ei, din profunda înțelegere a „spiritului și inteligenței“ piesei. Din ideile piesei. Din particularitățile ei artistice.

Imaginea este formula filozofică și artistică a spectacolului. Modul de a vedea o piesă cu ochiul ascuțit al artistului. Felul în care reușești să-l vezi pe om în universul piesei. Felul în care descoperi lumea în care acest om acționează. Felul în care citești conținutul filozofic „în starea lui pură“. Stilul. Caracterul. Ritmul. Ceea ce emoționează cel mai mult. Ceea ce trezește entuziasmul. Ceea ce îmbată. Ceea ce trezește un maximum de asociații. Comparațiile. Cu ce se aseamănă. Cu ce se poate compara. În ce constă minunea. În ce constă ideea cea mai intimă. Cea mai mare taină. În ce constă profunzimea profunzimilor.

Mi-ar veni foarte ușor să demonstrez toate acestea, sprijinindu-mă pe asemenea spectacole ca *Tinăra gardă*, după romanul lui A. Fadeev, *Hamlet* de Shakespeare, *Oceanul* de A. Stein, *Hotel Astoria* de același autor, *Aristocrații* de Pogodin etc., dar... noi n-am învățat încă să realizăm decoruri portative, transportabile!

Repet însă, *caracterul de imagine* al artei dramatice este unul din aspectele esențiale ale căutărilor creatoare ale teatrului nostru.

Și, ce încă?

Convenția: Iată, de asemenea, una din liniile determinante ale drumului de dezvoltare al teatrului. Noi afirmăm convenția realistă. Să admitem că ea face parte integrantă din larga noțiune de realism. Calea spre găsirea, de către teatru, a unui limbaj propriu, individual — uitat sau pierdut de numeroase teatre sub presiunea realismului primitiv sau a naturalismului —, constă în studierea și aplicarea creatoare a elementelor teatrului popular în diversele lui manifestări, aplicarea novatoare a noilor elemente. Se găsesc acum unii înclinați să creadă mai mult în posibilitățile cinematografului decît în ale teatrului. Nu există însă nimic peste puțină de înfățișat în teatru, pe calea propriilor sale mijloace. Și furtuna. Și torentul. Și zborul în lună. Iar — ceea ce este esențial — pe calea mijloacelor sale proprii, teatrul înfățișează și adîncurile lumii lăuntrice din om.

Există, nu-i vorbă, convenție și convenție. Există convenția care apare spectatorului ca o șaradă. Ce-o mai fi și asta? — se întreabă spectatorul. Eu, de pildă, n-am putut pricepe unde se petrece acțiunea *Regelui Lear*, în decorurile unui scenograf modernist, la teatrul londonez „Old Vic“ (spectacol în genere, remarcabil). Dar, există și o altă convenție, convenția populară, care deschide spectatorului

porțile zborului învîntat al fanteziei sale createază. Această fantezie stimulează receptarea realistă a unui spectacol, considerarea lui pe coordonatele vieții reale. Ne învață aceasta și experiența uriașă a teatrului elin, și cea a teatrului lui Shakespeare, și spectacolele evului mediu, și tot ceea ce acceptă cu atîta înzestrare și vigoare, fantezia spectatorului. Spectatorii au fost întotdeauna cei mai buni prieteni ai modestelor noastre experiențe și căutări.

A treia particularitate a teatrului nostru : trecerea acțiunii dramatice în sala de spectacol. Am folosit-o în numeroase spectacole ale noastre. Nu ignorăm scena tip „Renaștere”, multe montări ale noastre au loc pe scenă. Dar atunci cînd vrem (cînd acest lucru ni-l sugerează piesa) să atragem spectatorii în acțiune, să-i „înșurubăm”, ca să zic așa, pentru ca aceștia să simtă că se află în mijlocul evenimentelor, cînd vrem ca spectatorul să participe alături de actori la acțiune, atunci, încercăm să prelungim acțiunea — în întregime sau parțial — pe diverse scene așezate în diverse locuri și în mod diferit pentru fiecare spectacol, în sala de spectacol.

Am făcut atari experiențe încă în 1921 și 1922 (spectacolul de masă *Misterul Buf*), precum și în 1930—1935 la Teatrul Realist (spectacolele : *Saltul* de Stavski, *Mama* după Gorki, *Torentul de fier* după Serafimovici, *Aristocrații* de Pogodin, *Colas Breugnon* de R. Rolland, *Othello* de Shakespeare).

Acum, pe scena teatrului nostru, se situează în planul acestei experiențe *Aristocrații* și, parțial, *Poveste din Irkutsk*, ca și *Viori de primăvară* (regia Elena Zotova).

Ne simțim în multe intenții ale noastre împiedicați de teatrul cu loji și balcoane. De fapt, avem nevoie de un edificiu teatral construit în formă de amfiteatru, asemenea celui antic grec sau shakespearian.

Macheta-proiect a noului tip de teatru, pe care am supus-o discuției cu spectatorii, are caracterul unui teatru cu posibilități de transformare : există aci o scenă obișnuită, tip „Renaștere” (cu maximum de perfecționări), și o sală obișnuită de spectacole, dar numai parter. În afară de aceasta un parter și un amfiteatru care se rotesc în jurul axei lor. În jurul locurilor rezervate spectatorilor există un larg drum circular, de asemenea mobil.

Spectatorii pot vedea, să zicem, acțiunea așa cum se desfășoară pe scena tip „Renaștere”, apoi, prin rotirea întregii săli de spectacol în jurul axei sale, spectatorii văd drumul circular din jurul sălii (de asemenea mobil).

Nu este absolut necesar un perete care să despartă sala de spectacol de drumul circular.

Pe latura exterioară a drumului circular, se află pereții mobili ai teatrului ; aceștia se pot deschide, și atunci spectatorii pot vedea așternîndu-se, dincolo de acest drum circular, natura care înconjoară edificiul teatrului.

Locurile spectatorilor se împart în două sectoare principale ; de aceea sala poate fi ușor transformată (în timpul acțiunii) în arenă.

Pasarele mobile, „drumuri ale florilor” (Hanamitsu), diverse podiumuri pot fi fixate în orice loc al sălii de spectacol, pentru fiecare spectacol în parte.

Un asemenea edificiu adaptabil la transformări se justifică prin bogăția neobișnuită a posibilităților artistice pe care le prilejuiește teatrului. Nu există piesă care, din motive tehnice, să nu poată fi montată într-un asemenea teatru. Orice regizor ar avea aici posibilități nelimitate pentru „manevrări regizorale”. Dramaturgii ar putea scrie piese mai complicate chiar decît cea de-a doua parte a lui *Faust* de Goethe.

Tehnica nouă va permite dramaturgilor și regizorilor să creeze spectacole uimitoare prin proporții, prin contrast, prin acțiuni paralele. În prezent, tehnica veche „limitează” adesea intențiile dramaturgilor și regizorilor.

Marx spunea că creația lui Rafael, ca și a oricărui alt pictor, a fost condiționată, în afară de alte cauze, „de succesele tehnicii realizate în artă pînă la el”. Apariția lui Rafael a fost precedată în mod inevitabil de munca a zeci și sute de pictori. Acești pictori nu posedau poate nici a mia parte din talentul lui Rafael, dar ca să poată apărea Rafael, au fost necesari acești precursori, care au pregătît calea unui adevărat geniu.

În prezent, tehnica teatrală, în sensul cel mai larg al acestui cuvînt, îngrădește totuși posibilitățile creatoare. Teatrul nostru se preocupă și de această problemă. Sintem însă conștienți că, indiferent de tehnică, indiferent de arhitectură,

elementul esențial îl reprezintă ideile majore și pasiunile inflăcărate existente în piese și spectacole. Profunzimea de idei și sentimente.

Cu cât se înalță mai sus navele noastre cosmice, cu atât trebuie să fie mai profundă arta teatrului. De aici decurge cea mai importantă dintre cele mai importante probleme — înalta artă a actorului.

Alături de actorii mai vîrstnici, care au devenit maeștri, și pe care spectatorii romîni îi vor cunoaște cu ocazia vizitei noastre în România (Lev Sverdlin, artist al poporului al U.R.S.S., Maxim Strauh, artist al poporului al R.S.F.S.R., laureat al Premiului „Lenin”, Alexandr Hanov, artist al poporului al R.S.F.S.R., Tatiana Karpova și Vera Orlova, artiste ale poporului ale R.S.F.S.R.), teatrul nostru va înfățișa spectatorilor și talentele noastre tinere. Nu ne temem să promovăm tinerele noastre talente. Ceea ce contribuie în cel mai înalt grad la dezvoltarea actorului este rolul. Și rolurile de oameni tineri sînt cel mai bine interpretate de actori... tineri. Astfel, Svetlana Mizeri joacă rolul principal în *Poveste din Irkutsk*, Alexandr Lazarev și Eduard Marțevici, proaspeți absolvenți, joacă de asemenea roluri principale. Eduard Marțevici a jucat în teatrul nostru primul rol al vieții lui, imediat după absolvirea școlii de teatru. Acest rol este Hamlet. Marțevici avea pe atunci 22 de ani. Și s-a achitat excelent de acest rol.

Tatiana Karpova și Vera Orlova joacă rolurile principale în piesa *Viori de primăvară*, în regia Elenei Zotova. Ele reprezintă generația de mijloc. Amîndouă sînt talentate și au toate posibilitățile să-și valorifice calitățile lor artistice.

Ce punem la baza interpretării actoricești ?

Trăirea creatoare, nu „reprezentarea”.

Primul nostru conducător artistic a fost Vsevolod Meyerhold. Noi tindem să păstrăm și să dezvoltăm în mod creator bogata lui moștenire, „încrucșind-o” — așa cum sînt încrucșate florile și fructele — cu sistemul lui Stanislavski. Creator, și nu mecanic.

Așa numita „analiză eficientă a rolului”, elaborată de K. S. Stanislavski în ultima perioadă a vieții lui, a fost aplicată la maximum în munca noastră la *Poveste din Irkutsk*.

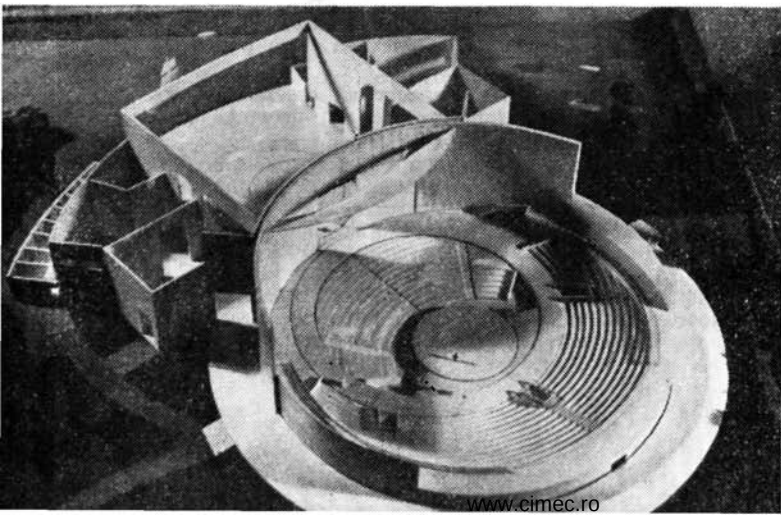
În ceea ce privește regia teatrului nostru, ea nu va putea fi înfățișată în mod deplin în acest turneu. Spectatorii vor vedea o lucrare a mea (*Poveste din Irkutsk*) și una a Elenei Zotova (*Viori de primăvară*), de asemenea și spectacolul *Hotel Astoria*. Din păcate, nu vom putea vedea însă interesantele realizări ale lui Vl. Dudin, Maxim Strauh, Boris Tolmazov, Alexei Kașkin.

Teatrul are sub egida sa, disciplina regiei la Cursurile superioare de regie de pe lângă Institutul de teatru „Lunacearski” și conduce laboratorul de regie de la V.T.O. (A.T.M.).

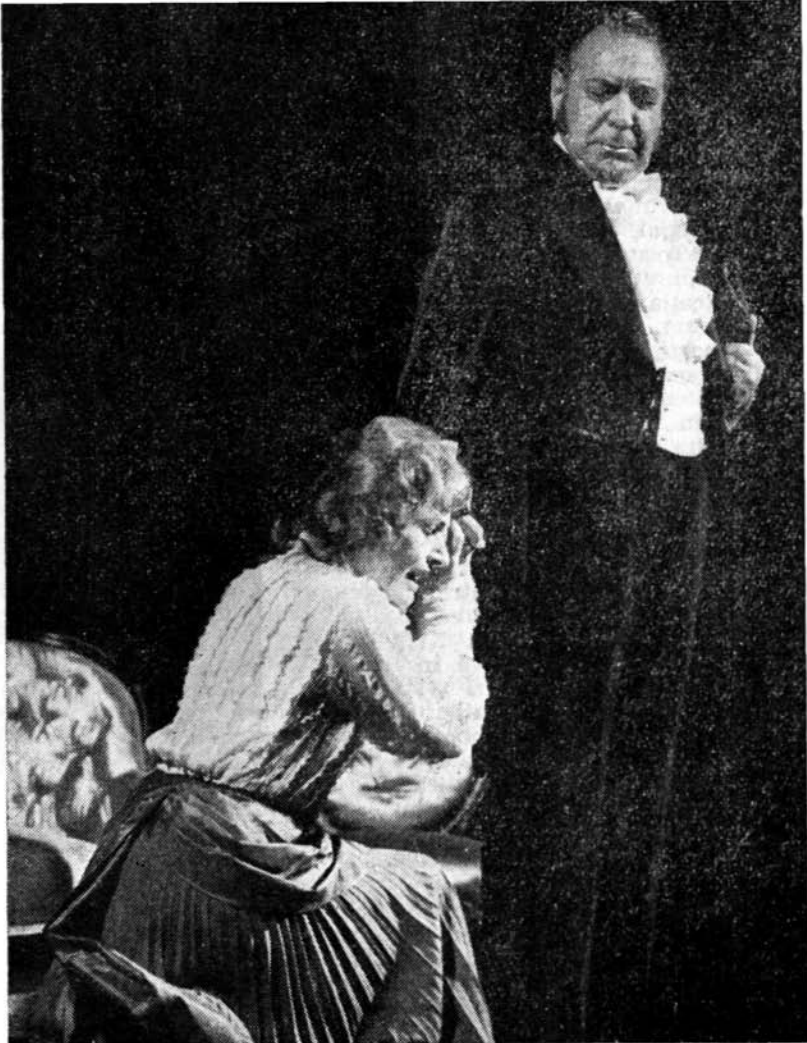
Aș vrea să adaug că colectivul teatrului nostru se bucură nespus la gîndul că se întîlnește cu spectatorii și oamenii de teatru din România, atât de exigenți și atât de sensibili. Vom fi fericiti să aducem prin vizita noastră în țara dumneavoastră o modestă contribuție la opera de colaborare culturală și la marea prietenie ce leagă minunatul popor romîn de poporul nostru sovietic.

Trăiască prietenia trainică ce ne leagă !

Moscova, aprilie 1961.

Macheta noului tip de teatru proiectat de N. P. Ohlopkov și arh. I. E. Malțin (variante 3, anul 1960)

Maria Botta (Anna Karenina) și Ion Finteșteanu (Karelin)

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE“

„ANNA KARENINA“, DRAMATIZARE DE N. D. VOLKOV, DUPĂ ROMANUL LUI LEV TOLSTOI

Data premierei: 25 martie 1961. Regia: Moni Ghelester. Decoruri: Mihai Tofan. Costume: Gabriela Nazarie. Distribuția: Maria Botta (Anna Karenina); Ion Finteșteanu (Alexei Alexandrovici Karenin); Vlad Popa (Serioja); Geo Barton (contele Alexei Kirilovici Vronski); Al. Alexandrescu-Vrancea (Stiva Oblonski); Raluca Zamfirescu (Dolly); Dina Cocea (Prințesa Betsy Tverskaia); Fifi Mihailovici (Contesa Lidia Ivanovna); Nelly Santa (contesa Vronskaia); Marin Negrea (Alexandr Vronski); Ariana Olteanu (Varia Vronskaia); Ion Henter (Avocatul); Silvia Fulda (contesa Meahkaia); Simona Bondoc (Soția ambasadorului); Mihai Berechet (Diplomatul); Gabriel Dănculescu (Tuskievici); Tanți Economu (Prietenă Annei); Ioana Bulcă (O invitată); Catița Ispas și Nora Șerban (Altă invitată); Zoe Vintilescu (Altă invitată); Radu Georgescu (Iașvin); A. Magheru (Un invitat); Alfred Demetriu și Gh. Cozorici (Kord, antrenor la curse); Igor Bardu (Colonelul); P. Savu (Un general); D. Gianolu (Generalul înalt); C. Melcea (Olișerul); Gh. Buliga (Doctorul); Eugenia Bammé (Moașa); Cristina Săvescu (O doamnă de onoare); Șerban Holban (Un demnitar); I. Receanu (Șambelanul); Gh. Conabie (Un personaj din familia țarului); Mircea Cojan (Kartasov); Didi Teodorescu (Kartasova); P. Pătrașcu (Kapitonovici); George Sirbu (Portarul tânăr); Const. Giura (Kornel); Maria Voluntaru (Maria Efimova); Virginia Ciupagea (Annușka); P. Strahmuțki (Valetul lui Vronski); Cristian Babeș (Jocheul); Viorica Vrioni, Olga Manolescu, Maria Grecescu, D. Nițescu, Șt. Gavriloiu etc. (în alte roluri).

Reprezentarea — în această stagiune — la Teatrul Național „I. L. Caragiale“ a *Învierii* și recent a *Annei Karenina* nu trebuie înțeleasă doar ca un simplu gest omagial, de cinstire a memoriei lui Lev Tolstoi de la a cărui moarte s-au împlinit anul trecut 50 de ani. Semnificația acestor spectacole poate fi amplificată, punind-o în legătură pe de o parte cu acțiunea de stimulare și de sporire a interesului spectatorului contemporan pentru strălucitele creații în proză ale marelui scriitor, pe de alta cu preocuparea de a se deschide un orizont mai larg ariei de desfășurare a posibilităților interpretative ale actorilor de la Teatrul Național, datori să continue într-o nouă perspectivă și să îmbogățească firul marilor creații ce au contribuit de-a lungul anilor la consolidarea tradiției realiste a teatrului nostru. Numai că această preocupare, pozitivă în fondul ei, este însoțită de riscuri și dificultăți. Premiera *Annei Karenina* ne-a prilejuit constatarea unora dintre aceste dificultăți strins legate de limitele pe care formula dramatizării le-a impus cuprinderii imensului material de viață pe care Tolstoi l-a reflectat în opera sa, uriașului cîmp epic, psihologic și social investigat.

Spre deosebire de dramatizările unor autori burghezi — Ed. Guiraud, de pildă — care au decupat din Anna Karenina numai drama pasională, au detașat numai intriga sentimentală, eliminând problematica socială, sensurile ideologice, meditațiile filozofice, transformînd această mare operă într-o banală poveste de scandal și dragoste, de un melodramatism sfîșietor, dramatizarea lui N. D. Volkov surprinde ascuțișul critic, demascator, al romanului, exprimînd prin intermediul conflictului pasional dintre cei trei eroi principali, Anna-Karenin-Vronski, protestul, rechiziuriul tolstoian împotriva societății aristocratice, a moralei ei ipocrite, a legilor ei perfide care acoperă corupția, interesele egoiste, meschinăria, josnicia. De bună seamă, acest aspect, de care se ocupă cu deosebire dramatizarea lui Volkov, este esențial și semnificativ. El aparține însă concepției inițiale a autorului care — preocupat de problema libertății sentimentale a femeii, problemă la ordinea zilei în epoca respectivă — a așezat în plină lumină „soarta femeii căzute în rătăcire“, pieirea ei sub apăsarea moravurilor societății mondene. Dar sub presiunea prefacerilor sociale și poli-

tice pe care le-a trăit, Tolstoi a amplificat mult această temă morală și psihologică, introducînd o a doua temă, social-obștească, nu mai puțin importantă, tema exprimată de cuplul Levin-Kitty. Acest cuplu reprezintă în roman chintesența preocupărilor sociale, filozofice, religioase ale autorului, elementul viu din actualitatea sa. El dezvăluie totodată laturile contradictorii ce conviețuiesc, după cum se știe, în opera titanului de la Iasnaia-Poliana. Cuplul Levin-Kitty demonstrează deopotrivă adevărul și eroarea. De la caracterizarea lucidă a esenței prefacerilor sociale: „Acum la noi toate s-au răsturnat și abia se așază din nou“, la soluțiile înapoiate propagate de Levin — realizarea unei vieți fericite pe calea autoperfecționării morale a individului, fără revoluție, fără distrugerea din temelii a orînduirii sociale —, acest cuplu ilustrează de fapt limitele subrede ale tolstoismului. Preocupat de a înfățișa acțiunea și problematica romanului numai din punctul de vedere al valorilor lui, nu și din acela al slăbiciunilor, Volkov renunță în dra-

Geo Barton (Vronski) și Ion Finteșteanu (Karenin)

matizarea sa la prezentarea problemelor pe care acesta le ridică. Faptul împietăză desigur asupra dezvăluirii complexității și măreției operei tolstoiene, știrbește din semnificațiile ei de ansamblu, sărăcește din tezaurul ei de gândire, de poezie, de analiză psihologică. Totuși, dramatizarea lui Volkov respiră în general forța inegalabilului analist al spiritului uman, demonstrează măiestria neîntrecutului constructor de caractere, creator de oameni vii cu frământări sufletești, cu suferințe și bucurii, cu neliniști și răătăcirii, afirmă uimitoarea putere de expresie a cuvântului lui Tolstoi.

Spectacolul Teatrului Național „I. L. Caragiale” se cere judecat în lumina eforturilor incontestabile întreprinse de un întreg colectiv pentru a valorifica pe Tolstoi în spiritul vremii noastre, pentru a găsi în opera sa sensurile umane și formele artistice care să intereseze publicul nostru de azi. Proiectînd asupra *Annei Karenina* puterea de pătrundere a epocii noastre, regizorul Moni Ghelerter s-a străduit să dea o expresie cît mai contemporană dramei lui Tolstoi,

mai ales prin prezentarea eroinei ca pe un simbol al vieții libere și al frumuseții spirituale, al dragostei și al pasiunii ce reclamă dreptul la o viață adevărată, nepervertită de minciuni și prejudecăți. El a descifrat esența dramei lui Tolstoi în ciocnirea puternică dintre eroină și mediul corupt înconjurător și a izbutit astfel să reînvie în memoria noastră tema marilor eroi ai literaturii clasice, aflați în lupta de eliberare spirituală, tema protestului, a răzvrătirii împotriva așezărilor nedrepte ale societății. Moartea Annei capătă în această concepție semnificația unei condamnări aspre a orînduirii feudalo-capitaliste în care nimeni nu-și poate afla fericirea, care ucide omul în fiecare manifestare a sa. Această concepție subliniată în spectacol apropie opera tolstoiană de actualitate, cu profunde rezonanțe.

Ca și în alte puneri în scenă, Moni Ghelerter nu s-a lăsat furat de tentația unei inovări formale. Atitudinea sa creatoare o dovedesc orientarea precisă a spectacolului și vigoarea realistă a stilului de interpretare.

Limbaajul pasiunilor înălțătoare, al emoțiilor puternice din repertoriul clasic colorează de obicei cu nuanțe de retorism și interpretările actoricești. Moni Ghelelter abordează însă recitirea clasicilor în primul rînd prin renunțarea la emfaza lirică, la retorism, la stilul declamator, impunînd arta simplității. Lucru difiail, căci nu este vorba de simplitatea cotidianului, ci de simplitatea profundă în sensuri, din care nu este alungată poezia, nici înaltele note patetice ale tragismului. Este vorba despre simplitatea în care viața se exprimă prin viața însăși și nu prin metafora vieții. Convingerea regizorului că arta de a reda viața nu înseamnă „a juca” viața, a o reprezenta pur și simplu, ci de a o trăi efectiv în esența ei, duce la dezvoltarea bogăției spirituale a clasicismului și înlesnește artistului să descopere de fiecare dată în tezaurul clasic un element al noului. Această convingere l-a ferit și de astă dată pe Moni Ghelelter de riscul de a prezenta un text valoros într-o imagine palidă, inexpressivă. Spectacolul *Anna Karenina* poartă în adevăr și el pecetea celor mai bune însușiri regizorale ale lui Moni Ghelelter: urmărirea cu pasiune a conturării eroilor, limpezimea mișcării scenice, plasticitatea grupajelor, finețea observațiilor sociale și psihologice, corespondența dintre expresia verbalului și gestului. Firul conducător al acțiunii a revenit firesc Annei Karenina, interpretată de Maria Botta. Înestrata noastră tragediană se poate plînge — și pe bună dreptate — de greutatea pe care i-au impus-o, ca și celorlalți interpreți de altfel, fărîmițarea rolurilor în episoade excesiv de multe și necesitatea de a exprima într-un răstimp de joc foarte limitat stări sufletești complexe, diverse și contradictorii. Maria Botta n-a preocupat eforturile în a învinge acest obstacol, oferindu-ne chipul Annei într-o creație omogenă, profundă, subtilă, bogată în nuanțe. Apariția ei în scenă respiră frumusețea și gingășia, grația, farmecul, feminitatea, simplitatea plină de noblețe a caracterului Annei. De la dragostea de viață și dorul de a renaște, la curajul cu care înfruntă disprețul celor din jur, luptînd să-și apere fericirea, și pînă la neliniștea, dezamăgirea și disperarea din final, Maria Botta ne înfățișează într-o tensiune crescîndă — cu adîncă convingere și cu marele ei dar de a stîrni emoție — treptele evoluției persona-

jului tolstoian. În sublinierea contrastului dintre dorința ei de fericire și mediul „mort și impozant” din jur care-i ucide cu cinism această dorință, credem însă că ar fi fost necesară în primele două tablouri o redare mai vie, mai spontană, a înflăcărării și însuflețirii tinerești a Annei. Nota de tristețe, nuanța prea tragică pe care o schițează actrița, înainte de a se fi declanșat conflictul dintre ea și Karenin, este prematură și creează o imagine derutantă a eroinei. Fără a diminua valoarea momentului deosebit de frumos ca plastică scenică — atitudine, gest — pe care îl realizează Maria Botta în tabloul 3, tabloul „acelor de păr”, credem că și aici este necesară o mai mare dezinvoltură în exprimarea plenitudinii vitale care-i luminează ființa.

Anna reprezintă așadar filonul unității de ansamblu a spectacolului. În chip firesc i s-au oferit acestui personaj privilegiile unei desfășurări mai ample. Dar desfășurarea Annei nu poate fi concepută fără desfășurarea la același diapazon a lui Karenin, a cărui comportare respingătoare reprezintă cea mai tipică și odioasă expresie a mediului aristocrat. Intruchindu-l pe Karenin, Ion Finteșteanu ne-a dezvoltat și de data aceasta marele său talent portretistic. Respectul pentru adevărul vieții, cunoașterea oamenilor, sondajul pe care l-a întreprins în viața lăuntrică a personajului l-au ajutat să ne înfățișeze, într-o compoziție foarte interesantă, un Karenin puternic individualizat pe trăsăturile sale psihologice, pe particularitățile sale de caracter. În interpretarea lui Ion Finteșteanu, Karenin a apărut pe rînd josnic și egoist, ipocrit, calculat, încrezut și sec, dornic cu orice preț să-și reglementeze viața de familie după principiile rînduiriilor funcționaresti. Cu o mare forță artistică, Ion Finteșteanu ne-a sugerat în momentele de contact cu lumea din exterior — la curse, la Betsy, la palat — „respectul” pentru regulile bunelor maniere, cultul său pentru aparențe. Deosebit de clar apare în aceste momente subtextul comportărilor sale — ambiția și dorința de a parveni, de a-și menține reputația, *faima* de om „cult” și inteligent, mîrinimos și bun creștin, de care se bucură în cercurile mondene ale aristocrației. Cu mare putere de convingere redă Ion Finteșteanu — în limitele caracterului egoist și meschin al personajului — și străfulgerările de umanitate ale acestuia

Maria Botta (Anna Karenina) și Geo Barton (Vronski)

(durerea mută, împietrită, de la patul de suferință al Annei). În ciocnirea dintre Karenin și Anna, Ion Finteșteanu demască gândirea falsă și urită a acestui automat ministerial care proclamă drept virtuți prejudecățile și ipocrizia. Ni se pare totuși că demascarea *fondului social* al personajului s-ar fi cuvenit să fie și ea limpede marcată, ca principiile de conduită să fi căpătat o mai mare forță de generalizare, exprimându-se astfel poziția unui reprezentant de marcă al aparatului birocratic, care și-a făcut un crez din apărarea moralei și virtuților societății aristocratice. Ar fi apărut astfel mai profund demonstrate minciuna și concepția falsă a lumii sale, care trăia nu în contact cu viața, ci cu instituțiile societății țariste... Reproșăm de asemenea regizorului vina de a nu fi armonizat în toate momentele compoziția valoroasă a lui Ion Finteșteanu cu restul interpretărilor, această compoziție apărând uneori cu un caracter de sine stătător.

Vronski, în interpretarea lui Geo Barton, are prestația bărbatului bogat și frumos, farmecul eleganței cuceritoare. Actorul n-a adăugat însă interpretării sale înflăcărea celebrului amant, temperamentul și pasiunea de a se dăruie pe deplin, avântul și sinceritatea patimii viguroase a bărbatului puternic, vesel, pe care dragostea Annei îl stăpânește și îl înobilează. Ascuțișurile critice demascatoare la

adresa lumii mondene capătă o expresie artistică remarcabilă în scenele de masă: serata de la prințesa Betsy și îndeosebi în tablourile de la operă, de la curse. În aceste tablouri lucrate cu atenție și migală, pe amănunte semnificative, evoluează câteva tipuri de puțină întindere, dar bine individualizate. Dintre ele amintim cu laude pe Dina Cocea (prințesa Betsy Tverskaia), Silvia Fulda (Contesa Meahkaia), Raluca Zamfirescu (Dolly).

Merită a fi evidențiat și Ion Henter în rolul Avocatului. În schimb, Alexandrescu-Vrancea în Stiva și Marin Negrea în Alexandru Vronski nu au adus în scenă, în scurtele lor apariții, dezvoltarea și distincția prototipurilor vechii aristocrații.

În cadrul plastic al spectacolului, semnat de Mihai Tofan, prea aglomerat de mobilier, recuzită și costumație (îndeosebi cea feminină — stridentă și prea încărcată), sînt de amintit totuși câteva tablouri remarcabile, de exemplu: cel de la operă (toată scena reprezintă o singură lojă cu fața la public), cel de la curse (aerat și luminos, colorat viu, dar fără ostentație). Ideea coloanei care desparte spațiul scenic în două, simbolizînd protestul Annei, este de asemenea de reținut ca intenție, dar în materializarea ei e prea puțin expresivă din cauza proporțiilor greoaie.

Valeria Ducea

TEATRUL NAȚIONAL „I. L. CARAGIALE”

STAGIUNEA 1960—1961

În repertoriu:

SALA COMEDIA

O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale

Regia: Sică Alexandrescu

Învieerea, dramatizare după Lev Tolstoi

Regia: Vlad Mugur

Cuza Vodă de Mircea Ștefănescu

Regia: Sică Alexandrescu

Poveste din Irkutsk de A. Arbuzov

Regia: Radu Beligan

Cidul de Corneille

Regia: Mihai Berechet

Regele Lear de W. Shakespeare

Regia: Sică Alexandrescu

A treia, patetica de N. Pogodin

Regia: Moni Ghelerter

Tragedia optimistă de Vs. Vișnevski

Regia: Vlad Mugur

Apus de soare de B. Delavrancea

Regia: M. Zirra

Discipolul diavolului de G.B. Shaw

Regia: Al. Finți

Cînd scapătă luna de Horia Stancu

Regia: Vlad Mugur

Oameni care tac de Al. Voitin

Regia: Mihai Berechet

Siciliana de Aurel Baranga

Regia: Sică Alexandrescu

Anna Karenina după L. Tolstoi

Regia: Moni Ghelerter

SALA STUDIO

Năpasta de I. L. Caragiale

Regia: Miron Niculescu

Parada de Victor Eftimiu

Regia: Mihai Berechet

Titanic Vals de Tudor Mușatescu

Regia: Sică Alexandrescu

Bădăranii de Carlo Goldoni

Regia: Sică Alexandrescu

Maria de Vasile Iosif

Regia: Moni Ghelerter

Tartuffe de Molière

Regia: Ion Finteșteanu

Surorile Boga de H. Lovinescu

Regia: Moni Ghelerter

Hangița de Carlo Goldoni

Regia: Sică Alexandrescu

Dezertorul de Mihail Sorbul

Regia: Miron Niculescu

Judecătorul din Zalamea

de Calderon

Regia: Dinu Cernescu

Ascultă-ți inima de Al. Korneiciuk

Regia: Al. Finți

Milionarii de Ion Istrati

Regia: Lia Niculescu

În pregătire:

Fiicele ei de Sidonia Drăgușanu

Regia: Al. Finți

Neamurile de Teofil Bușcan

Regia: Șerban Iamandi

Macbeth de W. Shakespeare

Regia: Mihai Berechet

AGENȚIA DE BILETE: Calea Victoriei 42—Telefon 14.71.71

TEATRUL „CONSTANTIN NOTTARA“

(fost TEATRUL ARMATEI)

Bd. Magheru nr. 20 — Telefon 12.90.05

prezintă:

SALA MAGHERU

Primăvara de Aurel Mihale

Regia: George Vraca

artist al poporului
laureat al Premiului de Stat

Cind înfloresc migdalii

de Angela Niculescu-Plati

Regia: Mircea Avram

Pygmalion de G. B. Shaw

Regia: Sanda Manu

Fântina Blanduziei

de V. Alecsandri

Regia: Ion Şahighian, maestru emerit al artei

Fiul secolului de I. Kuprianov

Regia: Sanda Manu

Noţi în Madrid

de E. Hemingway

Regia: Andrei Brădeanu

Cyrano de Bergerac

de Ed. Rostand

Regia: George Rafael

**Scandaloasa legătură
dintre d-l Kettle şi d-na
Moon** de J. B. Priestley

Regia: George Rafael

Antoniou şi Cleopatra

de W. Shakespeare

Regia: George Teodorescu

SALA STUDIO

În căutarea extraordinarului de I. D. Şerban

Regia: Ion Şahighian, maestru emerit al artei

Viori de primăvară

de Al. Stein

Regia: Gh. Cheţa

Văduva isteată de C. Goldoni

Regia: Val Săndulescu

Musafiri nepoftiţi

de M. Stehlik

Regia: Florin Scărlătescu

În pregătire:

Cîntă privighetorile de Lucia Demetrius Regia: Gh. Cheţa

Ciocîrlia de Jean Anouilh

Regia: Mircea Avram

TEATRUL DE COMEDIE

prezintă

PRIETENA MEA PIX

de V. EM. GALAN

cu

ȘT. CIUBOTĂRAȘU, VASILICA TASTAMAN, VAL. PLĂTĂREANU,
AMZA PELLEA, LILIANA ȚICĂU, ROZALIA AVRAM, TILDA
RADOVICI, COSTEL CONSTANTINESCU, IURIE DARIE,
N. TURCU, AL. LUNGU, D. CHESA, IARINA DEMIAN,
MARIUS ROLEA, CEZAR TĂTARU

Direcția de scenă:
RADU PENCIULESCU

Decoruri și costume:
I. POPESCU UDRIȘTE

ÎN PREGĂTIRE

MI SE PARE ROMANTIC...

de RADU COSAȘU

Direcția de scenă:
D. ESRIG

Decoruri și costume:
I. POPESCU UDRIȘTE

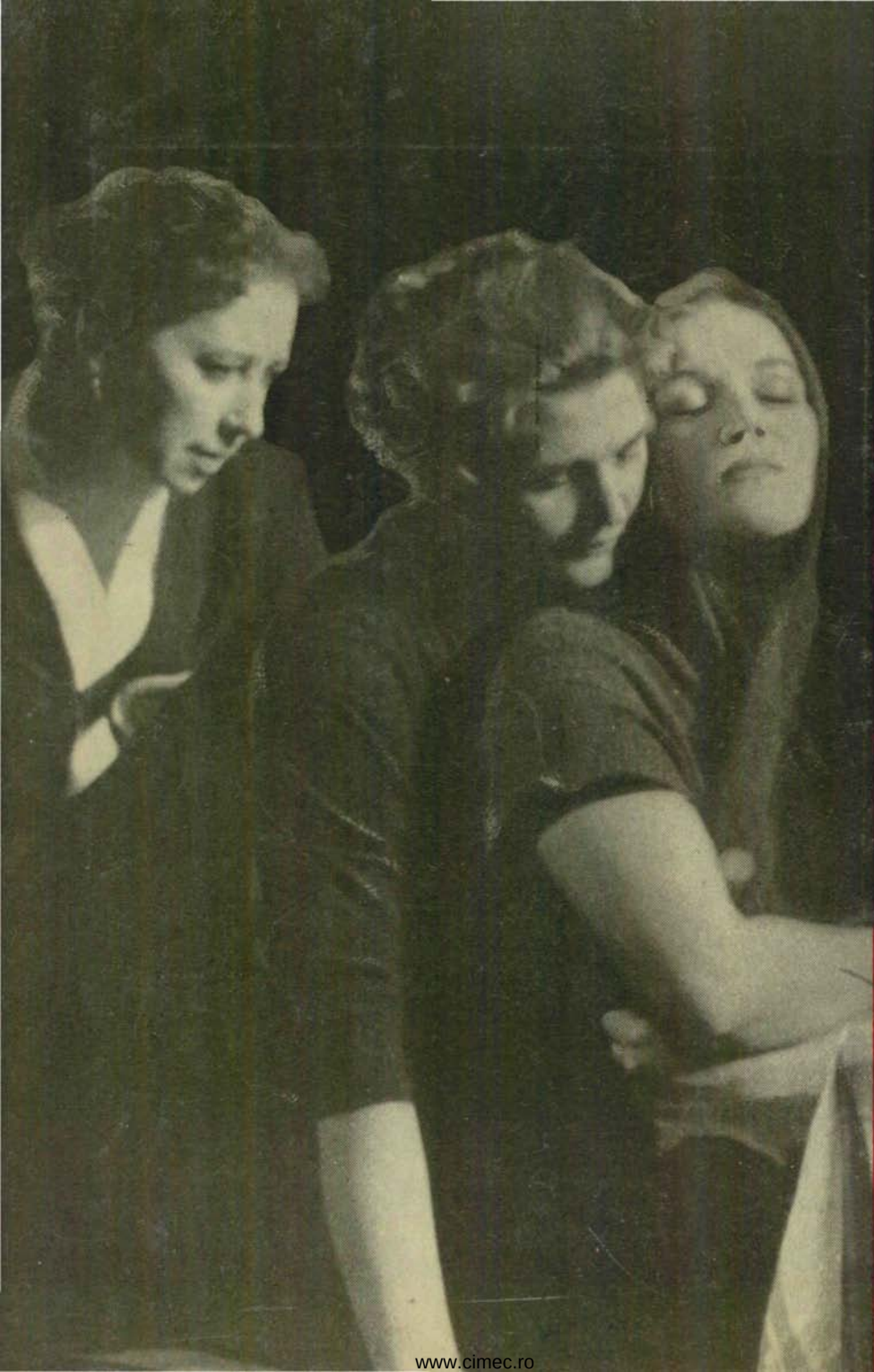
Casa de bilete: Str. Bălăceanu 2 (în spatele Poștei Centrale),
tel. 16.64.60, și Calea Victoriei 56 (Continental)

Săptăminal **PREMII MARI** *la*

LOTO *Central*

...a ...

lei s